Ανταπόκριση από την Διαδήλωση για το κρατικό έγκλημα των Τεμπών στην Μπολόνια, Ιταλία, 28-2-25 (Photos-Vid)

ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΙΣ:

Χτες 28/2/25 στην Πιάτσα Ματζόρε της Μπολόνια έγινε ειρηνικά διαμαρτυρία με αφορμή την δεύτερη μαύρη επέτειο από το τραγικό σιδηροδρομικο έγκλημα των Τεμπών. Η συγκέντρωση ξεπέρασε τα 200 άτομα ενώ συμβολικές δράσεις υπήρξαν και περιλάμβαναν αναμμένα 57 κεριά προς τιμήν των θυμάτων και συνθήματα όπως και την εκφώνηση των ονομάτων των 57. Περαστικοί από διάφορες χώρες παρακολουθούν την διαμαρτυρία και μένουν έως το τέλος. Ακολούθησαν τοποθετήσεις πολιτών τόσο στα ελληνικά όσο και στα ιταλικά.
ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ: Το Καρτέλ του Μαξίμου χορεύει «Κλέφτικο»

Έχουν περάσει 2 χρόνια από το τραγικό πολύνεκρο πολιτικό έγκλημα των Τεμπών, και ακόμη βρισκόμαστε στην ίδια θέση – την απεγνωσμένη κραυγή για δικαιοσύνη.Στεκόμαστε θεατές σε ένα ακόμη παραμύθι της ανυπόφερτα καθοδηγητικής ως προς την μοναρχία «κυβερνητικής εκπροσώπησης» αυτής της δόλιας χώρας, – τουλάχιστον πλέον όχι βουβοί.

Ας χρησιμοποιήσουμε λοιπόν ορολογίες μιας ανώτατης ιδεολογίας της ανώτατής μας χώρας για να προσδιορίσουμε το μέγεθος της κατάστασης. Αν και δεν είμαστε φιλόλογοι, οπότε συγχωρήστε μας για τα όποια λάθη, θα κάνουμε μια απόπειρα να τοποθετηθούμε όσο το δυνατόν πιο σωστά σε κάτι τέτοιο – χωρίς καθόλου «βαθιά υποκριτική τέχνη ala Μενδώνη». Τούτη λοιπόν την στιγμή είμαστε όλοι μας κομμάτια μιας άριστης τραγωδίας, το ύψιστο είδος της καλλιτεχνίας βάσει Αριστοτέλη. Όπως είναι γνωστό βέβαια, κάθε τραγωδία έχει αρχή – μέση και τέλος. Όλα λοιπόν ξεκίνησαν τον Φλεβάρη του 2023, όταν ο χρόνος σταμάτησε ωσάν ειρωνική

σύμπτωση για 57 ψυχές, έστω πως εδώ έχουμε τον πρόλογο. Όπως ήταν αναμενόμενο ακολούθησαν μαζικότατες διαδηλώσεις, τις οποίες η κυβέρνηση χαρακτήρισε ως «πανηγύρια», οπότε εδώ βλέπουμε την πάροδο. Διανύσαμε έως τώρα διάφορα επεισόδια, γεμάτα με πλεκτάνες, ευθύνες που πεταγόντουσαν από από 'δω και από κει σαν μπαλάκι του τένις, ψέματα, μπαζώματα, βαγόνια με ύποπτες χημικές ουσίες, φυσικά ακούσαμε (ξανά) για εξαπατήσεις και τελικά βιώσαμε τον…«θρήνο» των δολοφόνων της ΝΔ ως προς τα θύματα. Όπως άλλωστε δήλωσε ο Κυριάκος «Δεν νομίζω να υπάρχει κάποιος ο οποίος να μπορεί να ισχυριστεί ότι είναι περισσότερο τραυματισμένος, ή στεναχωρημένος ή οργισμένος από αυτήν την υπόθεση, απ΄ότι…είμαι εγώ». Χωρίς Ντροπή! – εντάξει, μετά παραδέχτηκε πως (μάλλον) πριν από αυτόν βρίσκονται οι οικογένειες των θυμάτων, με βαριά καρδιά. Στην τραγωδία λοιπόν, μια τέτοια πράξη ύψιστης απάτης εμπρός στα μάτια των θεατών μάλλον θα αποτελούσε ένα τρανά ολοκληρωμένο παράδειγμα ΎΒΡΕΩΣ.

– Τι είναι όμως η ύβρις; Και γιατί μας ενδιαφέρει τόσο στην προκειμένη;

Ως ύβρις ορίζεται μια κατάσταση κατά την οποία, ορισμένα πρόσωπα υπερεκτιμούν τις ικανότητες και τις δυνάμεις τους (ας δώσουμε έμφαση στον πολιτικό χαρακτήρα εδώ, ή εξουσιαστικό αν θέλετε), ενώ συμπεριφέρονται με βία, αλαζονεία και προσβολή απέναντι στους άλλους (τους κοινούς, τους ασήμαντους) σπάζοντας τους νόμους (που οι ίδιοι ορίζουν) και φυσικά πράττοντας έτσι και απέναντι στον φερόμενο ως 'άγραφο θεϊκό νόμο' κατά την αρχαιότητα. Τα άτομα δηλαδή αυτά παρουσιάζουν μια συμπεριφορά η οποία αποσκοπεί από πλευράς τους στην υπέρβαση της θνητής φύσης παρομοιάζοντας τους εαυτούς τους με όμοιους των θεών – κάτι που φυσικά είχε ως συνέπεια την προσβολή και τον εξοργισμό της κοινωνίας. Άραγε μας θυμίζει κάτι όλος αυτός ο ορισμός;

Τελοσπάντων, ας επιστρέψουμε στην τραγωδία.

Κάπου λίγο πριν το τέλος…περνάμε στο στάσιμο, ίσως λοιπόν εδώ

θα μπορούσαμε να τοποθετήσουμε (ελπίζουμε δηλαδή) τις κινητοποιήσεις του προηγούμενου μήνα. Ας είναι λοιπόν, η στιγμή στην οποία βρισκόμαστε τώρα, η *έξοδος*, μετά την οποία δεν θα δούμε ξανά χορικό, θα είναι η καταληκτήρια σκηνή αυτού του έργου, που ονομάστηκε «Δυστύχημα των Τεμπών» ενώ πρόκειται για ένα ειδεχθές εξ' αμελείας ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ.Δεν χωράνε ανθρώπινα λάθη σε 12 ολόκληρα λεπτά, ούτε φράσεις όπως «Δεν όφειλα να γνωρίζω».

– ΑΝ ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΕΣΥ ΚΥΡΙΑΚΟ ΜΟΥ, ΤΟΤΕ ΠΟΙΟΣ;

Όσα σκυλιά του κόμματός σας κι αν αμολήσετε για να σπείρουν φόβο, διχόνοια και πόλωση, γνωρίζετε πια πολύ καλά πως ο φόβος λυσσομανά (συγνώμη «κύριε» Άδωνι, μην οργίζεστε) εκεί που έπρεπε εξ' αρχής να υπάρχει… Στους διαδρόμους του Μεγάρου Μαξίμου. Και ναι, όντως είμαστε ο όχλος. Ο όχλος που με οργή έπεται να καταβροχθίσει όλη την αηδία που μας ταΐζει η δημοκρατικά «εκλεγμένη» Νέα Δημοκρατία – και όχι, δεν εννοούμε πως δεν εκλέχτηκε με το σχόλιο, φέρουμε όμως αντίθετη στάση στον συγκεκριμένο τρόπο συστημικής εκτέλεσης της δικαιοσύνης – , χωρίς βέβαια να ξεχνάμε και την συμπαράσταση άλλων τιμητικών προσώπων όπως η «κυρία» Λατινοπούλου. Πολιτικοί που σίγουρα νοιάζονται με πάθος για την Ψωροκώσταινα πιο πολύ από τους «μασκαράδες» που βγήκαν σήμερα στον δρόμο. Και, στην τελική η «θυσία» 57 ψυχών (βλέπε Α. Πορτοκλάστε) είναι λίγη μπροστά στις αλλαγές που συμβαίνουν στον πλανήτη (βλέπε Μ. Βορίδης).

Και μιας και μιλήσαμε για αλλαγές στο παγκόσμιο, δεν θα έπρεπε άραγε η ασφάλεια των ΜΜΜ, όπως φυσικά και η πρόσβαση, να είναι αδιαπραγμάτευτο κοινωνικό αγαθό εν έτει 2025 – χωρίς κανένα κόστος; Πόσο μάλλον, όταν αυτό το κόστος…είναι η ίδια μας η ζωή (οκ, επί 57 φορές αλλά ας μην πλατιάζουμε)!

Επιλέγουμε εδώ να σταματήσουμε την αναπαραγωγή της αισχρής επικαιρότητας γύρω από τα τεκταινώμενα , αφού το βαρέλι φαίνεται να μην έχει πάτο για τους πολιτικούς μας δολοφόνους. Θυμίζουμε μόνο, πως τόσο στην Μπολόνια αλλά και σε κάθε άλλη γωνιά αυτού του πλανήτη, όσο και αν η ιστορία προσπαθήσει να

το διαστρεβλώσει, *η αλήθεια δεν θα μπορέσει να κρυφτεί.* Γιατί κάθε τραγωδία, οφείλει να εμπεριέχει την **κάθαρση**, καθώς σε κάθε αντίθετη περίπτωση η τιμωρία του κακού στα μάτια του θεατή είναι αναγκαία, χωρίς κανένα ίχνος οίκτου.

Εκφράζουμε την αμέριστη συμπαράσταση μας στις οικογένειες των θυμάτων, αλλά και σε κάθε άνθρωπο που βρίσκεται θεατής αυτής της τραγωδίας. Στέλνουμε την αλληλεγγύη μας σε όλους τους ανθρώπους που σήμερα μάχονται για μια καλύτερη ζωή. Η δικαιοσύνη βρίσκεται στους δρόμους και στις πλατείες, απ' όπου και ξεκίνησε.
Δεν ξεχνάμε.

ΔΕΝ ΕΧΩ ΟΞΥΓΟΝΟ, ΔΕΝ ΕΧΩ ΑΝΑΠΝΟΗ
ΤΕΡΜΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΤΑΓΗ!

ΚΑΜΙΑ ΣΥΓΚΑΛΥΨΗ
ΔΙΚΑΙΩΣΗ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ 57 ΨΥΧΕΣ

Μπολόνια, Ιταλία
28/02/2025

~ Συντροφικά

Φωτογραφίες

Pelliconi
Pelliconi
Joma
Joma
Joma
Δ Ι Κ Α Ι Ο Σ Υ Ν Η

Βίντεο

https://www.babylonia.gr/wp-content/uploads/2025/03/video_tempi_2.mp4

Self-Governance – The Theory, the Praxis and the Call to Action (Workshop on Building Autonomy to the People's Platform Europe Conference in

Vienna People's Platform Europe Conference in Vienna)

Introduction

After our participation in the first-ever *People's Platform Europe Conference* in Vienna, Austria, from February 14th to 16th, 2025, and in the **workshop** on ***Building Autonomy***, we felt the need to share our **brain,** views and strategic framework—expanded upon with knowledge exchanged during the event with fellow organisations and initiatives across Europe—on the topic of Autonomy and, more specifically, *Self-Governance*. We also focus on how self-governance correlates with the principles of *Self-Sufficiency* and *Self-Defense*, as well as real-world applications of these ideas and the movements that have inspired us. Lastly, we attempt to give our complete answers to the 3 main questions that were posed and discussed collectively during the Workshop's sessions, also including all the key points that were highlighted.

About the Conference

This conference marked an important step toward creating a transnational, structured, and militant internationalist movement to combat the accelerating threats of capitalist destruction, state repression, rising fascism, and ecological collapse. More than 800 delegates from 160 organizations and movements, spanning over 30 countries, convened under the slogan: *"Reclaim the Initiative!"*— not simply to analyze the crises of capitalist modernity, but to build concrete strategies for liberation.

Workshops covered a wide range of topics, including *democratic media*, *anti-genocidal struggle*, *methods of organizing and*

building autonomy, *youth and feminist movements*, *ecological resistance*, *democratic confederalism*, and *anti-militarism*. The sheer diversity of perspectives and experiences brought together in Vienna highlighted the richness of the struggle and the necessity of coordination across different fronts of resistance.

The lessons from Vienna, however, must not remain confined within the walls of a single conference. We recognize that self-governance does not come from abstract theory alone but from continuous practice, adaptation, and the exchange of experiences between movements. In this document, we seek to contribute to this process by laying out a comprehensive analysis of *self- governance*, its theoretical basis, its practical applications, and the lessons we can learn from movements in Europe and beyond.

A New Internationalism: Beyond Borders, Beyond Nations

This platform is not merely a moment of discussion—it is a foundation upon which we must continue to build an internationalist, anti-capitalist, and anti-patriarchal movement. The Kurdish Freedom Movement and the Democratic Academy of Modernity have shown remarkable organizational capabilities in bringing together revolutionary forces from across Europe. Their ability to orchestrate *multilingual, multi-sectoral, and transnational coordination* at such a level is an inspiration for all self-organized struggles.

However, if we are to move forward effectively, we must overcome the limitations of fragmented resistance. This means breaking free from self-imposed ideological insularity, forging common strategic objectives, and ensuring that our diverse struggles are not merely *parallel* but actively reinforcing one another. As stated in the final part of the conference:

“Let us unite our struggles, perspectives, and capacities, and build the free life that the people of the world and all beings of this planet deserve! Our differences are our strength, not our weakness, and they will only make us stronger on our shared path.”

This moment calls for decisive action. The rise of *militarism, fascism, environmental devastation, and mass displacement* is accelerating. We no longer have the luxury of passivity. We must *coordinate, strategize, and organize* across Europe and beyond—learning from past movements, avoiding past mistakes, and remaining steadfast in our refusal of co-optation by the state or liberal institutional frameworks.

Let this document serve as both a contribution to ongoing debates and as a call to action for all those striving toward autonomy and self-governance.

The Anti-Authoritarian Movement, the Theory and the Praxis of Self-Governance

The **Anti-Authoritarian Movement (AK)** is not merely a network of collectives but a living practice of self-determination. It operates outside the logic of state control and market domination, rejecting hierarchical power structures and advocating for Direct Democracy as the means to shape social autonomy. We understand self-governance as the lifeblood of autonomy, a process of continuous self-institution and collective reorganization from below. It is not about seizing power but about abolishing it, dispersing it back into communities, and ensuring direct participation in all aspects of life.

The Urgency of Self-Governance (Why Self-Governance?)

We live in a time of deep systemic crises—economic, political, ecological, and social. The **neoliberal capitalist system, this capitalist modernity**, has reached its limits, generating widespread **economic, social and gender inequality, social fragmentation, environmental destruction, and escalating authoritarianism,** through its control over life, alienating people from their communities, degrading ecosystems, and maintaining structures of **hierarchy, state oppression, and gendered domination**. However, as the system intensifies its violence in its efforts to avoid collapsing on itself, the necessity for alternatives emerges.

Another world is possible, and more than that—it is already being built. Across the globe, movements are constructing **autonomous self-governing structures** as viable alternatives to the state and market-controlled systems. These structures are **not theoretical exercises**—they are lived realities that reject the inevitability of capitalism and hierarchical governance.

Self Governance – Some Theory

Self-governance, the capacity of individuals and communities to manage their own affairs without external control, is a foundational concept in our political philosophy. It emphasises the importance of autonomy, direct participation, and decentralised decision-making in shaping societies that reflect the genuine will and needs of their members.

At its core, self-governance involves individuals and groups exercising control over their own lives, making decisions through participatory processes that ensure equal input from all members. This approach fosters a sense of ownership and responsibility, as people collectively determine the rules and structures that govern their interactions.

In practice, self-governance manifests in various forms, such as direct democracy, where citizens engage directly in the legislative process, and libertarian municipalism, which advocates for local assemblies managing community affairs. These models prioritise grassroots involvement, aiming to dismantle hierarchical systems that concentrate power and often lead to alienation and disenfranchisement.

A self-governing society is characterised by its commitment to continuous self-reflection and adaptation. Members are encouraged to question existing norms and institutions, fostering an environment where change is driven by collective deliberation and consensus. This dynamic process ensures that the society remains responsive to the evolving needs and aspirations of its members. Therefore self-governance is not just an ideal; it is a **continuous process of self-institution**, a conscious forging of institutions from below that safeguard collective freedom and lay the groundwork for a society unshackled from capitalism.

Moreover, self-governance is closely linked to the concept of autonomy, which entails individuals and communities having the freedom to define their own paths without undue interference. This autonomy is not merely about independence but involves the active creation and maintenance of social structures that embody shared values and goals.

In essence, self-governance advocates for a decentralised approach to societal organisation, where power is distributed among the people, and decisions are made collectively. This framework seeks to cultivate societies that are more equitable, participatory, and attuned to the authentic desires of their members.

But self-governance must be grounded in

substance. For us, this means it must be:

- **Free** – liberated from both the state and market constraints. It cannot be subjected to capitalist exploitation or state administration but must be independently sustained by the communities themselves.
- **Public** – reclaiming and inhabiting the **public sphere** beyond privatisation and state bureaucracy. It is the **common ground** where decision-making occurs transparently, ensuring that governance does not become an elite function.

- **Communal** – ensuring that power flows **horizontally**, through **assemblies** and participatory processes where decisions reflect the collective will of the people. A powerful example of this is **Vio.Me**, the worker-run factory in the city of Thessaloniki, Greece, where the decision on what to produce is being made by the **solidarity assembly** and, the **way of production** is determined by the workers themselves**,** embodying a model where production is determined by the needs of the community rather than profit motives and where knowledge and experience are being respected.

Beyond Capitalism: Towards Ecological and Social Autonomy

Social Ecology and Libertarian Municipalism

Bookchin’s ideas of **social ecology** and **libertarian municipalism** lay the groundwork for understanding self-governance as an **ecological and directly democratic alternative** to both capitalism and the nation-state.

- The **hierarchical organisation** of society is not

inevitable but is socially

- **Direct democracy in decentralised municipal assemblies** is the foundation of true self-
- The **state is inherently oppressive**, as it monopolises decision-making and enforces top-down control.
- **Capitalism is ecologically unsustainable**, as it prioritises endless growth & profit, and capital accumulation over community and ecological well-being.

From this perspective, self-governance requires the **dismantling of centralised state institutions and the creation of federated communes**, where people govern themselves through **face-to-face assemblies** rather than distant bureaucratic structures.

The Radical Imagination and Autonomous Self-Institution

Castoriadis expands on self-governance by emphasizing the **role of imagination and autonomy in shaping society**.

- **Society is self-instituting**: No institution is natural or eternal—every social structure is created and can be changed by collective will.
- **Autonomy means self-legislation**: True democracy is when people **continuously create and re-create** their own social and political institutions.
- **Capitalist alienation must be broken**: Modern capitalist societies suppress autonomy by enforcing passive consumption rather than active participation. Self-governance is **a process, not a fixed system**—a continuous **creation and recreation of institutions based on participatory decision-making**.

Anarchism and Decentralised Power

Chomsky approaches self-governance from an **anarchist and libertarian socialist perspective**, emphasising:

- **Hierarchical power should always be questioned**: The burden of proof must be on those who justify authority, not on those who resist it.
- **Decentralised, federated structures** are necessary for democracy to
- **Mutual aid and solidarity** are natural human tendencies, contrary to capitalist ideology that promotes individual competition.

Here we reinforce the idea that **state power and corporate control are not necessary for organising a functioning society**—rather, self-governance flourishes when people have **equal access to information, decision-making, and resources**.

If self-governance is to be a true alternative, it must **directly challenge the economic system that sustains hierarchy and societal and ecological devastation**. The **capitalist growth model**, which prioritises endless accumulation and profit, has led to **climate catastrophe**, economic inequality and insecurity, social fragmentation and patriarchal oppression. Our response cannot be a mere critique; it must be **a radical counter-strategy** that envisions an **organised exodus** from the economic paradigm of domination.

This shift is embodied in the strategy of **degrowth**, a deliberate transition away from capitalist expansion towards **autonomous, ecological, and democratic societies**.

Degrowth: Both Ecological / Anticapitalist and Societal

Degrowth is **not about austerity or scarcity**, but about **redefining wealth and well-being** outside the capitalist

framework. It prioritises **human and ecological flourishing over profit-driven growth** through:

- **Production for social needs**, respecting planetary boundaries rather than exhausting
- **A radical shift in production relations**, embracing **horizontality** and collective control instead of wage labor and exploitation.
- **A transformation in wealth distribution**, ensuring resources are shared equitably and sustainably across generations.
- **A re-imagining of society**, where value is placed on collective well-being rather than individual accumulation.

A degrowth-oriented society is not one of **scarcity**, but one of **abundance**—abundance of time, autonomy, and shared wealth, where production serves **communities rather than capital.**

The Commons and Peer-to-Peer: Collective Organization Beyond the Market and State

The Commons as the Infrastructure of Self-Governance

The Commons are systems where resources are owned and managed collectively, outside the control of both corporations and states. They are not merely resources or accommodations; they are living **social relationships**, grounded in collective responsibility and shared decision-making.

A commons-based society does not operate on private ownership or state control but on **community stewardship**. There is no universal model—the commons evolve in response to local conditions and needs. The ideology of the Commons aligns

perfectly with **self-governance** because it **removes property from the market and state control** and places it **in the hands of the people**.

Examples include:

- **Traditional / physical commons**, such as a herding or fishing community managing shared lands and waters.
- **Worker-owned cooperatives**, where labor and decision-making power belong to the workers and the solidarity communities.
- **Knowledge Commons** (open-source software and **digital commons**, such as free software movements that create shared resources under licenses like GNU General Public License, education, research).
- **Social Commons** (cooperatives, mutual aid, free housing projects).

The commons represent **a break from industrial-era organisational models**, emphasizing **cooperative production and community governance over hierarchy and competition**. They **ensure economic independence** from capitalist structures, **prevent enclosure**—when corporations or states seize resources for profit and **reinforce democratic control**—resources are governed by those who use them, not external elites.

Examples of the Commons in Action

1. **Community-Owned Energy Cooperatives (Denmark, Spain, Germany)**
    - Instead of **private energy corporations**, communities generate and distribute power
    - Everyone has **a say in how energy is used and distributed**.
    - The system **prioritizes sustainability over profit**.

2. Common Land and Food Sovereignty Movements

- Peasant movements like **La Via Campesina** reclaim land from agribusiness corporations to

grow food for communities rather than export markets.

- Land is **not owned individually**, but held in **common by farmers and cooperatives**.
- **Self-governance emerges naturally**, as communities decide together how to manage the

3. Digital Commons: Free Knowledge Movements

- Wikipedia, Creative Commons, and Free Software projects prove that **knowledge can be governed collectively**.
- No corporation or government owns the knowledge—it belongs to all, and everyone can **contribute to and sustain it**.

Peer-to-Peer: A New Social and Economic Paradigm

Peer-to-peer (P2P) is **a type of social relation;** it is a **social model** rooted in **mutual aid, reciprocity, and decentralised cooperation and exchanges** between individuals and groups without hierarchical mediation. It embodies the **prefigurative politics** seen in both indigenous

societies and modern movements like the **Zapatistas** and **Rojava**, where decentralized networks of people sustain resources **without intermediaries**. It is an **organizing principle** that underpins self- governance. It denotes systems where every person, every member of the community, has the power to contribute to and sustain a shared resource, while also benefiting from it. These relations existed in the earliest human hunter-gatherer societies. (Since the mid-1990s, with the rise of the internet, they are back with a vengeance.)

- **Instead of central authorities** (states, corporations, institutions), P2P structures rely on voluntary, cooperative, and networked interactions.
- **Instead of consumer-producer relationships**, P2P fosters **active participation**—everyone contributes and benefits.

This philosophy aligns with self-governance because **autonomous societies must function without top-down control,** as it:

- **It eliminates hierarchy** by ensuring that everyone has equal access to knowledge, power, and decision-making.
- **It creates resilience**—P2P networks are **harder to dismantle than centralized institutions** because they do not rely on a single node of power.
- **It fosters collective intelligence**, enabling communities to govern themselves without external control.

Peer-to-peer economies **reject extractive capitalism** and instead create horizontal structures where people contribute to and benefit from **shared wealth and knowledge**. Whether in the form of digital collaborations, self-managed workplaces, or community-led food systems, P2P relations reframe the **very meaning of economy and governance**.

Examples of P2P in Self-Governance

1. **Free Software and Open-Source Communities (GNU/Linux, Wikipedia)**
   - No central authority dictates how the software or knowledge is

· Communities collaborate, improve, and distribute resources freely.

- Decisions are **made collectively**, with anyone able to

2. Rojava's Direct Democracy System

- **Power flows horizontally**, with councils and assemblies functioning as P2P decision- making bodies.
- Instead of **centralized governance**, multiple councils share knowledge and decisions **across** different communities.
- Women's organizations **exist independently**, ensuring autonomy in

3. Mutual Aid Networks in Times of Crisis (COVID-19, Climate Disasters)

- Communities **shared food, medicine, and resources** without state
- Organizing was **horizontal**, ensuring no one was in control over
- People **contributed voluntarily**—no one was forced, but everyone

The Bare Minimum: No Seizure of Power, No Hierarchy, Direct Democracy

For **self-governance to flourish**, we must break away from the **state-centric and hierarchical models of past revolutions**. Unlike traditional leftist strategies that sought to **capture and reform state power**, we believe that self-governing movements should prioritise the **dismantling of centralised authority** through the construction of **autonomous alternatives**. This means:

- **Rejecting the seizure of power**—true autonomy does not seek to take over the state, but to **dismantle it by building decentralised alternatives.** It aims to **render it obsolete** by creating **self-sufficient, bottom-up**

institutions that replace it.

- **Anti-hierarchical structures**—ensuring that all social and economic relations are organised horizontally and that power does not concentrate in any elite, party, or leadership class.

· Direct democracy as the foundation—decision-making through open assemblies, rotating responsibilities, and participatory structures

Our movement does not require **a single ideological orthodoxy** or **dogmatic adherence** to a single theoretical framework. What unites us is the commitment to **open, public assemblies**, whether in free social spaces, self-managed workplaces, or broader political movements. We embrace a **pluralism of struggles**, each contributing to the broader goal of **a world without domination**.

Global Inspirations: The Zapatistas, Rojava, and the Ongoing Struggle for Autonomy

AK's perspective on self-governance does not exist in a vacuum. We stand in **solidarity** with global movements that have pioneered autonomous self-management under the most difficult conditions.

- **The Zapatistas in Chiapas, Mexico**, have built a system of **autonomous governance**, rejecting both the state and corporate interests in favor of **collectively-run councils, education systems, and sustainable agricultural practices**.
- They created **Juntas de Buen Gobierno (Good Government Councils)**, rotating governing bodies that ensure no single group monopolizes decision-making, developed a

self-sufficient agrarian economy, practicing communal land ownership and **resisting extractivist capitalism** and built an **anti-patriarchal social structure**, ensuring women's leadership in governance, education, and self-defense.

- Their emphasis on **communal decision-making** and **resistance to extractivist capitalism** provides a model for anti-authoritarian movements worldwide.

- **Rojava's democratic confederalism** has demonstrated that **autonomy is possible even in war-torn regions**. Rooted in **direct democracy, women's liberation, and ecological balance**, Rojava's system actively resists both state oppression and capitalist Its key aspects are:
- **Council-based self-governance, with rotating leadership and direct participation at every level.**
- **Women's self-determination**, with autonomous women's councils and militias (YPJ).
- **Cooperative economies**, rejecting capitalist wage labor in favor of sharedproduction.

- **Ethnic and religious pluralism**, ensuring Kurdish, Arab, Assyrian, Yazidi, and other communities coexist without state-imposed nationalism.
- **Ecological policies**, including reforestation, sustainable agriculture, and anti-extractivist practices.

- Despite ongoing military aggression, their model of self-governance **proves that radical democracy can be defended and sustained in practice**.

These examples show that **autonomy is not just a theory—it is a living struggle**, requiring both **vision and militant defense** against those who seek to crush it.

Further examples of movements that build autonomy and inspire us: The Landless Workers' Movement (MST) – Brazil

The **Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra (MST)** is one of the largest agrarian social movements in the world, fighting for land redistribution and **food sovereignty**. MST occupies unused land and builds:

- **Self-managed farming cooperatives**, based on communal decision-
- **Autonomous education and healthcare systems**, disconnected from capitalist and state
- **Environmental protection initiatives**, ensuring sustainable agriculture rather than corporate monoculture.

MST's commitment to **land justice, agroecology, and collective governance** provides a model for anti-capitalist rural autonomy.

La Via Campesina: Global Food Sovereignty Movement

A transnational peasant movement, **La Via Campesina** unites small-scale farmers, landless workers, and indigenous communities against the **corporate takeover of food production**. Their principles include:

- **Reclaiming land for collective farming**, rather than market-driven
- **Building self-managed agricultural cooperatives**, resisting dependency on capitalist supply chains.
- **Defending indigenous and peasant autonomy**, ensuring traditional farming practices remain outside corporate control.

Their model reinforces that **self-governance is deeply tied to**

economic autonomy, particularly in reclaiming food production from agribusiness.

Vio.Me – Worker Self-Management in Thessaloniki, Greece

Vio.Me, a **worker-run factory in Thessaloniki, Greece**, emerged from the economic collapse of the country's industrial sector. Instead of allowing their factory to close, workers took control and:

- **Operated under direct democracy**, making all decisions in collective
- **Shifted production from industrial adhesives to eco-friendly cleaning products**, serving community needs rather than corporate interests.
- **Integrated solidarity networks**, ensuring community participation in their

Vio.Me exemplifies how **worker self-management** can challenge both **corporate ownership and wage labor exploitation**, laying the groundwork for **self-governed economies**.

These are not future dreams or distant visions, but realities we can build now in liberated spaces, where the potential exists, in free social spaces as they are, and, ultimately, in a society unshackled from capitalism.

But we must sharpen these proposals with the language of a new, defiant perspective. Faced with the unbridled capitalist growth that spawned the climate catastrophe, we must aggressively reverse this destructive trajectory with the strategy of degrowth – an organised exodus from the reign of the economy-centric society, embracing instead the liberating vision of autonomous ecological and democratic societies. The embrace of the commons and peer-to- peer relations is crucial now.

To break free from the ideological baggage and organizational models of industrial society, we embrace contemporary forms of political and organisational structure forged by the Zapatista struggle and, more recently, the autonomous movement of Rojava. Our framework is this: No seizure of power. Anti-hierarchical structures. Direct democracy. This is the bare minimum for the social spaces we occupy (or not occupy). As an anti-authoritarian movement, we refuse ideological dogma. Our foundational principle is the open and public assembly, whether for free social spaces or political assemblies.

The Supporting Pillars of Self-Governance

A. Self-Sufficiency: How Can We Sustain Our Autonomous Spaces?

One of the biggest obstacles to autonomy is **material dependency**—on state funding, on capitalist markets, on external institutions. **How do we sustain ourselves, our movements, and our communities without being pulled back into the logic of the system?**

Strategies for Self-Sufficiency:

3. **Autonomous Economies** – Worker-owned cooperatives, solidarity-based production (e.g., Vio.Me), alternative currencies, and barter networks.
4. **Communal Food Production** – Community farms, permaculture, food-sharing initiatives, and reclaiming abandoned land.
5. **Autonomous Health Care** – Free clinics, mutual aid networks, and reclaiming traditional and herbal medicine to reduce dependence on privatized healthcare.
6. **Liberation from Industrialism** – Resisting capitalist industrial expansion and building **eco- industries** that

respect planetary boundaries.

Projects like **Dunja Social Center in Skopje** showcase how spaces can sustain themselves **outside the capitalist market**, while **solidarity agriculture movements in Europe** prove that **food autonomy is not only necessary—it is entirely possible**.

Yet, **self-sufficiency is not just material—it is also ideological.**

B. Self-Defense: How Can We Protect Our Autonomous Spaces?

In every instance where autonomy is successfully built, it has been met with **aggression**—be it from the state, fascist forces, or internal ideological disintegration. **How do we defend these spaces?**

Self-defense is often misunderstood **solely as physical defense**, but it is far broader—it is **ideological, cultural, and psychological**. It means resisting the **mental colonization of capitalist modernity** and rejecting the false idea that "there is no alternative."

Strategies for Self-Defense:

1. **Community-Based Defense** – Organizing neighborhood patrols and response teams against state repression, police violence, and fascist attacks.
2. **Ideological Defense** – Combatting liberal co-optation, dogmatism, and internal conflicts that weaken movements.
3. **Cultural and Language Defense** – Revitalizing indigenous languages, local histories, and traditional knowledge systems.
4. **Feminist Self-Defense** – Recognizing that **the frontline of self-defense is the fight against patriarchy**. Without **autonomous women's organization**, there can be no real autonomy for anyone.

Movements like **the Kurdish Women's Movement (TJK-E) in Europe** have pioneered **autonomous women's self-defense structures**, ensuring that **liberation is not only collective but deeply gender-conscious**.

C. Organisational Forms: What Structures Can We Use to Build From the Bottom Up?

Building autonomy **requires strategic organisation**. Yet, the left in Europe often struggles with fragmentation, a **fear of structured organization**, and an inability to sustain long-term movements. **How do we overcome these contradictions?**

Forms of Organization for Self-Governance:

4. **Assemblies as Decision-Making Bodies** – Open, non-hierarchical, participatory decision- making must be at the heart of every autonomous structure.
5. **Neighborhood Councils and Communes** – Localized self-management through directly elected councils (e.g., Prosfygika in Athens, the Basque Batzarre).
6. **Confederal Structures** – Connecting local communes into larger **federated networks**, as seen in **Rojava, the Zapatistas, and the IDK network in Germany**.
7. **Parallel Institutions** – Creating alternative educational, healthcare, and economic structures that bypass the state and function independently.

To **build lasting autonomy**, we **must** go beyond protest and direct action—we **must build institutions of our own**.

Challenges in Self-Governance

While these models of self-governance offer hope, they also reveal significant challenges:

1. **External Attacks**: Both movements have faced **constant**

military aggression—the Zapatistas from the Mexican state and paramilitaries, and Rojava from the Turkish military and ISIS.
2. **Economic Blockades**: Without access to state or capitalist funding, sustaining autonomous economies remains difficult.
3. **Internal Contradictions**: Balancing **collective decision-making with efficiency** can be complex. Movements struggle with internal conflicts, ideological rigidity, and maintaining long-term engagement.
4. **Scalability**: How do we expand these experiments beyond regional pockets into broader revolutionary movements?

The Challenge of Liberalisation: Breaking Free from Capitalist Modernity

A critical challenge facing self-governing movements in Europe is **the ideological trap of neo- liberalism; the liberalisation of our struggles**—the idea that isolated individual freedoms are sufficient, while systemic alternatives are dismissed as "unrealistic."

Liberalism presents itself as "democratic," yet it functions to **depoliticise, fragment, and pacify**. It **absorbs** revolutionary potential, turning radical ideas into commodified, harmless versions of themselves.

If we are to **build real autonomy**, we must **reject the liberal tendency** of reducing politics to **individual lifestyles and symbolic actions**. We must **commit to collective struggle** and understand that self-governance is not about individual choice—it is about **shared responsibility and collective transformation**.

Recognizing these challenges **does not mean abandoning self-governance**—instead, it requires **strategic adaptation and learning from historical experiences**.

The Role of the Vanguard: Avoiding Dogmatism, Authoritarianism, and the State Mentality

How Do We Build a Vanguard Without Falling into Hierarchy?

The term **vanguard** has often been associated with **authoritarian structures**, centralized leadership, and rigid ideological control. However, if we revisit the concept **through an anti-authoritarian lens**, a **vanguard does not mean a ruling elite**, but rather a **collective force that pushes ideas and actions forward without imposing them on others**.

To **prevent ideological dogmatism**, we must rethink what **avant-garde organizing** means in the context of self-governance and anti-hierarchical movements. The **role of the vanguard should not be to dictate, but to inspire, experiment, and develop strategies that can be voluntarily adopted by communities.**

Lessons from the Past: Avoiding the Pitfalls of Traditional Vanguardism

Historical revolutionary movements—from **Marxist-Leninist parties** to **centralized labor organizations**—have often replicated the very **hierarchical structures they sought to destroy**. Some key failures include:

- **Centralization of power in the party elite**, leading to bureaucratic
- **Rigid ideological purity tests**, suppressing **plurality of thought** within
- **Replication of state authority**, where the revolutionary organization becomes the **new state apparatus** rather than dismantling state power altogether.

This is where **critiques of authoritarian socialism** are

crucial: a **vanguard should not impose a "correct line" but rather provide an open framework for self-organization**.

The Vanguard as Facilitators of Self-Governance, Not Controllers of It

A **true libertarian vanguard** does not seek to **command but to empower**—it must be **a catalyst for autonomous action**, not a ruling body.

1. The Vanguard Must Be Experimental, Not Absolute

- Instead of **dogmatic correctness**, a **real vanguard embraces experimentation** and adjusts based on **real-world struggles**.
- This means testing **alternative models of governance**, **community resilience**, and **economic self-sufficiency** rather than enforcing **one-size-fits-all solutions**.

2. The Vanguard Must Be Pluralistic, Not Monolithic

- Recognizing that **different communities require different structures** based on their
- The **anti-authoritarian vanguard must embrace multiple tactics**, perspectives, and strategies without forcing **a singular ideological narrative**.

- Feminist movements, indigenous struggles, workers' self-management, and ecological struggles **each have their own forms of leadership and organization— none should be subordinated to a single ideological model**.

3. The Vanguard Must Be Temporary, Not Permanent

- Unlike traditional vanguards that create **self-perpetuating leadership circles**, an anti-authoritarian vanguard must be **constantly evolving, self-dissolving,**

and rebuilding itself through rotation and decentralization.
- This aligns with the principles of **Rojava's Democratic Confederalism**, where leadership is **temporary, accountable, and non-hierarchical**.

The Danger of Adopting State and Capitalistic Mentalities

One of the most subtle yet **dangerous traps** for any revolutionary movement is the **unconscious replication of state mentalities**. Even within decentralized, anti-authoritarian spaces, the logic of the state can creep in through:

- **Bureaucratic managerialism** → When movements become **focused on administration rather than revolutionary action**.
- **Security paranoia & centralized control** → Over-policing of movement members, creating internal hierarchies of who is trusted and who is not.
- **Suppression of dissent** → A refusal to allow internal critique, which leads to a **rigid ideological orthodoxy rather than a living, evolving movement**.

How Do We Avoid Reproducing State Mentalities?

1. **Power Must Be Continuously Dismantled**

- The key difference between **self-governance and statecraft** is that in true self- governance, **no structure should be permanent**.
- Decision-making structures should be **constantly evaluated, rotated, and altered** to prevent consolidation of power.

2. Emphasize Collective Responsibility Over

Leadership

- Leadership should be **functional, not positional**—it exists for **specific tasks, not as a permanent role**.
- **Zapatista governance** follows this principle by rotating community roles and ensuring that those in governance are accountable to the assemblies, not the other way around.

3. **Encourage Internal Critique and Horizontal Accountability**

- Movements must be **self-reflective** and **open to constructive criticism**.
- Internal discussions should **prioritize horizontal debate**, not top-down
- **The dea of autonomy as self-institution** teaches us that every **community must re- invent its governance continuously**—nothing should be set in stone.

The Challenge: Can We Be Organized Without Hierarchy?

Some argue that **without centralized leadership, movements will fall into chaos**. However, history and practice show that **organization does not require hierarchy**—it requires **deep-rooted participation and accountability structures**.

Case Studies of Non-Hierarchical Organization in Action

1. The Zapatistas: Governance Without a State

- No **permanent leadership**—community assemblies rotate
- Decisions are made through **direct participation, not delegation to elites**.
- Structures are **fluid and can be adapted by the people** based on

2. Rojava: Democratic Confederalism

- **Women's autonomous councils prevent male domination** within
- **Multiple ethnic and religious groups self-organize**, ensuring no **centralized nationalism**
- **Committees manage key social functions** (food distribution, education, security)without creating a **bureaucratic state apparatus**.

3. Vio.Me (Greece): Self-Managed Industry Without Bosses

- Workers collectively make decisions **without a management class**.
- Instead of **hierarchical production structures**, all workers share **equal say in economic planning**.
- **Solidarity networks** ensure long-term

The Path Forward: How Can We Build and Sustain Self-Governance?

A. Creating Self-Governing Institutions Locally

We must **build autonomous structures where we live**—starting in **neighborhoods, workplaces, and social spaces**. This includes:

- **Neighborhood Assemblies**: Organizing **direct democratic structures** where decisions are made collectively.
- **Worker Cooperatives**: Reclaiming the means of production through **horizontal economic** structures.
- **Alternative Education Systems**: Creating **schools and**

workshops that promote radical critical thinking and self-management.

B. Expanding Confederal Structures

Individual collectives must **federate into larger structures**, as seen in:

- **The Zapatista Caracoles** (local communities linked into a larger network).
- **Rojava's Council System** (local assemblies connected into regional and confederal councils).

· The historical example of the Spanish anarchist communes (CNT-FAI), which coordinated thousands of self-managed communities.

C. Emphasizing Women's Liberation and Ecological Sustainability

No real self-governance is possible **without addressing patriarchy and environmental destruction**.

- **Women's assemblies and self-defense structures** (as in Rojava).
- **Decentralized, regenerative food systems** that ensure independence from capitalist

D. Defending Our Spaces and Movements

As history has shown, autonomous zones will always be attacked. Self-defense is not just military—it is ideological, economic, and cultural.

- **Countering state repression** through strong community
- **Rejecting co-optation by NGOs and liberal politics**.
- **Building long-term resilience rather than short-term activism**.

A Call to Action

The fight for self-governance is not about **resistance**—it is about **creation**. The task before us is to build, sustain, and expand these liberated spaces. We must challenge capitalism not just in rhetoric but in **material, everyday practice**.

Autonomy is not something we wait for—it is something we do.

From worker-run factories to digital commons, from grassroots ecological initiatives to neighborhood assemblies, self-governance is already emerging. Our role is to **defend, refine, and expand it**—not in the future, but **now**.

The task before us is to:

- **Expand autonomous zones and free social**
- **Build infrastructures of self-**
- **Develop strong ideological foundations against state co-**
- **Unite struggles through confederal structures, ensuring strength in This is not just resistance—it is creation.**

Let us **build a world beyond capitalism and the state, not as a distant dream but as an immediate, practical reality.**

Autonomy is not something we wait for—it is something we do. Now.

The world we seek **will not be given to us—it has to, and it will be made by us.**

##

Attempting to Answer the 3 Questions from the Workshop of “Building Autonomy” :

(1) What suggestions do we have for the existing organisations?

1. Strengthen Internal Democracy →

- Move beyond representative leadership models and ensure direct
- Implement **rotational leadership structures** to prevent bureaucratic
- Develop mechanisms that ensure all members can actively shape the movement’s direction.

2. **Strengthen horizontal networks** across movements to avoid **Create Stronger Networks to Avoid Isolation**

- Establish a **network of self-defense and solidarity across Europe**, connecting

○ Form a logistical and financial support network to overcome economic dependency.

- Expand mutual aid structures that **connect neighborhoods, workplaces, and feminist struggles**.

3. Develop Confederal Structures →

- Link local initiatives into federated networks for greater strength and a united front against state repression.
- Ensure that local assemblies and projects **have autonomy while remaining interconnected**.

4. Establish **training and educational spaces** to deepen political and organisational knowledge →

- Establish **training and educational spaces** to deepen **political and organizational**
- Share and develop different **techniques for self-organization and direct**
- Encourage **study groups and reading circles** to strengthen ideological

4. **Embed Anti-Patriarchal Practices** → Encourage education over gender inequalities, feminist movements to minimise gender stereotyping, and establish autonomous women's spaces:

- Establish **autonomous women's structures** within
- Ensure movements **do not reproduce patriarchal dynamics** in leadership and decision-making.
- Dismantle **gendered divisions of labor** in organizing

6. Increase Economic Autonomy →

- Develop worker-run cooperatives and commons-based goods production to break dependency on external funding.

○ Encourage collective financial strategies, such as community-based crowdfunding, solidarity funds, and cooperative economies.

- Use **profits from community-run projects** for political work (e.g., Swedish commons model).

7. **Expand Mutual Aid Networks** → Strengthen community ties by ensuring access to (basic needs) food, housing, and healthcare.
8. **Develop Confederal Structures** → Link local initiatives into federated networks for greater strength and a united front against the system. **Develop defense Strategies Against Co- Optation:**

- **Resist state and institutional co-optation**, particularly from NGOs, political parties, and academia.

- ◦ Build independent communication networks to avoid reliance on corporate social media platforms.

9. Implement **rotational leadership structures** (where needed) to prevent bureaucratic stagnation. Every role is **revocable** (inspired by Zapatistas Good Government Councils (Juntas de Buen Gobierno)).

(2) What can we learn from European Praxis? How can we create a brain of praxis and action?

Lessons from European Struggles[1]:

1. **Self-governance is possible when rooted in local**

- **Example:** *Neighborhood Councils* in Italy, Greece, and Germany have shown that self- managed community structures can effectively **govern and sustain local needs**, from food distribution to public safety.

2. Occupation and communal living build long-term resilience.

- **Example:** *Prosfygika (Greece)*—a self-organized, multi-ethnic squat that has resisted state eviction for decades, demonstrating the power of **occupation as a political strategy** against state violence.

3. Direct democracy strengthens resistance against hierarchical and bureaucratic co-optation.

- **Example:** *IDK (Germany)* has implemented democratic confederalism at a local level, showing how **council-based governance and consensus decision-making** can function beyond the state model.

4. Expropriation and reclaiming of abandoned spaces provide essential infrastructure for autonomy.

- **Example:** *Self-Organized Housing Projects* in Italy and Spain have transformed occupied buildings into **permanent, self-managed community spaces**, providing housing, cultural spaces, and public services outside the state and market

5. Anti-fascist networks provide crucial defense against far-right and state repression.

- **Example:** Anti-fascist groups across Europe have created **decentralized, rapid- response networks** to counter growing right-wing violence, while **integrating self-defense strategies** into broader community organizing.

6. Linking struggles internationally enhances movement resilience and knowledge- sharing.

- **Example:** *La Saó (Catalonia)* and *Comité Valenciano de Solidaridad con el Rojava* have developed **transnational solidarity strategies**, linking **European struggles with anti-colonial and anti-imperialist movements worldwide**.

7. Migrant and refugee solidarity must be an integral part of self-governance efforts.

[1] *This list includes only a few examples from a handful of organizations. We strongly encourage further research into all the participating organizations and their remarkable praxis, strategies, and contributions to autonomous self- governance across Europe and beyond.*

- **Example:** *Catania Solidale Col Popolo Curdo* and *Dunja Social Center* in Macedonia are key examples of how movements **center refugee and migrant-led initiatives** while rejecting borders and state violence.

8. Feminist and anti-patriarchal organizing must be a structural part of self-governance, not a secondary issue.

- **Example:** *Feministisches Bündnis Heidelberg* and *Non Una Di Meno Torino* have demonstrated how **self-managed feminist spaces and assemblies** play a fundamental role in ensuring gender liberation is central to all autonomous organizing.

9. Self-sufficiency in resources and finances increases autonomy from capitalist structures.

- **Example:** *RiseUp Wien* and *Centri Sociali del Nord-Est* have implemented **cooperative economic structures** to fund their activism outside of state and corporate control, while fostering **solidarity economies and mutual aid networks**.

10. Education and political formation are critical for sustaining long-term autonomy.

- **Example:** *Platform C (Netherlands)* and *Ya Basta! Êdî Bese!* have prioritized **political education, skill-sharing, and ideological training** to ensure movements remain self- aware, adaptable, and resistant to state co-optation.

11. Self-defense against repression must be embedded in autonomous organizing.

- **Example:** *Ararat Collective (Berlin)* and *Internationalist Youth Commune of Turin* have helped integrate **self-defense strategies, legal support, and security culture**

into radical organizing to **protect movements from state surveillance, police violence, and far-right attacks**.

12. Developing federated structures prevents isolation and fragmentation.

- **Example:** *Spazio Antagonista Newroz (Pisa) + CUA* are working toward creating **regional and transnational confederations** that enable local struggles to coordinate beyond their immediate environment, strengthening **collective decision-making and direct democracy at scale**.

13. Reclaiming land and food production is key to breaking capitalist dependence.

- **Example:** *Coscienza Verde (Italy)* and *Social Center Solidaria* have engaged in **land occupation, cooperative agriculture, and sustainable food production**, creating **alternatives to capitalist food systems**.

14. Building the infrastructure of resistance requires constant adaptation.

- **Example:** *Non Una Di Meno Torino* and *Dunja Social Center* have shown the importance of **continuously developing methods, structures, and networks** that **respond to repression, changing political conditions, and movement needs**.

AK’s Praxis & Activism:

A key example of **free social spaces, squats, and migrant solidarity initiatives**. AK and similar groups have:

- Hosted and supported **undocumented migrants** with shelter, food, and legal
- Created **self-managed free social spaces** that function as **cultural, political, and educational hubs**.

- Organized **direct action movements** against police violence, gender oppression, and the privatization of public spaces.
- Implemented **anti-patriarchal frameworks**, ensuring the **active participation of women and gender minorities in decision-making.**

Building the Brain of Praxis:

1. **Cross-Movement Coordination:**

- Build **stronger ties** and connect feminist, environmental, anti-racist, and communal struggles into **a shared strategy**.
- Form a **European-wide organizational structure** that facilitates real-time

communication, resource-sharing, and collective strategy development.

2. **Political Education & Popular Assemblies:**

- Create **a shared ideological framework** that unites different struggles without enforcing rigid dogma.
- Use community-led **workshops, world cafés, and skill-sharing events** to continuously refine tactics and strategies and **expand political education**.

- Establish **popular assemblies** in occupied and free social spaces, using them as hubs for theoretical reflection and collective decision-making.

- Avoid ideological rigidity while ensuring **a strong anti-capitalist, anti-statist foundation** for movements.

3. Resisting State Mentality & Bureaucracy:

- Avoid structures that **replicate the hierarchical logic of the state**.
- Ensure leadership roles remain **temporary, revocable, and**

directly accountable to assemblies.

- Maintain horizontal structures **without defaulting to ineffective liberal consensus models** that paralyze decision-making.

4. Resilience Against Co-Optation:

- Develop **alternative media platforms** and **secure communication networks** for coordination across borders.
- Strengthen **autonomous media platforms** to resist the **co-optation of radical struggles by NGOs and institutional funding** and to **counter legal and physical repression**.

Key Takeaway: To create a "brain of praxis," **we must integrate theoretical understanding with hands-on organizing**, learning from existing models while developing new strategies tailored to local conditions. We must combine historical lessons, existing autonomous practices, and ongoing struggles into a unified yet decentralized counterpower. Our movements must remain flexible, avoiding dogmatic stagnation, bureaucratic centralisation, and ideological purism. They must be rooted in lived struggles, adapting to evolving conditions while staying committed to revolutionary transformation.

(3) What forms of organisation, initiatives, and methods can we use after the platform?

1. **Federated Assemblies** →Establish **horizontal local councils** that make decisions collectively and are linked through **confederalism**.
   - Avoid **centralized authority** by ensuring **rotational leadership and accountability** within assemblies.
   - Base organizing on **direct democracy**, where every member has an equal say in

- Link these assemblies across different **regions and struggles**, creating

interconnected autonomous networks similar to Rojava's system of councils.

- Ensure that **autonomous regions** can function independently while still maintaining solidarity and mutual aid agreements.
    2. **Federation of Autonomous Zones** → Connecting local struggles into larger confederations, following the model of Rojava's system of councils.
- Connect different **liberated spaces, occupations, and cooperative projects** into a

broader **European confederal network**.

- **Ensure continuous exchange of knowledge, resources, and tactical support**

between different self-governing zones.

- Develop a **mutual aid system** where food, healthcare, and housing are collectively shared and managed.
- Establish a **network of self-defense to protect liberated zones** from state and far- right violence.
    3. **Communal Land Projects** → Developing community-owned food, housing, and energy resources for self-sustainability and self-sufficiency.
- Establish **cooperative agricultural projects**, urban gardens, and decentralized food networks.

- Reclaim **abandoned land and buildings** for collective housing and self-sufficient
- Integrate **eco-industrial methods** that promote local sustainability rather than industrial exploitation.
- Learn from models such as **Zapatista agro-ecology and Kurdish communal production** to ensure food sovereignty.
    4. **Commons-Based Economic Networks** → Expanding

community-owned resources and peer-to-peer production as a counterweight to capitalist dependency.

- Promote **solidarity economies** where goods and services are produced for communal well-being, not profit.
- Create **worker-run cooperatives** where labor is collectively organized, removing the power of bosses and capitalists.
- Develop **alternative trade systems**, such as time-banks, barter networks, and mutual credit cooperatives, to move beyond the capitalist financial system.
- Encourage **community-led funding initiatives**, including **crowdfunding and cooperative financial structures**, to sustain autonomous projects.
- Establish **self-organized social security systems** to provide healthcare, education, and housing outside of state institutions.

5. **Autonomous Women's and Femininities' Structures** → Parallel organising spaces to dismantle patriarchal control, gender violence, sexuality Get rid of misogynistic, LGBTQ+-phobic behaviours that exist inside our movements and initiatives. We must break free from internalised patriarchal practices and mentalities.

- Build **autonomous spaces** where women, queer, and non-binary people can organize **independently,** .
- Ensure movements **do not reproduce patriarchal dynamics** in leadership and decision-making.
- Implement **feminist self-defense groups** and anti-patriarchal training to **combat gender-based violence**.
- Challenge **gendered divisions of labor** and ensure that women and marginalized groups have equal access to resources and organizing spaces.
- Dismantle **misogynistic, LGBTQ+-phobic, and patriarchal behaviors** within all our movements.

- Strengthen **international feminist solidarity networks** between autonomous

6. **Worker Self-Management** → Expanding cooperative production to sustain self-governing economies

- Expand **self-managed workplaces** where workers control production, wages, and organization.

- Encourage **cross-sectoral cooperation** between worker-controlled industries, farms, and services.
- Develop **autonomous labor unions** that fight against exploitation while building alternative economic structures.
- Build **cooperative supply chains** that function outside of capitalist markets, ensuring fair and collective trade.

7. **Self-Defense Networks** → Developing mutual defense strategies against state repression, gender-based violence and far-right violence. Instant communication and awareness of struggles in Europe can lead to **multi-faceted** and **widespread** resistance against the suppression of our movements, initiatives and endeavours.

- Establish **collective defense strategies** against state crackdowns and other

▪ Form rapid-response networks to coordinate resistance across multiple regions.

- Use **secure communication tools and digital security protocols** to protect movements from surveillance and safely coordinate synchronised actions and activism (e.g. simultaneous protests, boycotts etc).
- Strengthen **legal and political support structures** for arrested and persecuted
- Encourage **militant yet community-oriented defense models** that do not fall into authoritarianism and isolationism.

8. Set up networks for **Communication, Media, and Counter-Hegemony →**

- Create **independent media networks** to break away from corporate social media
- Develop **digital platforms, encrypted channels, and radical news outlets** to amplify struggles and counter state narratives.
- Strengthen **inter-movement communication strategies** to prevent isolation and
- Establish **a network of alternative publishing, research, and historical documentation** to preserve and transmit radical knowledge.

9. **Popular Assemblies, Political Education & Collective Learning Spaces**→ Creating ideological clarity through political education and community participation.

- Set up **popular assemblies** as permanent spaces for **education, discussion, and decision-making**.
- Make **political education a daily practice**—teach people how to organize, resist, and sustain autonomy.

▪ Promote self-managed schools, radical pedagogy, and anti-authoritarian education models.

- Develop **workshops, reading circles, and skill-sharing programs** to train new organizers and prevent ideological stagnation.
- Use **non-hierarchical education** to break the state's monopoly on knowledge

10. **Avoiding Authoritarianism & State Mentalities in Organization**→ One of the **greatest dangers** in building self-governing structures is the **unconscious adoption of state-like behaviors**, even in radical movements. To counter this:

- **Reject the "seizure of power" mindset**—focus on dismantling power structures, not taking control of them.
- Ensure **leadership is always collective, temporary, and revocable** to avoid bureaucratic stagnation.

- Avoid **ideological dogmatism**—encourage **critical thinking, debate, and adaptability** in movements.

▪ Resist the professionalisation of activism—keep organizing rooted in everyday people and their struggles.

- Ensure that **movements do not replicate the rigid structures of the state** under the guise of efficiency or discipline.
- Maintain **open and public assemblies** as the foundation of decision-

The concept of **Free Social Spaces** are at the heart of this approach, from our perspective. These are self-organized spaces that encompass all of the above; spaces where individuals and groups can come together to share ideas, resources, and support without interference from external authorities.

These are not just physical locations but arenas for collaboration, experimentation, and resistance. They embody direct democracy and mutual aid, serving as environments where individuals can come together to reimagine and reshape their lives without external domination. Managed collectively and free from commercial or institutional interference, these spaces foster a spirit of inclusivity and solidarity. They are cultural hubs where workshops, discussions, and skill-sharing sessions take place, creating a fertile ground for building a better society. For us, Free Social Spaces are catalysts for wider societal transformation rather than secluded havens, and the challenge lies in avoiding the pitfalls of isolationism that have plagued similar movements in the past. We advocate transcending “safe spaces” by actively engaging with societal concerns, creating alliances across communities, and embedding self-organized initiatives into the fabric of everyday life. To overcome isolation, the focus must be on inclusivity and the amplification of voices from marginalised communities,

ensuring that autonomy is a shared and expanding reality rather than a secluded experiment.

Recognizing Different Realities, Contexts, and Capabilities in Self-Governance

As we work toward building autonomous and self-governing structures, it is **crucial to acknowledge the vastly different political, social, and historical contexts** in which movements operate across Europe and the world. The struggles faced in one region may differ significantly from those in another, and our approach must be **adaptable, sensitive, and non-universalizing**.

For example, in **Western European countries**, a central aspect of radical movements is the fight against their governments' **historical and ongoing imperialist policies**, corporate globalism, and the deep entrenchment of **liberalism as a form of pacified oppression**. In contrast, in **Balkan and Eastern European countries**, the focus often shifts toward struggles against **economic neocolonialism, ethnic-nationalist tensions, and the ongoing consequences of post-socialist privatization** that devastated working-class and communal structures. These historical distinctions shape **how self-organization emerges**—what is feasible in one place might be impractical or even dangerous in another.

Beyond regional differences, we must also recognize the **varying capacities and risks individuals face** within our own movements. A **migrant without legal papers** engaging in a protest or direct action risks **immediate deportation, imprisonment, or even death**—a risk far greater than that faced by a citizen of the same country[2]. Similarly, women, LGBTQ+ people, and racialized individuals often bear the brunt of **state repression and fascist violence**, requiring different

strategies for self-defense and engagement. This is why our organizing must **always be intersectional and adaptive**, never forcing individuals into actions that disproportionately endanger them.

Understanding these layers of context—historical, political, geographical, and personal—is key to developing a flexible and truly liberatory and non-authoritarian (anti-authoritarian)

framework for self-governance, one that does not impose rigid models but instead adapts to the struggles, capacities, and realities of those involve

[2] *Here we must emphasise that we have to reject the nation-state's concept of **"citizens"** and **"non-citizens / foreigners"**—a framework designed by the state to justify oppression and violence against those it deems disposable. Borders, nationalities, and legal statuses are artificial tools of control, and our self-governing structures must actively dismantle these divisions rather than reproduce them. True self-governance must be rooted in radical solidarity, where no one is excluded or forced into invisibility for the sake of strategy or convenience.*

Conclusion: Toward a Coordinated Common Struggle for True Autonomy

Because of the **varied realities, struggles, and capabilities** that exist across different regions and communities, our movements **must embrace openness, communication, and the constant exchange of tools, narratives, and strategies**. While each local movement may focus on a different aspect of

combating transnational capital, state oppression, and the nation-state's suppressive structures, in truth, these struggles are **not separate but interconnected facets of a shared fight for autonomy and self-governance**. The repression faced by a landless farmer resisting corporate extraction in Latin America is intrinsically linked to the struggles of migrants facing brutal border regimes in Europe or factory workers fighting exploitation in the heart of capitalist metropoles.

To **truly dismantle the power structures that oppress us**, we must **coordinate and weave our seemingly distinct struggles into a common front**. This does not mean enforcing a single ideological model or rigid blueprint, but rather **creating a flexible and evolving network of resistance and self-organization**—a **living, breathing infrastructure of autonomy** that is **constantly learning from itself**.

On this **theoretical basis**, all self-organized movements and initiatives must also **document, articulate, and share their paradigms and experiences**—how they have **applied the brain of self-governance** within their own **unique social, political, and historical environments**. By doing so, we create **a repository of collective knowledge**, making it easier for others to **analyze, reflect upon, and adapt** these ideas to their own conditions. Future and current movements facing **similar sociopolitical conditions** will **not have to start from zero**—they can **stand on the shoulders of past struggles, immediately applying solutions and accelerating their ability to resist, organize, and grow**.

If we truly wish to **build autonomy and self-governance beyond the state and capitalism**, we must ensure that **our struggles are not fragmented, but interconnected**. By actively organizing and coordinating beyond borders, **we strengthen the resilience of every autonomous initiative**, making it harder for oppressive forces to isolate and crush them. Our future lies in the **continuous exchange of ideas, the deepening of**

strategic coordination, and the unwavering commitment to collective liberation.

Photos from the *People's Platform Europe Conference* in Vienna

ΦΟΡΟΣ ΤΙΜΗΣ ΣΤΟΝ OMAR AZIZ

Του Γιώργου Καραθανάση

«Δεν είμαστε λιγότεροι από τους εργάτες της Παρισινής Κομμούνας. Εκείνοι άντεξαν 70 ημέρες, ενώ εμείς είμαστε ακόμα εδώ, ενάμιση χρόνο τώρα»

Με αυτά τα λόγια ενθάρρυνε τους συντρόφους του, την περίοδο που χτυπούσε δυνατά η καρδιά της επανάστασης στη Συρία ο αναρχικός, διανοούμενος και ακτιβιστής, Omar Aziz, που στις 16 Φεβρουαρίου του 2013 δολοφονήθηκε από το καθεστώς Assad στην φυλακή Andra, στα βορειοανατολικά προάστια της Δαμασκού, που προορίζονταν για πολιτικούς κρατούμενους.

Ο Omar Aziz, γνωστός στους επαναστατικούς κύκλους και με το με ψευδώνυμο Abu Kamel, γεννήθηκε στη γειτονιά Al-Amara, στη συριακή πρωτεύουσα, στις 18 Φεβρουαρίου 1949. Αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο της Grenoble, στη Γαλλία, με πτυχίο στις οικονομικές επιστήμες και προτού επιστρέψει στη Συρία, ζούσε με την οικογένειά του στη Σαουδική Αραβία και εργαζόταν σε μια επιχείρηση στον τομέα της τεχνολογίας πληροφοριών. Όλα αυτά, μέχρι που ξέσπασε η συριακή εξέγερση ενάντια στη δικτατορία των τεσσάρων δεκαετιών της οικογένειας Assad, τον Μάρτιο του 2011. Τότε, παρά το γεγονός πως ήταν ήδη 62 ετών, πήρε τον δρόμο της επιστροφής για την πατρίδα του, ώστε να εμπλακεί με όσες δυνάμεις είχε στο επαναστατικό κίνημα και να το βοηθήσει να ωριμάσει.

Ο Aziz αναζητούσε έναν νέο ρόλο για τους επαναστάτες. Παρόλο που συμμετείχε με πάθος σε όλες τις συγκεντρώσεις και τις ειρηνικές, έως τότε, διαδηλώσεις, γυρίζοντας από γειτονιά σε γειτονιά και από πόλη σε πόλη για να γνωρίσει νέους ακτιβιστές, να συνομιλήσει μαζί τους και να διασπείρει τις ιδέες της αυτό-οργάνωσης, της οριζοντιότητας και της αλληλοβοήθειας, θεωρούσε πως οι διαμαρτυρίες δεν αρκούν. Έπρεπε η κατάσταση να οδηγηθεί σε ένα νέο στάδιο, καθώς έβλεπε πως, μέχρι τότε, το καθεστώς είχε βρει τον τρόπο να απορροφά τους κραδασμούς των κινητοποιήσεων. Έβλεπε τη δημιουργία κοινωνικών αυτοθεσμίσεων ως τη μοναδική προοπτική για την πολιτική νίκη της επανάστασης. Η στρατηγική του ήταν πως το κίνημα θα έπρεπε να αρχίσει να αφαιρεί εδάφη και λειτουργίες

από το κράτος, επιταχύνοντας στην οικειοποίηση του δημόσιου χώρου και του δημόσιου χρόνου από την κοινωνία.

Αυτές οι σκέψεις του Abu Kamel αποτυπώνονται στο πρώτο του χειρόγραφο, που δημοσιεύτηκε το 2011, με τις αναταραχές να βρίσκονται στον 8ο μήνα. Παρατηρούσε πως υπάρχουν δύο επικαλυπτόμενα φάσματα κοινωνικού χρόνου. Από τη μια ήταν «ο χρόνος της εξουσίας», ο χρόνος της καθημερινότητας, ο χρόνος, δηλαδή, των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, οι οποίες καθορίζονται από το κράτος και τις κοινωνικές σχέσεις που αυτό παράγει. Στον αντίποδα βρισκόταν «ο χρόνος της επανάστασης», της συλλογικής δημιουργίας και της συντροφικότητας. Το γεγονός πως η ροή των καθημερινών δραστηριοτήτων δεν είχε καταφέρει να παγώσει και να συσχετιστεί με τον επαναστατικό χρόνο, τον έκανε να πιστεύει πως δύο τινά μπορούσαν να συμβούν, είτε ο λαός να βαρεθεί και να σταματήσει σταδιακά τον αγώνα είτε να υπάρξει μια έντονη στρατιωτικοποίηση, και από τις δύο πλευρές, με αποτέλεσμα, όπως γράφει «η επανάσταση να γίνει όμηρος του τουφεκιού»[1].

Η πολιτική πρόταση του Σύριου αναρχικού ήταν η σύσταση «Τοπικών Συμβουλίων». Μέσα από αυτά θα μπορούσαν να εμπλακούν περισσότεροι τομείς της ζωής με την επανάσταση και να συγχρονίσουν το βήμα τους μαζί της. Με βάση τις αρχές της αυτό-οργάνωσης, της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας, έβλεπε τα τοπικά συμβούλια ως θεσμίσεις μέσω των οποίων οι άνθρωποι «από όλες τις κουλτούρες και τις κοινωνικές διαιρέσεις» όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, θα μπορούσαν να συνεργαστούν για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Στις βασικές αρμοδιότητες του συμβουλίου είχε θέσει α) την εξεύρεση στέγης για τους εκτοπισμένους επαναστάτες και τη συγκέντρωση των απαραίτητων προμηθειών, β) τη συγκρότηση δικτύου υποστήριξης για τους φυλακισμένους και τις οικογένειές τους, γ) τη δημιουργία επαναστατικού ταμείου, δ) την προσάρτηση γης και ακινήτων από το κράτος με όλα τα μέσα, ε) την σύσταση ομάδας επιφορτισμένης με την έρευνα και τη δημοσιοποίηση στοιχείων για τις παραβάσεις τις οποίες διαπράττει το καθεστώς, στ) οργάνωση

δομών υγείας, ζ) κοινωνική αυτοάμυνα και συντονισμός με τις πολιτοφυλακές του Ελεύθερου Στρατού, η) συλλογική διαβούλευση και επίλυση των προβλημάτων των πολιτών με βάση τις αρχές της οριζοντιότητας. Πίστευε ότι η οικοδόμηση αυτόνομων, αυτοδιοικούμενων κοινοτήτων, συνδεδεμένων περιφερειακά και εθνικά μέσω ενός δικτύου συνεργασίας και αλληλοβοήθειας, ήταν ο δρόμος προς την κοινωνική επανάσταση και τη, μια για πάντα, ρήξη με τις σχέσεις κυριαρχίας. Άλλωστε είχε ταχθεί προ πολλού υπέρ της καταστροφής της κρατικής δομής και δεν αγωνιζόταν απλά και μόνο για την ανατροπή του δικτάτορα[2].

Ο Aziz ίδρυσε μαζί με τους συντρόφους του τέσσερα τοπικά συμβούλια, το πρώτο από τα οποία στην εργατική συνοικία Barzeh. Συνέβαλλε, με αυτόν τον τρόπο, καθοριστικά στη μετέπειτα ανάπτυξη των Τοπικών Επιτροπών Συντονισμού (LCC), γνωστών στα αραβικά ως *tansiqiyyat*, που θα δημιουργηθούν στη συνέχεια σε όλες τις απελευθερωμένες περιοχές και μέχρι τον Μάρτιο του 2016, υπολογίζεται ότι άγγιζαν τα 395 σε πόλεις, κωμοπόλεις, χωριά και γειτονιές, τα μισά από τα οποία συγκεντρώνονταν στις επαρχίες Aleppo και Idlib[3].

Όπως μαθαίνουμε από τη Leila Al Shami, συν-συγγραφέα του βιβλίου *Burning Country: Syrians in Revolution and War*, ένα από τα πιο μαχητικά τοπικά συμβούλια, στου οποίου τη δημιουργία υπήρξε πρωτεργάτης ο Aziz, ήταν αυτό στο Zabadani, μια στρατηγικής σημασίας αγροτική περιοχή που περιβάλλεται από

ορεινές εκτάσεις, κοντά στα σύνορα της χώρας με τον Λίβανο, στη νοτιοδυτική Συρία, 50 χιλιόμετρα από την πρωτεύουσα. Ο λαός της πόλης, με Σουνίτες και Χριστιανούς πλάι-πλάι, είχε πάρει από νωρίς μέρος στον επαναστατικό αναβρασμό, με χαρακτηριστική τη μαζική συμμετοχή των γυναικών, που αψηφούσαν την άγρια καταστολή, κατεβαίνοντας σταθερά στους δρόμους. Μάλιστα, στα μέσα του 2011 δημιουργήθηκε η *Συλλογικότητα των Γυναικών Επαναστατών του Zabadani*, που έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην οργάνωση της πρώτης γενικής απεργίας, η οποία προσπάθησε να ασκήσει οικονομική πίεση στο καθεστώς[4].

Το Zabadani απελευθερώθηκε από τους πολιτοφυλακές του Ελεύθερου Στρατού τον Ιανουάριο του 2012. Αφού οχυρώθηκε η πόλη περιμετρικά με αυτοσχέδια οδοφράγματα, ήταν η ώρα να προχωρήσει η αναδημιουργία των θεσμών και των δομών της. Ιδρύθηκε, λοιπόν, τοπικό συμβούλιο για να καλύψει το κενό εξουσίας που είχε προκύψει από την αποχώρηση του καθεστώτος, με βάση την αυτό-οργάνωση. Οι πολίτες συγκεντρώθηκαν σε κεντρικό σημείο για να εκλέξουν τα 28 μέλη που θα απάρτιζαν το συμβούλιο και να επιλέξουν πρόεδρο. Αυτή, σύμφωνα με την Al Shami, αυτή ήταν η πρώτη εμπειρία δημοκρατίας στη Συρία για δεκαετίες. Το συμβούλιο δημιούργησε κάποιες επιτροπές για μια σειρά από τομείς της καθημερινότητας, την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, την επίλυση συγκρούσεων μεταξύ των πολιτών και μια αντιπροσωπεία διαπραγματεύσεων με το καθεστώς.

Ο Aziz, δεν έζησε για να δει την κατάληξη αυτής της προσπάθειας. Το Zabadani πολιορκήθηκε και βομβαρδίστηκε με μανία από τη Hezbollah, ενώ, εντός των τειχών, εξτρεμιστικά τάγματα ισλαμιστών, τα οποία αύξαναν την απήχησή τους με την πάροδο του χρόνου, απέσπασαν τον έλεγχο του συμβουλίου το 2014. Τελικά, το καθεστώς ανέκτησε τον έλεγχο της πόλης τον Απρίλιο του 2017, με τους κατοίκους να εγκαταλείπουν τα σπίτια τους. Χαρακτηριστικό, επίσης, είναι και το παράδειγμα της πόλης Daryaa, όπου και σε αυτή την περίπτωση ο Σύριος ακτιβιστής έστησε ένα τοπικό συμβούλιο μετά την απελευθέρωσή της, το οποίο, μάλιστα, οργάνωσε μια μυστική υπόγεια

βιβλιοθήκη με 15.000 τίτλους, με βιβλία που βρέθηκαν σε εγκαταλελειμμένα και κατεστραμμένα σπίτια. Η Daraya θα δοκιμαστεί στη συνέχεια κι αυτή από πολιορκία, από εμπάργκο τροφίμων, χημικά αέρια, ναπάλμ και τις διαβόητες «βόμβες-βαρέλια», που χρησιμοποιούσε το καθεστώς του Bashar al-Assad.

Παρόλο που η ιδέα των συμβουλίων, με τις όποιες αδυναμίες είχε, συνεχίστηκε, όπως είδαμε, αρκετά χρόνια μετά τον θάνατο του ιδρυτή τους, όταν πλέον η επανάσταση θα αλλάξει πρόσωπο, αυτά θα απωλέσουν την αρχική τους ταυτότητα. Η κυριαρχία των εξτρεμιστών και η συστράτευση στο πλευρό του αιμοσταγούς καθεστώτος δυνάμεων όπως η Ρωσία, το Ιράν και η Hezbollah, άλλαξαν εντελώς την παρτίδα, και πλέον ήταν αδύνατο για τα τοπικά συμβούλια να μιλήσουν εξ’ ονόματος της επανάστασης ή να μπορέσουν να εκπροσωπήσουν το οτιδήποτε σε κεντρικό επίπεδο. Στη συνέχεια, όπως διαβάζουμε, προσαρτήθηκαν στο Υπουργείο Τοπικής Αυτοδιοίκησης της προσωρινής κυβέρνησης[5].

Κάτι τέτοιο όμως δεν αφαιρεί τίποτα από την πλούσια σε θεωρητικό βάθος και πρακτική εφαρμογή κληρονομιά, την οποία μας άφησε ο σύντροφος Abu Kamel. Χρειάζεται να μελετήσουμε το έργο του, να ανιχνεύσουμε τα τόσα σημαντικά που έλαβαν χώρα την περίοδο εκείνη στην εξεγερμένη Συρία και να αξιολογήσουμε το τι λειτούργησε και τι όχι στη μορφή οργάνωσης που πήρε το όνομα «Τοπικά Συμβούλια». Για να μπορέσουμε να το κάνουμε αυτό θα πρέπει σε πρώτη φάση να μας ενδιαφέρει τι έχουν να πουν οι λαοί και οι τοπικές κοινωνίες και όχι να αρκούμαστε στην υπεράσπιση του ενός ή του άλλου κράτους του ενός ή του άλλου συνασπισμού κρατών στο όνομα του αντι-ιμπεριαλισμού.

Η πιο σημαντική διαπίστωση του Aziz, που αφορά το κίνημα που κινείται σε μια αντιεξουσιαστική προοπτική, είναι πως επανάσταση σημαίνει η απόσπαση από τον εχθρό μέρους ή όλου του χώρου και του χρόνου. Η εδαφικοποίηση του νέου χώρου και η επικράτηση των καινούργιων αξιών και σημασιών. Χωρίς τα παραπάνω μιλάμε για μισή επανάσταση και όπως προειδοποιούσε ο Σαιν-Ζυστ: «Όποιος κάνει τη μισή επανάσταση, σκάβει τον ίδιο του το λάκκο». Κοινωνική επανάσταση δεν είναι μόνο η νύχτα που πέφτουν τα ανάκτορα στα χέρια των επαναστατών, αλλά η συνεχής, με μεθοδικό και θεσμισμένο τρόπο οικειοποίηση των «κενών εξουσίας» που κάθε τόσο προκύπτουν. Η κατάληψη αυτών των κενών με αυτοθέσμιση και αυτοδιαχείριση διαμορφώνει νέες μορφές ζωής. Τέτοιο είναι το παράδειγμα της Ζαπατίστικης Αυτονομίας, αλλά και της Δημοκρατικής Αυτόνομης Διοίκησης της Βόρειας και της Ανατολικής Συρίας (DAANES).

Η δημοκρατική, φεμινιστική και οικολογική επανάσταση της Ροζάβα ξέσπασε ταυτόχρονα με την επανάσταση στην υπόλοιπη Συρία. Έχοντας μελετήσει σε βάθος, επεξεργαστεί, πειραματιστεί και εφαρμόσει στην πράξη ένα μοντέλο κοινωνικής οργάνωσης βασισμένο στις αρχές του δημοκρατικού συνομοσπονδισμού οι λαοί (Κούρδοι, Άραβες, Ασσύριοι κ.ά) της Βορειανατολικής Συρίας ήταν έτοιμοι, όταν θα έβρισκαν την ευκαιρία να ανακηρύξουν επίσημα την αυτονομία τους. Πληρώνοντας ένα τεράστιο φόρο αίματος οι μαχητές και μαχήτριες του YPG/YPJ απελευθέρωσαν εδάφη από το Daesh, συρρικνώνοντάς το και με βάση την άμεση δημοκρατία, ενάντια την προοπτική του Έθνους-Κράτους και στην

πατριαρχία, δημιούργησαν την πιο σύγχρονη αντιεξουσιαστική πρόταση, που βρίσκει εφαρμογή σε κάθε πτυχή της κοινωνικής ζωής (από το δίκαιο, την οργάνωση του στρατού, έως και τη διαχείριση του νερού) σε μια, πραγματικά τεράστια, επικράτεια.

Τα «Τοπικά Συμβούλια» και η Ροζάβα αποτελούν χειροπιαστά παραδείγματα πως υπάρχει εναλλακτική για τη συνύπαρξη των λαών, την ανεκτικότητα και τη δίκαιη συμβίωση σε ένα σημείο του χάρτη με τόσες πολλές εθνοτικές και θρησκευτικές κοινότητες. Πως η κοινωνική επανάσταση και η οργάνωση της ζωής χωρίς κράτος μπορεί να συμβεί ακόμα και μέσα από τους αγριότερους πολέμους των τελευταίων ετών. Πως υπάρχουν και τα δικά μας αντάρτικα, τα αντάρτικα της αυτό-οργάνωσης που δεν αντανακλούν μονάχα τις αντιεξουσιαστικές ιδέες, αλλά τις εμπλουτίζουν με νέο περιεχόμενο, επεκτείνοντάς τες.

[1] Omar Aziz, A Discussion Paper on Local Councils (2011), https://theanarchistlibrary.org/library/omar-aziz-a-discussion-paper-on-local-councils-in-syria

[2] Budour Hassan, Radical Lives: Omar Aziz (2015), https://novaramedia.com/2015/02/23/radical-lives-omar-aziz/

[3] Agnes Favier, Local Governance Dynamics in Opposition-Controlled Areas in Syria (2016) https://isqatannizam.wordpress.com/2016/07/09/local-governance-dynamics-in-opposition-controlled-areas-in-syria/

[4] Leila Al Shami, The Legacy of Omar Aziz Building autonomous, self-governing communes in Syria (2017), https://www.fifthestate.org/archive/397-winter-2017/the-legacy-of-omar-aziz/

[5] Walid Daou, The Experience of Local Councils in the Syrian Revolution (2018),

https://libcom.org/article/experience-local-councils-syrian-revolution#footnote3_j434a1i

---

Για τη δυτικοκεντρική επινόηση και θέσπιση της ‘παιδικής ηλικίας’: μια χολτιανή ανάγνωση

Του Μιχάλη Κατσιγιάννη (Προπτυχιακός φοιτητής στο Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Πατρών)

Μια κοινωνία ενηλικισμού

Ο όρος ενηλικισμός, που εισήχθη το 1978 από τον Jack Flasher, αναφέρεται στη θεσμική – και μη – εξουσία που κατέχει και ασκεί το θεωρούμενο, ιστορικά, κοινωνικά και πολιτισμικά, ενήλικο υποκείμενο σε βάρος των σωμάτων, των σκέψεων και των συμπεριφορών των υποκειμένων που, επίσης ιστορικά και κοινωνικοπολιτισμικά, θεωρούνται ανήλικα, με αποτέλεσμα – ή/και σκοπό – την άνιση, και συχνά βάρβαρη, μεταχείρισή τους ως προς κάθε τομέα της ζωής τους. Ο ενηλικισμός λοιπόν δεν συνιστά μία άσκηση ύφους, δεν αναλώνεται δηλαδή σε μία πολιτική σημειολογιών, αλλά αποτελεί μία καθολική πολιτική πρακτική που εισχωρεί και διεισδύει ποικιλοτρόπως σε όλες τις εκδοχές και τις εκφάνσεις του βίου του κάθε παιδιού.

Σύμφωνα με τον Flasher (1978: 517), ο ενηλικισμός προσιδιάζει στις εξουσιαστικές συμπεριφορές που επιδεικνύονται μεταξύ

διάφορων κοινωνικών ομάδων με διαφορετικές δυναμικές και συγκροτείται ουσιαστικά στη βάση της πρόσληψης των παιδιών ως ειδικής, ξεχωριστής, κατηγορίας πληθυσμού. Πρόκειται για έναν «*τρόπο επινόησης κτήσης*» πάνω στην υποτιθέμενη κατηγορία του 'παιδιού' «*με σκοπό την άσκηση εξουσίας*» πάνω του (Flasher, 1978: 517). Όπως περιγράφει ο Fletcher (2012), η ανάδυση του ενηλικισμού συμβαίνει «*μέσω της εσκεμμένης*» ή «*ακούσιας μετάδοσης κοινωνικών ηθών και αξιών στη δυτική κοινωνία*», έτσι που «*οι ενήλικες καλλιεργούν τον ενηλικισμό με θεσμικά και πολιτισμικά μέσα*». Και μάλιστα αυτό συμβαίνει σε τέτοιο βαθμό ώστε να καλλιεργείται συστηματικά η εξάρτηση του ανήλικου πληθυσμού από τον ενήλικο, και να τίθεται ουσιαστικά η πρώτη σε καθεστώς επισφάλειας:

οι νέοι μαθαίνουν να εξαρτώνται από τους ενήλικες από τα μικρότερα χρόνια. Συμπεριφέρονται εξαρτημένα και όταν υπάρχουν ενήλικες τριγύρω […] αναλαμβάνουν έναν εξαρτημένο ρόλο. Οι δεξιότητες ανεξαρτησίας που μαθαίνουν γίνονται όλο και πιο αδύναμες, όπως και η αυτοπεποίθησή τους […] Καθώς οι νέοι/ες αποκτούν ανεξαρτησία, αναζητούν τα είδη δύναμης και επιρροής που είδαν να έχουν οι ενήλικες μέσω των δημοφιλών μέσων ενημέρωσης (Fletcher, 2012).

Και «*καθώς ενηλικιώνονται, παρακινούν*» με τη σειρά τους «*τους/τις νέους/ες να γίνουν ευάλωτοι/ες και ανίκανοι/ες*», κάτι που ενισχύει περαιτέρω «*τις επόμενες γενιές νέων να εξαρτώνται από τους ενήλικες από τα μικρότερα χρόνια τους*» και διευκολύνει τη διάδοση μιας «*μαθημένης αδυναμίας*», και την εδραίωση και εμπέδωση αντανακλαστικών εξάρτησης και επισφάλειας (Fletcher, 2012). Σε παρόμοιο μήκος κύματος, ο Bell (2011) εξηγεί ότι ο ενηλικισμός συνιστά «*ασέβεια προς τους/τις νέους/ες*»:

Η κοινωνία μας, ως επί το πλείστον, θεωρεί τους/τις νέους/ες λιγότερο σημαντικούς/ες και κατώτερους/ες από τους/τις ενήλικες. Δεν παίρνει στα σοβαρά τους/τις νέους/ες και δεν τους/τις συμπεριλαμβάνει ως φορείς λήψης αποφάσεων στην ευρύτερη ζωή των κοινοτήτων τους. Οι ενήλικες έχουν τεράστια

σημασία στη ζωή σχεδόν κάθε νέου ανθρώπου (Bell, 2011).

Οι δυο κεντρικοί άξονες του ενηλικισμού μπορούν να αποδοθούν συνοπτικά, ακολουθώντας και τον (Bell, 2011), ως εξής:

- αφενός, η δημιουργία μιας αίσθησης αναξιότητας, αδυναμίας, και κατ' επέκταση, εξάρτησης και επισφάλειας στον – ιστορικά και κοινωνικοπολιτισμικά συγκροτημένο ως – ανήλικο πληθυσμό,
- αφετέρου, η πατερναλιστική συμπεριφορά και απουσία διάθεσης από τη μεριά ων ενηλίκων να συμπεριλαμβάνουν τα παιδιά στις λήψεις των αποφάσεων.

Ενηλικισμός και επινόηση της παιδικής ηλικίας υπό την οπτική του Τζον Χολτ

Ο Χολτ αντιλαμβάνεται την ενηλικιστική συμπεριφορά που υιοθετείται από τους/τις ενήλικες στον δυτικό κόσμο ως την «*δικτατορία των κατ' επάγγελμα προστατών*» (1979β: 76), την «*εξουσία των ενηλίκων*», δηλαδή «*ένα είδος […] γενικού και μόνιμου δικαιώματος ή καθήκοντος να λέμε στα παιδιά τι να κάνουν*» (Χολτ, 1979β: 70˙ βλ. επίσης Μικρός Ντουνιάς, 2018):

οι ενήλικες έχουν το δικαίωμα να καθορίζουν για ποια ζητήματα μπορούν ν' αποφασίζουν τα παιδιά και για ποια όχι. Τι μας δίνει αυτό το δικαίωμα; Πώς έχω το δικαίωμα να πω σ' ένα παιδί: «Λυπάμαι, αλλά αυτό είναι ένα από τα πράγματα για το οποίο αποφάσισα εγώ ότι εσύ δεν μπορείς ν' αποφασίσεις»; Μόνο και μόνο επειδή είμαι μεγαλύτερος; (Χολτ, 1979β: 57).

Ο Χολτ, αφού επισημαίνει ότι υιοθετώντας αυτόν τον τρόπο αλληλεπίδρασης ως ενήλικες με τα παιδιά, «*διαλέξαμε να βαδίσουμε σ' ένα πολύ επικίνδυνο μονοπάτι*» (1979α: 234), αναφέρει χαρακτηριστικά:

σαν ενήλικοι, υποθέτουμε ότι έχουμε το δικαίωμα ν'

αποφασίζουμε τι μας ενδιαφέρει και τι δεν μας ενδιαφέρει, τι θα εξετάσουμε και τι θα παρατηρήσουμε και τι όχι. Θεωρούμε δεδομένο αυτό το δικαίωμα, δεν μπορούμε να φανταστούμε ότι είναι δυνατό να μας αφαιρεθεί (1979α: 233).

Ωστόσο, οι ενήλικοι σκέφτονται και πράττουν με τον ακριβώς αντίθετο τρόπο σε ό,τι αφορά τα παιδιά. Ο ενήλικος πληθυσμός, ούσα η κυρίαρχη κοινωνική ομάδα που αναγνωρίζεται από τα δυτικά έθνη-κράτη ως το σύνολο των υποκειμένων που επιφορτίζονται με το ρόλο της ανατροφής και της διαπαιδαγώγησης των παιδιών, δημιουργεί φραγμούς και τοποθετεί τεχνητές δυσκολίες στη ζωή των παιδιών, αποκτώντας έτσι – ή τουλάχιστον επιχειρώντας να ανακτήσουν – τον πλήρη έλεγχό τους, με απώτερο σκοπό την ομογενοποίησή τους και την ένταξή τους σε αυτό που ο Φουκό (1991: 116) ονόμαζε «*κοινωνία νορμοποίησης*». Οι πορείες ανάπτυξης που επιτρέπονται στα παιδιά είναι μόνο υπό παρακολούθηση, η οποία βέβαια ονομάζεται προστασία – και συχνά βιώνεται ως τέτοια –, ενώ αποθαρρύνεται και αποτρέπεται η όποια αυτόνομη ανάπτυξη των παιδιών, ανεξάρτητα από τον συνεχή έλεγχο και το επιτηρητικό βλέμμα του πολιτισμού των ενηλίκων (βλ. επίσης Πεχτελίδης, 2011: 157). Έτσι, το παιδί «*μη έχοντας την ευκαιρία ν' ανακαλύψει τον εαυτό του και ν' αναπτύξει την – όποια και να' ναι – προσωπικότητά του, σύντομα καταλήγει να δέχεται για τον εαυτό του την ιδέα που έχουν σχηματίσει γι' αυτόν οι ενήλικοι*» (Χολτ, 1978: 26˙ βλ. επίσης Μπέργκερ & Λούκμαν). Χαρακτηριστική είναι η περιγραφή του Χολτ 1979α: 59):

τα παιδιά που βρίσκονται μόνα τους σε δημόσια μέρη […] συγκεντρώνουν τα εχθρικά βλέμματα των ενηλίκων˙σα να θέλουν να πουν: «τι κάνεις εδώ;», «τι θέλεις;», «πού είναι οι γονείς σου;», «γιατί δεν είσαι μαζί τους;», «γιατί δεν υπάρχει κάποιος μεγάλος να σε προσέχει – δηλαδή να σου λέει τι πρέπει να κάνεις;

Τα παιδιά αντιμετωπίζονται ως δυνητικοί – συχνά και όχι μόνο δυνητικοί – φορείς απειλής από τη δυτική κουλτούρα και γι' αυτό περιορίζεται από τα πάνω η σκέψη και η δράση τους ώστε να

αφομοιώσουν ομαλά και αβίαστα τις κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές νόρμες της κυρίαρχης κουλτούρας, για να αποφευχθεί η όποια δυσαρέσκεια ή αναταραχή. Στο πλαίσιο αυτό, επιστρατεύεται η πολιτική του ενηλικισμού. Τα παιδιά υπάγονται σε ένα καθεστώς ιδιότυπης υποτέλειας, το οποίο ωστόσο ποτέ δεν αμφισβητείται ευθέως και ποτέ δεν παρουσιάζεται ως παράλογο ή έστω περίεργο/παράξενο και προβληματικό – πλην ελαχίστων εξαιρέσεων. Πρόκειται δηλαδή για ένα καθεστώς που έχει φυσικοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό. Θεωρείται, ασκείται, επικοινωνείται και συχνά βιώνεται ως 'κοινή λογική', ως κάτι 'εύλογο' και 'φυσικό':

καθένας που χαρακτηρίζεται ενήλικος έχει ex officio […] το απεριόριστο δικαίωμα να λέει σε καθένα που χαρακτηρίζεται ανήλικος ή παιδί, τι να κάνει, και να τον τιμωρεί ή να προκαλεί την τιμωρία του αν δεν το κάνει. Πράγματι, αυτή η άποψη υποστηρίζεται ταυτόχρονα από το νόμο και από τα έθιμα (Χολτ, 1979β: 74).

Οι κοινωνίες μας, όπως επισημαίνει ο Χολτ (1979α: 51), διακατέχονται «*ιδεοληπτικά από την ανάγκη*» να ελέγχουν «*τα γεγονότα, τη φύση τους ανθρώπους, και όλα τα άλλα πράγματα*». Από αυτόν τον έλεγχο δεν ξεφεύγουν φυσικά και τα παιδιά μέσω της πολιτικής του ενηλικισμού. Εντός αυτού του πλαισίου «*αυτό που πραγματικά μαθαίνουν τα παιδιά είναι η Εφαρμοσμένη Σκλαβιά*» (Χολτ, 1978: 27), αφού κατά τον Χολτ, τα παιδιά ζουν σαν «*υπόδουλοι λαοί*» (Χολτ, 1971: 129) και όπως όλοι οι «*δούλοι*» και οι «*ανίσχυροι* άνθρωποι», έτσι και τα παιδιά «*μαθαίνουν να παρατηρούν και να διαβάζουν τα πρόσωπα των αφεντάδων τους για να μπορέσουν να καταλάβουν τι θα τους συμβεί στη συνέχεια*» (Χολτ, 1979α: 50).

Στον δυτικό πολιτισμό, κάθε πτυχή της ζωής των παιδιών αποτελεί αντικείμενο των θεσμών των κρατών, δημιουργώντας για τα παιδιά έναν επιβαλλόμενο τρόπο ζωής. Η Biddle (2017: 10) αναφέρει σχετικά ότι «*τα παιδιά είναι μία περιθωριοποιημένη ομάδα […] οι ενήλικες συνεχίζουν να θεσμοθετούν το παιδικό παιχνίδι και να περιορίζουν την πρόσβαση των παιδιών στον*

δημόσιο χώρο», εμπεδώνοντας τη θέση «*των παιδιών ως πολιτών δεύτερης κατηγορίας*».

Παιδική ηλικία: ‘ένας κήπος με τοίχους’

Ο Χολτ, περιγράφοντας το ιδιότυπο καθεστώς στο οποίο ζουν και δρουν τα παιδιά, προβαίνει στη γνώστη αναπαράσταση του ‘κήπου με τοίχους’. Με την εν λόγω αναπαράσταση, ο Χολτ στηλιτεύει την δυτικοκεντρική θεώρηση περί παιδικής ηλικίας και το γεγονός ότι αυτή είναι μάλλον καταστροφική για το παιδί:

οι περισσότεροι άνθρωποι που πιστεύουν στο θεσμό της παιδικής ηλικίας, όπως τον ξέρουμε, τον αντιλαμβάνονται σαν έναν κήπο με τοίχους όπου τα παιδιά, όντας μικρά και αδύναμα, προστατεύονται ενάντια στη σκληρότητα του εξωτερικού κόσμου μέχρι να γίνουν δυνατά κι αρκετά έξυπνα για να μπορέσουν να τον αντιμετωπίσουν (Χολτ, 1979α: 22).

Ο Robertson (2023: 62), σχολιάζοντας αυτή την παρομοίωση σημειώνει ότι ο Χολτ:

αντιλαμβάνεται τον κήπο με τοίχους ως ένα μέρος που γεννήθηκε από μια προστατευτική πρόθεση για τα παιδιά […], αλλά με χαρακτηριστικά που ταιριάζουν περισσότερο σε μια φυλακή. Η

σκέψη του είναι ότι, χωρίς πύλη ή άλλο μέσο για να φύγεις, ο περιφραγμένος κήπος είναι ένας χώρος υπερπροστασίας, εγκλεισμού και εξασθένισης. Εν ολίγοις, δεν είναι ευνοϊκό για ένα περιβάλλον που επιτρέπει σε κάποιον να μεγαλώσει καθώς δεν επιτρέπει την εξερεύνηση πέρα από τον τοίχο.

Με το πρόσχημα λοιπόν του προστατευτισμού που διακατέχει τους ενήλικους και την εγγενή άγνοια κινδύνου που διακατέχει τα παιδιά, δημιουργείται αυτός ο χώρος εντός του οποίου εγκλωβίζεται το σώμα και η σκέψη του παιδιού. Κατ' αυτόν τον τρόπο, «*ο έλεγχος μετονομάζεται σε προστασία, πρόληψη και ενδιαφέρον, με στόχο την προσωπική ασφάλεια του παιδιού, και η επιτήρηση σε φροντίδα για την υγεία και ευημερία αυτής της κοινωνικής κατηγορίας*» (Πεχτελίδης, 2011: 157). Όπως παρατηρεί σχετικά η Biddle (2017: 11):

το κοινωνικό κατασκεύασμα της παιδικής ηλικίας δίνει τη δυνατότητα στους ενήλικες να δικαιολογήσουν την προσπάθειά τους να ελέγχουν τα παιδιά. Οι ενήλικες ασκούν αυτόν τον έλεγχο θεσμοθετώντας τα παιδιά, δυσφημώντας τις κοινωνικές και πολιτικές συνεισφορές τους και περιθωριοποιώντας τα από τον δημόσιο χώρο.

Με τα λόγια του Χολτ: «*ο περιφραγμένος κήπος […] καταλήγει τις περισσότερες φορές, για πολλούς από τους ανθρώπους που ζουν μέσα στα όριά του, να είναι όχι καλύτερος από τον εξωτερικό κόσμο, αλλά χειρότερος*» (Χολτ, 1979α: 67). Και κάπως έτσι ο Χολτ καταλήγει στην αποκάλυψη της εφιαλτικής πραγματικότητας που επιφυλάσσει ο κήπος στους/στις – συνήθως εν αγνοία – κατοίκους του (1979α: 58):

δεν μπορεί να λειτουργήσει και τόσο καλά ο περιφραγμένος κήπος της παιδικής ηλικίας […] οι άνθρωποι που τον κατασκεύασαν και τον συντηρούν δεν μπορούν να τον ανεχτούν ούτε στιγμή. Πράγμα που πολύ συχνά τους ωθεί σ 'ένα είδος περιφρόνησης για τα παιδιά που για χάρη τους φτιάχτηκε τούτος ο κήπος […] οι άνθρωποι που κατασκεύασαν αυτό τον κήπο για να προστατέψουν τα παιδιά από την εξωτερική πραγματικότητα αρχίζουν, στο όνομα

της ίδιας εξωτερικής πραγματικότητας, να τοποθετούν εμπόδια και να περιβάλλουν με συρματοπλέγματα τον ήδη περιφραγμένο κήπο.

Αναλύοντας περαιτέρω τη συνθήκη του ενηλικισμού, κάτω από την οποία ζει το παιδί του δυτικού πολιτισμού, ο Χολτ παρατηρεί ότι η εξουσία του ενηλικισμού δεν είναι τόσο υλική, χειροπιαστή, χωρίς ωστόσο να αγνοούνται και να υποτιμώνται μία σειρά από αποκρουστικά βίαια περιστατικά με θύματα τα παιδιά και θύτες/τριες τους/τις ενήλικες, «*αλλά η πραγματική της βάση είναι ηθική*» (1979α: 50):

μιλάμε στο παιδί: «η εμπειρία σου, τα ενδιαφέροντά σου, η περιέργειά σου, οι ανάγκες σου, οι γνώσεις σου, οι επιθυμίες σου, οι απορίες σου, οι ελπίδες σου, οι φόβοι σου, αυτά που αγαπάς, αυτά που αντιπαθείς, οι κλίσεις σου και οι αποκλίσεις σου – όλα αυτά δεν έχουν την παραμικρή σημασία, δεν μετρούν για τίποτα. Ό,τι μετρά εδώ – και το μόνο που μετρά – είναι οι δικές μας γνώσεις, εκείνα που εμείς θεωρούμε σημαντικά, εκείνα που εμείς θέλουμε να κάνεις, να σκέφτεσαι και να είσαι» (Χολτ, 1978: 25).

Χαρακτηριστικό της ηθικής απαξίας που δέχεται το παιδί από τον/ην ενήλικο/η, είναι ότι πολλές φορές ο/η τελευταίος/η δεν σκέφτεται καν τον τρόπο με τον οποίο απευθύνεται σε κάποιο παιδί, προβαίνοντας αβίαστα και σχεδόν αυτόματα σε απαγορεύσεις. Σε σημείο μάλιστα που οι συναναστροφές παιδιού και ενηλίκου να μην μπορούν να προληφθούν καν ως κάτι περά από μονοκατευθυντική θέσπιση ορίων. Το παιδί μένει έτσι στην οπτική των ενηλίκων μία πρόχειρη, και άξια στενής επίβλεψης και παρέμβασης, ύπαρξη:

τα περισσότερα παιδιά, κάποια στιγμή στη διάρκεια της ανάπτυξής τους, συνειδητοποιούν ότι τις περισσότερες φορές οι γονείς τους τούς μιλούν με τρόπο που δεν θα τολμούσαν να μιλήσουν σε κανέναν άλλο άνθρωπο στον κόσμο. Βέβαια, δικαιολογούμαστε γι’ αυτό που κάνουμε, όπως και για κάθε φορά που ασκούμε την εξουσίας μας πάνω στους νέους, λέγοντας ότι

έχουμε τις καλύτερες προθέσεις, ότι το κάνουμε μόνο και μόνο επειδή τους αγαπάμε (Χολτ, 1979α: 69).

Συμπεράσματα

Ακολουθώντας την κριτική του Χολτ στον δυτικοκεντρικό τρόπο θέσπισης της παιδικής ηλικίας ως μηχανισμού καθυπόταξης του 'ανήλικου' πληθυσμού (όπως συνοπτικά παρουσιάστηκε παραπάνω), θα λέγαμε ότι μας καλεί να φανταστούμε το παιδί ως κάτι πέρα από ημιτελές υποκείμενο, ως κάτι πέρα από προπαρασκευαστικό στάδιο ανθρώπου. Όπως επισημαίνει:

οι περισσότεροι ενήλικοι δεν συμπεριφέρονται στα παιδιά όπως οι άνθρωποι που βρίσκονται με άλλους ανθρώπους που τους συμπαθούν. Απεναντίας. Είναι αγχώδεις, ευέξαπτοι, ανυπόμονοι, ψάχνουν να βρουν σφάλματα και συνήθως τα βρίσκουν. Δεν υπάρχει κανενός είδους άνεση, πόσο μάλλον χαρά […] υπάρχει πάντα μια ατμόσφαιρα έντασης, σύγχυσης κι ένα είδος υπομονής που είναι γεμάτη τρόμο – υπομονή που δεν σημαίνει καλοδιάθετη αποδοχή αλλά απεναντίας ένα αίσθημα θυμού που μόλις και συγκρατείται (Χολτ, 1979α: 58-59).

Μέσα από την κριτική του ο Χολτ μας καλεί να πλησιάσουμε το παιδί εφευρίσκοντας άλλους τρόπους, πέρα από τις κατεστημένες δυτικές αντιλήψεις, ευρηματικούς και αλληλέγγυους. Μας καλεί να φανταστούμε το παιδί ως υποκείμενο που περιηγείται στον κόσμο προσπαθώντας να αποκωδικοποιήσει και να συμμετάσχει στη διαμόρφωση των κοινωνικοπολιτισμικών και πολιτικών του περιβαλλόντων, και των σημείων τους, αναζητώντας, όπως όλοι/ες μας, συντρόφους/ισσες – και όχι καθοδηγητές/τριες –, συνοδοιπόρους/ισσες – και όχι επιτηρητές/τριες. Αυτό που προσπαθεί να μοιραστεί μαζί μας ο Χολτ, θέλοντας όχι να μας πείσει ή/και να μας καταπλήξει, αλλά σίγουρα να μας ταρακουνήσει, είναι να επιχειρήσουμε μία άλλη συνομιλία με το παιδί, όχι προσποιητά παραιτούμενοι/ες της ενήλικης ταυτότητας και συμπεριφοράς μας, και υιοθετώντας κάποια άλλη προσιτή σε

αυτή κοινωνική θέση. Τέτοιου είδους ενέργειες θα είχαν μάλλον ως αποτέλεσμα τη γελοιοποίηση της στάσης του/της ενήλικα, αφού το παιδί δεν είναι χαζό, ανόητο και αφελές, αλλά απλώς άπειρο, κάτι που το καθιστά απόλυτα ικανό να (δια)κρίνει και να αποφανθεί. Αντίθετα, η όποια διαφορετική συνομιλία επιχειρηθεί, οφείλει τουλάχιστον να επιτελεστεί όχι εκλογικεύοντας την κατάσταση των παιδιών με όρους υπεροχής, δηλαδή εξουσίας και επιβολής, αλλά με όρους αμοιβαίας ισότητας και αλληλεξάρτησης (αντί της επικρατούσας μονόδρομης εξάρτησης του παιδιού από τους/τις ενηλίκους).

Βιβλιογραφία

Bell, J. (Απρίλιος 11, 2011). Understanding Adultism: A Key to Developing Positive Youth-Adult Relationships. Ανακτήθηκε από: https://www.youthrights.org/understanding-adultism/.

Biddle, S. K. (2017). Social Constructions of Childhood: From Not-Yet-Adults to People in Their Own Right. Anthós, 8 (1). DOI: https://doi.org/10.15760/anthos.2017.10.

Flasher, J. (1978). Adultism. Adolescence, 13 (51): 517–523. Ανακτηθηκε από: https://www.proquest.com/openview/6d59be3dbb63f11e68a9b460b70867a6/1.pdf?pq-origsite=gscholar&cbl=1819054.

Fletcher, A. (Ιούνιος 26, 2012). Adultism Causes Youth Disengagement. Ανακτήθηκε από: https://adamfletcher.net/2012/06/26/adultism-causes-youth-disengagement/.

Μικρός Ντουνιάς (2018). Ενηλικισμός. Μυτιλήνη: Μικρός Ντουνιάς.

Μπέρκερ, Π. Λ., & Λούκμαν, Τ. (2003). Η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας (Κ. Αθανασίου, Μτφρ., Γ. Κουζέλης & Δ. Μακρυνιώτη, Επιμ.). Νήσος.

Πεχτελίδης, Γ. (2011). Κυριαρχία και αντίσταση. Μεταδομιστικές αναλύσεις της εκπαίδευσης. Αθήνα: Εκκρεμές.

Πεχτελίδης, Γ. (2015). Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Πεχτελίδης, Γ. (2020). Για μια εκπαίδευση των κοινών εντός και πέραν των «τειχών». Αθήνα: Gutenberg.

Robertson, N. (2023). The Walled Garden of Pedagogy: Leveraging Protection and Risk in Education. International Journal of Modern Education Studies, 7 (1): 61-74. DOI: https://doi.org/10.51383/ijonmes.2022.247.

Φουκό, Μ. (1991). Η Μικρο-φυσική της εξουσίας (Λ. Τρουλινού, Μτφρ.). Αθήνα: Ύψιλον.

Χολτ, Τζ. (1971). Γιατί αποτυγχάνουν τα παιδιά: Το σχολείο αυτός ο εχθρός (Μπ. Γραμμένος, Μτφρ.). Αθήνα: Άγκυρα.

Χολτ, Τζ. (1979α). Οι ανάγκες και τα δικαιώματα των παιδιών: Απόδραση απ' την παιδική ηλικία (Ν. Μπαλής, Μτφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις: Καστανιώτη Μετάφραση.

Χολτ, Τζ. (1979β). Πέρα από το Σάμερχιλ: Η εναλλαγή της ελευθερίας (Β. Πανταζής & Γ. Νταλιάνης, Μτφρ., Λ. Θεοδωρακόπουλος, Επιμ.). Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Χολτ, Τζ. (1987). Το σχολείο φυλακή και η ελεύθερη μάθηση (Στ. Ξενάκη, Μτφρ.).Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Επιστολή του Νίκου Ρωμανού μέσα από τις φυλακές Κορυδαλλού

Δευτέρα 18 Νοεμβρίου, ήταν η μέρα όπου ο χρόνος σταμάτησε για άλλη μια φορά για εμένα. Κουκουλοφόροι της αντιτρομοκρατικής, χειροπέδες, κρατητήρια, τηλεοπτικές κάμερες, δελτία ειδήσεων, δημοσιογραφικά σενάρια, αστυνομικές θεωρίες. Πίσω από αυτό το γνώριμο μοτίβο και την επικοινωνιακή καταιγίδα ενοχής, υπάρχει μία άλλη πραγματικότητα.
Είναι τα τραύματα που επαναφέρονται και επιδράνε πολλαπλασιαστικά, τσακίζοντας οικογένειες, καταστρέφοντας ανθρώπινες σχέσεις, εκμηδενίζοντας όνειρα, ελπίδες, σχέδια μίας ζωής που καταδικάζεται για άλλη μία φορά στον θάνατο του παγωμένου χρόνου.
Επειδή η γλώσσα της αλήθειας δεν μπορεί να κρυφτεί, επαναλαμβάνω, αρνούμαι το κατηγορητήριο στο σύνολό του. Ένα κατηγορητήριο αίολο, αβάσιμο, διογκωμένο, αστήριχτο, που προκύπτει καταχρηστικά, δημιουργώντας περισσότερα ερωτήματα από τις απαντήσεις που πραγματικά δίνει. Ακολουθώντας την πάγια πολιτική λογική του αντιτρομοκρατικού νόμου ο οποίος δημιουργεί μια κατηγορία διωκόμενων η οποία βρίσκεται εκτός του νομικού δικαίου, αφού όλοι είναι ένοχοι μέχρι αποδείξεως του εναντίον. Η γλώσσα που μίλησε το σύστημα έβγαλε ήδη την καταδίκη της. Έγινα ένα περιφερόμενο λάφυρο προς πάσης φύσεως εκμετάλλευση. Ένα έκθεμα στις προθήκες των μουσείων του ψεύδους και της λήθης. Με κρεμασμένη την ταμπέλα του «τρομοκράτη» στο παράρτημα «ένοχοι παντός καιρού», προς παρατήρηση από συνήθως αφελείς, αλλά κυρίως τρομαγμένους και φιλήσυχους επισκέπτες.
Για όσους παίζουν ανθρώπινες ζωές στα ζάρια ενός χυδαίου και πρόστυχου πολιτικού τζόγου, για όσους θεωρούν ότι η εξουσία που κατέχουν τους δίνει τη δυνατότητα να συνθλίβουν ψυχές για τους δικούς τους λόγους, θα επαναλάβω τα αυτονόητα.
Από τον ματωμένο πεζόδρομο της Μεσολογγίου, τα ανακριτικά γραφεία, τους γκρίζους διαδρόμους των φυλακών, τα δικαστικά έδρανα, τον αργό θάνατο του εγκλεισμού. Από τις επιλογές που έκανα με όλη μου την ψυχή, επιλογές χαραγμένες με πραγματικό

αίμα, με μεγάλο κόστος και αλύγιστα γόνατα, δεν παραδίδω ούτε χιλιοστό.
Είναι κομμάτι της ιστορίας μίας γενιάς ανθρώπων που εξεγέρθηκε και στις πλάτες της οποίας, μεγάλα τμήματα του πολιτικού συστήματος ξέπλυνε τις αμαρτίες του κρεμώντας την στα μανταλάκια του κατασταλτικού και μιντιακού κανιβαλισμού.
Όμως τώρα δεν βρίσκομαι στη φυλακή επειδή έκανα συνειδητές επιλογές που κουβαλούσαν και αντίστοιχα ρίσκα. Αντίθετα, η ζωή μου πουλιέται ως ένα πολιτικό προϊόν, στο ράφι του επικοινωνιακού σούπερ μάρκετ, με το τίμημα της σακούλας να χρεώνεται σε εμένα, περιμένοντας τους επίδοξους ψηφοφόρους να ψωνίσουν κομμάτι-κομμάτι το εμπόρευμα μέχρι την επόμενη φορά.
Είναι πραγματικά θλιβερό για εμένα (και όχι μόνο) ότι θα κληθώ να αποδείξω ότι δεν είμαι ελέφαντας, έχοντας πάνω από το κεφάλι μου μία επαπειλούμενη καταδίκη που θα με καταδικάσει να ζω ξανά, για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα, ως φυλακισμένος.
Έχω ζήσει το μισό της ενήλικης ζωής μου στην φυλακή. Δεν θα αποδεχτώ αμαχητί αυτή την τόσο άδικη στατιστική αποτελούμενη από πολύ πόνο και αμέτρητη μοναξιά, να με σκεπάσει μέσα σε τσιμέντο και κάγκελα.
Δεν θα αποδεχτώ έσχατα μέτρα όπως αυτό της προφυλάκισης χωρίς νομική και πολιτική μάχη για να κερδίσω πίσω την ζωή μου.
Σε αυτή τη βιαστική και αναγκαία πρώτη τοποθέτησή μου θέλω να ευχαριστήσω από τα βάθη της καρδιάς μου όσους στάθηκαν δίπλα μου με ανιδιοτελή αγάπη. Ο αγώνας για τη δικαίωση μου και την οριστική απαλλαγή μου από αυτό το άδικο κατηγορητήριο, τώρα ξεκινάει.
Αντί επιλόγου…
Τιμή σ’ εκείνους όπου στην ζωή των ώρισαν και φυλάγουν θερμοπύλες. Ποτέ από το χρέος μη κινούντες· δίκαιοι κ’ ίσιοι σ’ όλες των τες πράξεις, αλλά με λύπη κιόλας κ’ ευσπλαχνία· γενναίοι οσάκις είναι πλούσιοι, κι όταν είναι πτωχοί, πάλ’ εις μικρόν γενναίοι, πάλι συντρέχοντες όσο μπορούνε·
πάντοτε την αλήθεια ομιλούντες,
πλην χωρίς μίσος για τους ψευδομένους.
Και περισσότερη τιμή τούς πρέπει
όταν προβλέπουν (και πολλοί προβλέπουν) πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος,
κ’ οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.
(Κωνσταντίνος Καβάφης)

50 Χρόνια Μεταπολίτευση: Το σύντομο καλοκαίρι της Αριστεράς.

Του Νώντα Σκουφτούλη

Η Μεταπολίτευση είναι μια συγκεκριμένη χρονική περίοδος όπου το σύνολο της Αριστεράς είχε τα μικρότερα εκλογικά ποσοστά από την εμφάνισή της στη χώρα που ζούμε.

Η εξήγηση είναι απλή την οποία αποφεύγει η Αριστερά προκειμένου να τη διατηρεί σαν μια ρομαντική γιρλάντα μεγαλείου. Τα τεκταινόμενα από την πρώτη μέρα της μεταπολίτευσης μέχρι την τελευταία αφορούσαν σχεδόν αποκλειστικά το χώρο του Πανεπιστημίου και ό,τι μπορούσε να επηρεάσει αυτός ο χώρος σε άλλα κοινωνικά πεδία. Και όμως την επικαλείται μόνιμα

Έχει δίκιο η ελληνική Αριστερά που την επικαλείται μόνιμα με ανείπωτη περηφάνια μάλιστα; φυσικά έχει δίκιο για δύο λόγους.

Ο πρώτος είναι ότι από τότε μέχρι σήμερα καμία άλλη κατάσταση και καμία αναστάτωση δεν εμφανίστηκε που να είναι συμβατή με την Αριστερά **και δεύτερον** απέκτησε τότε μια ιδεολογική ηγεμονία σε όλα τα επίπεδα μια ηγεμονία που μπορεί να κρατάει ακόμα και σήμερα άσχετα αν το περιεχόμενο αυτής της ηγεμονίας το διαχειρίζονται τώρα με επιτυχία άλλες δυνάμεις αντίπαλες της Αριστεράς.

Για να το εξηγήσουμε καλύτερα αυτό, να το πούμε από την αρχή.

Η Μεταπολίτευση της Αριστεράς είναι μια επέκταση της Αριστεράς της δεκαετίας του 60 και τίποτα παραπάνω.

Τίποτε το ριζοσπαστικό δεν παράχθηκε στη μεταπολίτευση παρά μόνο σε ένα «ξερό» πολιτικό επίπεδο στο χώρο της Αριστεράς στα πλαίσια της πρωτοφανούς κομματικοποίησης – παραταξικοποίησης πασπαλισμένο από πολύ μελέτη του Λένιν Στάλιν Μάο κυρίως αλλά και άλλων μαρξιστών «δεξιάς» παρέκκλισης. Αυτή ήταν και η διαφορά με το 60 μιας και το «όλον» αριστερό παρέμεινε εθνοκεντρικό και ξενόφοβο.

Ούτε καν λόγος βέβαια για τα Χειρόγραφα του Μαρξ ή της Λόυξεμπουργκ που αναγκάζονταν αναρχικοί εκδότες να τα βγάζουν στην αγορά. Ο Μάης του 68 εχθρικός στους τότε φοιτητικούς κύκλους οι οποίοι συνωστίζονταν στις ποικιλώνυμες μ-λ οργανώσεις της Αριστεράς με τη μερίδα του λέοντος να την παίρνει το αουτσάιντερ ΚΚΕ και να διασώζεται από την ΚΝΕ οργανωτικά σαν κόμμα το οποίο είναι αλήθεια εμφανίστηκε τσακισμένο στη μεταπολίτευση από την 30χρονη καταστολή και εξαίρεση.

Με γενικό γραμματέα τον ανίκητο υποστράτηγο διοικητή της 1ης Μεραρχίας του ΔΣΕ καπετάν Γιώτη της εποποιίας Περήφανο, Κιάφα, λίμνη Μουτσάλια, Άγραφα. Με μηδέν στελέχη αλλά και μέλη από άλλη δεκαετία. Αλλά τα κατάφερε γιατί ακόμη και μέχρι σήμερα έχει τη δύναμη να παράγει ιδεολογία που καθορίζει όχι μόνο την αριστερά αλλά και νεοσύστατες ομάδες αναρχικών.

Ο φοιτητής της μεταπολίτευσης με τις ιδεολογικές του ταυτότητες έβγαινε από τη χούντα με πολύ υψηλό γόητρο και ήταν κάτοχος πολιτικής αλλά και πολιτισμικής ισχύος ικανό να επιδράσει στο σύνολο όχι μόνο της νεολαίας αλλά και της κοινωνίας ευρύτερα. Η μεγάλη συμμετοχή των φοιτητών της μεταπολίτευσης δημιουργούσε ένα πανίσχυρο φοιτητικό κίνημα με μεγάλες δυνατότητες. Το πανεπιστήμιο ήταν η βασική παραγωγή αριστερής ιδεολογίας ενώ το πτυχίο είχε περάσει σε δεύτερη και τρίτη μοίρα. Η Αριστερά με ένα τέτοιο υποκείμενο τόσο μαζικό και δυνατό πήρε την ιδεολογική και πολιτισμική ηγεμονία εύκολα και χωρίς αντίπαλο.

Ποια όμως ήταν αυτή η ηγεμονία και από τι καθορίστηκε; Σε ποια

εμπειρία οδηγούσε; «Πέρναγε αεράκι από εκεί»; Σε καμιά περίπτωση.

Επέβαλε όλο αυτό το διάστημα την πλήρη υπακοή σε ένα πολιτικό πολιτισμικό αξιακό life style εθνοκεντρικό εθνικιστικό ομοφοβικό. Μαζί με αυτά δέσποζε ο ρόλος της αγωνιστικής πανούκλας και να σκεφτείτε ότι όλα αυτά γίνονταν μέσα και γύρω από το πανεπιστήμιο και πουθενά αλλού. Τα άλλα τα εργατίστικα ήταν φοιτητικές φαντασιώσεις εποχής. Οι εργάτες τότε ψήφιζαν ακόμη Δεξια κατά κύριο λόγο αλλά και όσοι ψήφιζαν Αριστερά ήταν Εδαίτες με ελάχιστη κομμουνιστική κουλτούρα και δεν μπορούσαν να παρακολουθήσουν την με έξαψη λενινιστική φλυαρία των φοιτητών επαναστάσεων.

Να φανταστείτε ότι όλα τα κόμματα από την εθνικιστική άκρα αριστερά των 12 μιλίων μέχρι το Πασοκ είχαν για χαρακτήρα αλλαγής, άλλος εθνικοαπελευθερωτικό άλλος εθνικοανεξαρτησιακό άλλος λαικοδημοκρατικό άλλος αντιιμπεριαλιστικό άλλος αντιδικτατορικο και ας είχε πέσει η δικτατορία. Δηλαδή έβλεπαν την ελληνική πραγματικότητα κάτι σαν Γαλλική αποικία κοντά στην Καληδονία και ούτε καν. Και τώρα τα λένε αλλά είναι μετρημένοι στα δάκτυλα, αλλά τότε ήταν η πολλοί και απόλυτη πλειοψηφία στα Πανεπιστήμια.

Πως λοιπόν με αυτά τα προτάγματα να μην τραγουδήσεις τα χώματα και τα αίματα του έθνους την επιστροφή στη παράδοση σαν την μοναδική πολιτισμική προοπτική!. Ακόμη και σήμερα σε φοιτητικά πανό θα δεις τη λέξη χώματα ή τούτο το χώμα κλπ. ή κάτι για τη λατρεία της γης (της γης ως χώμα ελληνικό).Αυτός είναι ο λόγος που υιοθετούσαν και λάτρευαν την γη και το αίμα. Τώρα που ο Μίκης ταυτίστηκε απολύτως με τη Χ.Α. και φυσιολογικώς κάνουν την πάπια.

Πως να μην χλευάζει ο Ξυλούρης τους μαύρους και τη Μαύρη μουσική και να μη ζητάει να απαγορευθεί η ξένη μουσική από τα κρατικά ραδιόφωνα. Ίδιο πολιτιστικό μπαγκράουντ με την ελληνική δεκαετία του 60 αλλά αυτοί οι άνθρωποι είχαν ένα μικρό δίκιο γιατί είχαν τον βούρδουλα του κράτους πάνω από τα

κεφάλια τους. Ήταν πιο αληθινοί χωρίς αμφιβολία αλλά μια σταλαγματιά ανοίγματος θα μπορούσαν και αυτοί να πιούν.

Η ξενοφοβία σε οτιδήποτε ξένο είχε φτάσει σε σημεία παροξυσμού και εχθρότητας όχι μόνο απέναντι στον Γκινσπεργκ (πάει στο διάολο) αλλά και σε οτιδήποτε ακουγόταν σαν ξένο. Ο περιθωριοποιημένος Σαββόπουλος είχε τη δυνατότητα να τους απαντήσει και το έκανε με τον Πολιτευτάκια και τους Αχαρνής, ο Σιδηρόπουλος όμως με σκυμμένο το κεφάλι καθόταν στην ορχήστρα δίπλα από τον απίστευτο Μαρκόπουλο.

Η Δεκαετία του εξήντα συντάραξε όλο τον κόσμο. Από το Βιετνάμ μέχρι την Ν.Υόρκη και από την Πράγα μέχρι το Μεξικό μια γενικευμένη αμφισβήτηση κυριάρχησε παντού και σε όλα τα επίπεδα. Ένας νέος αντικαπιταλιστικός διαφωτισμός ήρθε στο προσκήνιο και ένας ζεστός πόλεμος διεξαγόταν από το Woodstock έως τις ζούγκλες του Βιετνάμ. Τα κινήματα έκφρασης οι νέες ταυτότητες το φεμινιστικό η επανάσταση στον πολιτισμό οι νέες αξίες και σημασίες ο Μάης του 68. Τίποτα από όλα αυτά δεν έκανε την εμφάνισή του στη χώρα και η ευθύνη δεν πηγάζει μόνο από το βαλκανικό ταπεραμέντο της ξενοφοβίας αλλά και από την ανεπάρκεια της Αριστεράς παρά τον εύκολο αντίπαλο την Δεξιά του ελληνοχριστιανικού ψεύδους.

Η Αριστερά είχε φροντίσει από το Πολυτεχνείο του 73 να απεκδυθεί διάφορα περίεργα συνθήματα ξένα προς τα αστικοδημοκρατικά και τα εθνικιστικά της και να αρχίσει την προβοκατορολογία από την αρχή που άνοιξε η Πόρτα από τους «προβοκάτορες.»

Το 1974 στην πρώτη πορεία του Πολυτεχνείου στις 17-11 η εμφάνιση μιας 100άδας Αναρχικών ήταν αρκετή να ακουστούν από τα μεγάφωνα του κτιρίου και από όλες τις ντουντούκες οι κραυγές περί προβοκατόρων και ξένων στοιχείων και προσπάθεια απομόνωσης των «προβοκατόρων» προκειμένου να αποβληθούν από την πορεία στην Καισαριανή

Αυτό κράτησε μέχρι το 1979 όπου ένα δυνατό αναρχαυτόνομο

κίνημα είχε συγκροτηθεί για τα καλά δίνοντας μεγάλες μάχες για μέρες έξω από το Πολυτεχνείο με το ΚΚΕ και έμελλε να παίξει καθοριστικό ρόλο σε όλες τις μετέπειτα πορείες του Πολυτεχνείου.

Μιλούσαν για προβοκάτορες ενώ την ίδια στιγμή οι ηγετικές φοιτητικές παρατάξεις ήταν σε θέση συγκυβέρνησης στα Πανεπιστήμια με την κυβέρνηση της Δεξιάς και μαζί όχι μόνο απαγόρευσαν τις επόμενες πορείες του Πολυτεχνείου υπακούοντας την Πρεσβεία αλλά οι μυστικές τους διαβουλεύσεις είχαν συνέπεια το θάνατο του Κουμή και της Κανελλοπούλου το 1980 αλλά και με αρκετά τραυματισμένα και γνωστά συντρόφια μας. Ακριβώς σε εκείνη την πορεία κάνει μαζικά και δυναμικά την εμφάνισή του το δικό μας υποκείμενο με την γενικευμένη αντιβία που εκφράστηκε στους δρόμους και έκτοτε θεσμοποιείται η πύρινη ουρά των πορειών. Η συνέχεια είναι γνωστή.

Μαζί με την κατάρρευση της Αριστεράς στα Πανεπιστήμια σαν αποτέλεσμα των καταλήψεων για τον 815 την ηγεμονία του φοιτητικού κινήματος αναλαμβάνουν οι συνελεύσεις τα αυτόνομα και ανεξάρτητα σχήματα.

Δεν είχε μόνο εμφανιστεί ένα νέο υποκείμενο αλλά άλλαζε ραγδαία και το πολιτισμικό μπαγκράουντ με την υποχώρηση του θεοδωρακισμού Μαρκοπουλισμού το κλείσιμο των ταβερνών και ήρθε η εποχή όπου η γροθιά της Rock του φεμινισμού και του νέου αντικαπιταλιστικου διαφωτισμού σπάνε τη νύχτα της κλειστότητας. Η νέα εποχή άνοιξε την πόρτα της εμπειρίας του ανοικτού.

Η Μεταπολίτευση δεν μπορούσε πλέον να επιβάλλει τίποτα. Η νεολαία απελευθερώνεται έρχεται η χαρά στο κίνημα. Είναι η εποχή που ο φοιτητής πλέον πάει στο πανεπιστήμιο για ένα χαρτί χάνοντας με αυτό τον τρόπο το γόητρο και τη δύναμη που απλόχερα του είχε δώσει η Μεταπολίτευση. Η κατάρρευση της Μεταπολίτευσης ήταν πλέον γεγονός.

Το σύντομο καλοκαίρι της μεταπολιτευτικής Αριστεράς τέλειωσε

και από τότε η ζωή προχωράει και ανοίγεται ακόμη περισσότερο.

Υ.γ. Μια νύξη πάνω στη Μεταπολίτευση αλλά είναι βέβαιο ότι μπορούν και πρέπει να ειπωθούν πολλά περισσότερα.

Το Χρονικό των Ρατσιστικών πογκρόμ στην Αγγλία τον Αύγουστο κ η αντίδραση του Αντιφασιστικού κινήματος

Του Α.Χ.

Μετάφραση Ιωάννα Σπάη

Πηγή : Unicorn Riot

Μια βίαιη και ξενοφοβική φυλετική εξέγερση διέσχισε διαφορά μέρη της Αγγλίας από τις 30 Ιουλίου έως τις 7 Αυγούστου. Τα θανατηφόρα μαχαιρώματα τριών κοριτσιών στις 29 Ιουλίου στο Σάουθπορτ χρησιμοποιήθηκε από την ακροδεξιά ως δικαιολογία για να εξαπολύσουν το μίσος τους στους δρόμους του Ηνωμένου Βασιλείου.

Η παραπληροφόρηση, οι εικασίες κι οι λαθεμένοι ισχυρισμοί για την εθνικότητα, θρησκεία και το μεταναστευτικό καθεστώς του επιτιθέμενου δημιούργησε ένα λανθασμένο αφήγημα ότι ο δολοφόνος ήταν Μουσουλμάνος, αιτών άσυλο ο οποίος είχε καταφτάσει πρόσφατα στην Αγγλία με πλοίο.

Ακόμα κι όταν αποκαλύφθηκε η αλήθεια ότι ο ύποπτος ήταν ένας 17χρονος Χριστιανός γεννημένος στο Κάρντιφ, οι ταραχοποιοί- υπό το πρόσχημα αφρικανών του ριζών – διεύρυναν τις επιθέσεις

τους στους μη λευκούς και τις μειονότητες.

Χρονοδιάγραμμα των επιθέσεων:

30 Ιουλίου: Οι επιθέσεις ξεκίνησαν στο Σάουθπορτ όταν περίπου 70 άνθρωποι, οι οποίοι αρχικά μαζεύτηκαν έξω από το τζαμί, σύντομα έγιναν εκατοντάδες και ξεκίνησαν να επιτίθενται στο τζαμί με πέτρες κι άλλα βλήματα.

31 Ιουλίου: Βία εξαπολύθηκε στο Λονδίνο, το Άλντερσοτ, το Μάντσεστερ και το Χάρτπουλ καθώς ξενοδοχεία που φιλοξενούσαν αιτούντες άσυλο δέχτηκαν επίθεση μεταξύ και άλλων στόχων.

2 Αυγούστου: Ταραχοποιοί επιτέθηκαν σε μη λευκούς ανθρώπους και συγκρούστηκαν με την αστυνομία στο Σάντερλαντ και το σαββατοκύριακο που ακολούθησε ήταν το ζενίθ της φασιστικής εξέγερσης.

3 Αυγούστου: Υπήρξαν ταραχές και ρίψεις βομβών μολότοφ στο Μπρίστολ, Μπέλφαστ, Χαλ, Λιντς, Μάντσεστερ και Στοουκ-ον-τρεντ. Μια βιβλιοθήκη κάηκε στο Λίβερπουλ και στο Μπλακπουλ πανκιά πηγαίνοντας σε φεστιβάλ μουσικής αντιμετώπισαν τους ρατσιστές ταραχαποιούς.

4 Αυγούστου: Ρατσιστικός όχλος εμφανίστηκε στο Γουέιμουθ, Τάμγουορθ, Μπόλτον, Μίντλεσμπρο με κουκουλοφορεμένους φασίστες σπάζοντας παράθυρα των σπιτιών μεταναστών και φωνάζοντας ρατσιστικά συνθήματα. Στο Ρόθερχαμ, ο όχλος προσπάθησε να στραφεί στους αιτούντες άσυλο που διέμεναν σε μια αλυσίδα ξενοδοχείων και προσπάθησαν να τους κάψουν ζωντανούς.

5 Αυγούστου: Οι τελευταίες σοβαρές ταραχές εμφανίστηκαν στο Μπέλφαστ, το Νταρλινγκτον, το Μπέρνλεϊ, το Πλίμουθ και το Μπέρμιγχαμ.

6 Αυγούστου: Η κατάσταση γρήγορα αποκλιμακώνεται.

7 Αυγούστου: Αντιφασιστικές κινητοποιήσεις προκύπτουν σε όλη την Αγγλία.

Ακροδεξιές συνομωσίες, Ταραχοποιοί και Ζιονιστές-Φασίστες.

Το ακροδεξιό αφήγημα που πυροδότησε τις ρατσιστικές ταραχές έχει κοινά χαρακτηριστικά της λευκής υπεροχής -κατά της μετανάστευσης και της πολυπολιτισμικότητας. Αυτό το ξέσπασμα επιθέσεων του όχλου πήραν μια μορφή κατά του κατεστημένου, μέσω του ευρωσκεπτικισμού και της θεωρίας της νέας τάξης πραγμάτων συσχετιζόμενη με το μύθο της χαμένης εθνικής υπερηφάνειας.

Ρατσιστικές θεωρίες όπως η "Μεγάλη Αντικατάσταση" και "ο εκφυλισμός του Δυτικού Πολιτισμού" είναι σημαντικοί πυλώνες για την υποστήριξη αυτής της ατζέντας. Μουσουλμάνοι, μη λευκοί, μετανάστες, εκτρώσεις, έμφυλοι αγώνες και παρόμοια άλλα θέματα δαιμονοποιούνται και παρουσιάζονται ως τη woke κουλτούρα και ισχυρίζονται ότι είναι ένοχοι για την οικονομική ύφεση μεγάλων μερών της Βρετανικής κοινωνίας, η οποία στην πραγματικότητα έχει φτάσει στο ναδίρ εξαιτίας της φτωχοποίησης και του κοινωνικού κανιβαλισμού των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και των αποσυντιθεμένων κοινωνικών δεσμών.

Αυτή η εκρηκτική μίξη, που εξαπλώθηκε από τα mainstream μέσα με καμία εναλλακτική, πάνω από τη τελευταία δεκαετία, έχει διαμορφώσει έναν ατομικιστικό μηδενισμό. Ιδιαίτερα ευαίσθητη είναι η νεολαία της Ευρώπης, η οποία προσπαθεί να γεμίσει το κοινωνικοπολιτικό κενό ενώ υποστηρικτές του φυλετικού πολέμου όπως ο Nigel Farage, Tommy Robinson κι ο Έλον Μασκ προκήρυξαν ότι "ο εμφύλιος πόλεμος είναι αναπόφευκτος" στο Χ, πρώην Twitter, την επομένη του μαχαιρώματος των τριών κοριτσιών.

Ο Ρόμπινσον έγραψε στα κοινωνικά του δίκτυα : **"Κανείς δεν μπορεί να πει ότι δεν προειδοποιήθηκε"**. Έχω προειδοποιήσει σχετικά με αυτό εδώ και χρόνια." Ο Ρόμπινσον είναι συνιδρυτής της EDL, μιας οργάνωσης στα έμπροσθεν των ακροδεξιών κινητοποιήσεων στην Αγγλία για πάνω από την τελευταία δεκαετία και ένας ιδιαίτερος υποκινητής ταραχών.

Ακόμη κι αν οι ακροδεξιές ομάδες που συγκεντρώθηκαν

προσπάθησαν να αποφύγουν την ευθύνη για τις ταραχές και προσπάθησαν να κρυφτούν πίσω από αυθόρμητη μη οργανωμένη προσέγγιση όχλου έτσι ώστε να μην αντιμετωπίσουν τις συνέπειες, ο Ρόμπινσον κι η ισλαμοφοβική EDL είχαν την μεγαλύτερη επίδραση στα καλέσματά τους. Οι "συμμορίες του Ρόμπινσον" ήταν μια έκφραση, ευρέως γνωστή, για να ορίσουν αυτούς τους όχλους κατά τη διάρκεια της εβδομάδας των ταραχών.

Ο Ρόμπινσον είναι επίσης συνδεδεμένος με την Ισραηλινή ατζέντα τόσο στην Αγγλία όσο και στις ΗΠΑ. Ο EDL συνεργάζεται με το ισλαμοφοβικό JDL στην Αγγλία, που έχει ιδρύσει ο φασίστας Ισραηλινός Μειρ Καχαν, ο οποίος υποστήριξε τον πλήρη αφανισμό, εκτοπισμό και εθνική κάθαρση της Παλαιστίνης.

Ο Ρόμπινσον είναι επίσης συνδεδεμένος με το ίδρυμα Quilliam, ένα ακροδεξιό think tank που τώρα έχει κλείσει, το οποίο έχει παράσχει λίστες από "εξτρεμιστές μουσουλμάνους" στη Βρετανική Κυβέρνηση κι ιδρύθηκε από οργανώσεις, που επένδυσαν σε παράνομη κατασκευή Ισραηλινών εγκαταστάσεων κι υποστήριξαν οικονομικά τους Φίλους του IDF. Οι διασυνδέσεις του με Αγγλοσαξονικές και Ζιονιστικές φασιστικές ομάδες διεθνώς έριξαν φως στην παγκοσμιοποίηση της Ισλαμοφοβίας και του ρατσισμού.

"Αυτό που έχουμε δει είναι ότι ακροδεξιοί influencers πυροδοτούν μια ρατσιστική μειονότητα αυτής της χώρας με στόχο τη βία κατα Μουσουλμάνων και προσφύγων." είπε ο Άλεξ Ρόμπερτς, οικοδεσπότης του podcast για την ακροδεξιά, "12 Rules for What".

Μια δηλητηριώδης μίξη από ξενοφοβία, που σιγομαγειρευόταν για χρόνια, όπλισε τα χέρια των ταραχοποιών. Ο Ρόμπερτς είπε, **"περισσότερο από ποτέ, αυτή ήταν η έκφραση μιας μετα-οργανωτικά ακροδεξιάς, που δεν διευθυνόταν από καμία οργάνωση. Αυτό το έκανε δύσκολο στους αντιφασίστες να απαντήσουν, επειδή είναι δύσκολο να καταλάβουμε που ένα ακροδεξιό κάλεσμα θα κερδίσει δημοτικότητα από τα ακροδεξιά ον-λάιν πλήθη."**

Αντιρατσιστές κατακλύζουν τους δρόμους ανά τη χώρα.

Το πολυπρόσωπο αντιρατσιστικό κύμα το οποίο εν τέλει κατέκλυσε πόλεις σε όλη την Αγγλία στις 7 Αυγούστου ξεπέρασε τα πολιτικά ιδεώδη και εισήγαγε ένα σώμα κοινοτήτων, μεταναστών και συμμοριών του δρόμου ως ένα ενωμένο αντιφασιστικό μέτωπο. Αυτό το νέο σημείο ανάφλεξης προστίθεται στην πολιτική κληρονομιά δράσεων κι αγώνων κατά του ρατσισμού ενώ διαφέρει από το παραδοσιακό, απομονωμένο πολιτικό ακτιβισμό.

“Αυτό ήταν από τα χειρότερα ξεσπάσματα ρατσιστικών ταραχών για πάνω από έναν αιώνα.” δήλωσε ο Ρόμπερτς και “ **οι μεγάλης κλίμακας αντιφασιστικές κινητοποιήσεις έφεραν στο προσκήνιο περισσότερη αυτοπεποίθηση. Καθοδηγούνταν από την αποστροφή της ρατσιστικής βίας κι επιθυμίας με σκοπό την υπεράσπιση των κοινοτήτων.”**

Πολλοί συμμετέχοντες των αντιρατσιστικών συγκεντρώσεων σημείωσαν ότι πιστεύουν ότι η χρονική στιγμή των ταραχών χρησιμοποιήθηκε επίσης ως ένας τρόπος να καταστρέψουν την αποτελεσματικότητα των συνεχών πορειών υπέρ της Παλαιστίνης που συγκέντρωσαν μαζικά τους ανθρώπους στους δρόμους.

Και όπως ο Ρόμπερτς σημειώνει **“ οι ακροδεξιοί κατά κόρον κράτησαν απόσταση κατά τη διάρκεια των μεγάλων κινητοποιήσεων “** πράγμα το οποίο τον οδήγησε να καταλήξει ότι **“οι αντιφασίστες χρειάζεται να είναι περισσότερο οξυδερκείς σε αυτό που χτίζουν, να χτίσουν ένα κίνημα με προοπτική.”**

Ένας διοργανωτής από τους Hackney Anarchists με το ψευδώνυμο Blade Runner, περιέγραψε στο Unicorn Riot τι έζησαν στους δρόμους του Λονδίνου κατά τη διάρκεια των ταραχών και το πολιτικό κλίμα μέχρι τη πρώτη εβδομάδα του Αυγούστου.

“Μερικοί από εμάς από την τοπική συλλογικότητα αποφάσισαν να παρευρεθούν στο Trans Pride, οργανώνοντας τη δική μας περιφρούρηση για να έχουμε το νου μας στους φασίστες. (Το Trans pride έλαβε χώρα στην καρδιά του Λονδίνου στις 27 Ιουλίου, 3 μέρες πριν ξεκινήσουν οι ταραχές) Η πορεία ήταν κι αυτή τη χρονιά μαζική και δεν ανησυχούσα ιδιαίτερα για τις εκδηλώσεις Ρόμπινσον στην πλατεία Τραφαλγκαρ εξαιτίας της μαζικότητας της πορείας. Αργότερα έμαθα από κάποιον από την συλλογικότητά μου ότι η διαδρομή της πορείας έπρεπε να αλλάξει σε συνεργασία με τις αρχές ώστε να αποφευχθεί να συμπέσει με τις εκδηλώσεις Ρόμπινσον, που επίτηδες διοργανώθηκαν για την ίδια μέρα και τοποθεσία (πλατεία Τραφαλγκαρ). Μετά διαβάσαμε στις ειδήσεις ότι στην πορεία συμμετείχαν 55.000 άνθρωποι, ενώ στις εκδηλώσεις Ρόμπινσον περίπου 15.000. Παρόλο που οι φασιστικές εκδηλώσεις είχαν πλήρη κάλυψη από τον Τύπο για αρκετές μέρες, μαζί με μια αξιοθρήνητη συμμετοχή 5.000 αριστερών που οργανώθηκε από το απεχθές SWP και το μέτωπό τους Ενάντια στο Ρατσισμό, το Trans Pride αγνοήθηκε ευρέως από τις ειδήσεις με μόνο σύντομες αναφορές.”

Σύντομα, διαδόθηκε η είδηση ότι αυτές οι φασιστικές ταραχές γίνονταν σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο. Σε ελάχιστες περιπτώσεις, οι αντιπαραθέσεις με αντιφασιστικές ενέργειες φάνηκαν να ευνοούν τους φασίστες, κάτι που δυσκόλεψε κάποιους. Αμέσως μετά, άρχισαν συζητήσεις στην τοπική μου συλλογικότητα σχετικά με την οργάνωση είτε τοπικά είτε σε συντονισμό με άλλες ομάδες. Ακούσαμε ότι η Συνέλευση Antifa του Λονδίνου

αντιμετώπιζε εσωτερικά ζητήματα και ίσως να μην μπορούσε να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων, κάτι που λίγο πολύ επιβεβαιώθηκε αργότερα από την απουσία τους από τη διοργάνωση.Ανακοινώθηκαν πολλές τοπικές συνελεύσεις και η ομάδα μας αποφάσισε να χωριστεί σε δύο ή τρεις για να παρευρεθεί σε όλες. Πήγα με μερικούς άλλους σε μια συνέλευση στο Βόρειο Λονδίνο, όπου υπήρχε ευρέως διαδεδομένη υποψία φασιστικής διείσδυσης λόγω της είδησης ότι μια ομάδα συνομιλίας του Signal είχε παραβιαστεί. Η συνάντηση ήταν χαοτική και τελικά αντιπαραγωγική, έληξε σε λιγότερο από 90 λεπτά λόγω περιορισμών χώρου, χωρίς να ληφθούν αποφάσεις παρά μόνο να ακολουθηθεί το σχέδιο που είχαν θέσει οι συνήθεις ομάδες της αριστερής πρωτοπορίας. Διοργανώθηκαν αρκετές αντιδιαδηλώσεις για να απαντήσουν στις πολυάριθμες τοποθεσίες όπου οι φασίστες είχαν ανακοινώσει ότι θα διαμαρτυρηθούν κατά των εγκαταστάσεων υποστήριξης της μετανάστευσης. Παρακολούθησα το μεγαλύτερο με ανθρώπους από την τοπική μου συλλογικότητα και δεν υπήρχαν εκδηλώσεις, ούτε εμφανίσεις φασιστών πουθενά».

Μια συμμαχία ομάδων κατά του gentrification παρείχε μια δήλωση που συνοψίζει τη λευκή υπεροχή ως τη ρίζα που γέννησε τους ρατσιστικούς όχλους ενάντια στους μετανάστες που δημιούργησαν «**ακμάζουσες τοπικές οικονομίες σε όλο το Λονδίνο και σε ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο**».

Είπαν ότι η κοινοτική άμυνα είναι μια πράξη συλλογικής φροντίδας και ότι μια «**συνεχιζόμενη φασιστική εξέγερση**» είναι αναπόφευκτη «**μέχρι να αντιμετωπιστεί αποφασιστικά η ανισότητα, έως ότου οι επενδύσεις σε υποβαθμισμένες γειτονιές αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η εργατική τάξη και έως ότου οι γειτονιές μας δεν ξεπουληθούν πλέον από τους κράτος σε επενδυτές ακινήτων».**

Ένα μέλος της συμμαχίας, ο Kernow Goldfinger, τόνισε στη δήλωσή του ότι «**η άμυνα και η ανθεκτικότητα της κοινότητας βρίσκονται στο επίκεντρο αυτού που κάνουμε. Οι πρόσφυγες αξίζουν να ενσωματωθούν σε προϋπάρχουσες κοινότητες, αντί να εξαναγκάζονται σε φορτηγίδες φυλακών και ερειπωμένα**

ξενοδοχεία, να υποβάλλονται σε κρατική βία και να κινδυνεύουν από ρατσιστικές επιθέσεις όχλου. Οι αυστηρότερες ποινές, τα γρήγορα δικαστήρια, η αυξημένη αστυνομική καταστολή και η επιτήρηση δεν θα βοηθήσουν κανέναν και φοβόμαστε ότι αυτά σύντομα θα στραφούν στις κοινότητές μας και σε όσους αγωνίζονται για ένα καλύτερο μέλλον».

Τουλάχιστον 1.280 άτομα συνελήφθησαν και 796 άτομα κατηγορήθηκαν για συμμετοχή στις ταραχές. Ένα 12χρονο αγόρι στο οποίο δόθηκε εντολή παραπομπής για 12 μήνες ήταν το νεότερο άτομο που καταδικάστηκε στην Αγγλία. Η μεγαλύτερη ποινή ήταν 9 χρόνια που επιβλήθηκε σε έναν 27χρονο στο Ρόδερχαμ για βίαιη αναταραχή, οπλοκατοχή σε δημόσιο χώρο και απόπειρα εμπρησμού με σκοπό να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή του. Οι περισσότερες από τις ποινές ήταν κατά μέσο όρο 24 μήνες για βίαιη διαταραχή.

Σε απάντηση στις ταραχές, το κράτος ξεκίνησε έναν κατασταλτικό νέο νόμο που ονομάζεται Εθνικό Πρόγραμμα Βίαιων Διαταραχών. Οι υπερασπιστές της πολιτικής ελευθερίας και οι αντιφασίστες ισχυρίζονται ήδη ότι αυτός ο νέος νόμος θα στραφεί εναντίον των κοινοτήτων και των μειονοτήτων που υποτίθεται ότι προστατεύει.

Μια ευρέως διαδεδομένη άποψη στο Λονδίνο είναι ότι η καταστολή και οι συλλήψεις από το κράτος εναντίον ακροδεξιών ρατσιστών δεν είναι το φάρμακο για τη θεραπεία του ρατσισμού. Η μαζική εκροή κόσμου στους δρόμους την Τετάρτη 7 Αυγούστου έδειξε ότι η αυτοοργάνωση και η αυτοαντοχή είναι μια ξεκάθαρη επιλογή πέρα από ατομικές αλήθειες και ο αγώνας δεν αφορά προσωπικούς ανεμόμυλους, αλλά για μια συλλογική ικανότητα να είσαι παρών ακόμα και στα πιο σκοτεινά ώρες.

Η γνώση και η μάθηση στο εκπαιδευτικό σύστημα: από τον θετικισμό στον μεταθεμελιωτισμό και τη ριζωματική μάθηση

Του Μιχάλη Κατσιγιάννη

Προπτυχιακού φοιτητή του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (Πανεπιστήμιο Πατρών)

mixaliskatsimm@gmail.com

1. **Εισαγωγή**

Η παρούσα πραγμάτευση εκκινεί από την ευρύτερη θεωρία της κοινωνικής κατασκευής της πραγματικότητας και κατ’ επέκταση τη σύλληψη της γνώσης ως κοινωνικού προϊόντος (Μπέργκερ & Λούκμαν, 2003· Ξανθόπουλος, 2015: 33-40· Πεχτελίδης, 2020). Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο παρουσιάζεται μία διαλογική σύγκριση/συζήτηση δύο μεγάλων θεωρητικών/φιλοσοφικών παραδειγμάτων, του θετικισμού και του μεταθεμελιωτισμού και αναλύεται η εμπλοκή, η προσφορά και η λειτουργία των δύο αυτών παραδειγμάτων στην εκπαίδευση (βλ. επίσης Πεχτελίδης, 2020), ειδικά σε ό,τι αφορά τη γνώση, τη μάθηση και την εκπαιδευτική διαδικασία. Αναλυτικότερα, το παρόν άρθρο επιχειρεί να δώσει απαντήσεις κινούμενο γύρω από έναν άξονα τριών σημείων. Αρχικά, επιχειρείται μια κριτική παρουσίαση του θετικισμού και του τρόπου με τον οποίο οι αξιώσεις του κυριαρχούν στο εκπαιδευτικό σύστημα επηρεάζοντας – καταλυτικά ίσως – τη γνώση, τη μάθηση και την όλη εκπαιδευτική διαδικασία. Ακολουθεί μια συζήτηση πάνω στον μεταθεμελιωτισμό ως εναλλακτική θεώρηση της πραγματικότητας, της γνώσης και της μάθησης. Και τέλος, θίγοντας περαιτέρω το ζήτημα του κατά πόσο, και πώς, μεταθεμελιωτισμός μπορεί να συνεισφέρει και να αναζωογονήσει τη μαθησιακή και εκπαιδευτική διαδικασία, θα αναλύσω το (σχετικά παραγνωρισμένο και περιθωριακό στην ελληνική βιβλιογραφία) πλαίσιο της ριζωματικής μάθησης/παιδαγωγικής (Cormier, 2011· Charney, 2017· Πεχτελίδης, 2020· Brailas, 2020· Μπράιλας & Παπαχριστόπουλος, 2022), αντλώντας (κυρίως) από τη θεωρία των Deleuze & Guattari (2017).

2. **Ο θετικισμός και η κυριαρχία του στην εκπαίδευση**

Το εκπαιδευτικό σύστημα λειτουργεί στη βάση μίας

γραφειοκρατικής και τεχνοκρατικής αντίληψης για τη γνώση και τη μάθηση. Εμφορείται, με άλλα λόγια, εντόνως από – και προωθεί περαιτέρω – την πεποίθηση τόσο της διεκπαιρεωτικής χρήσης της γνώσης και της μάθησης όσο και της ουσιοκρατικής σύλληψής τους (Πεχτελίδης, 2020). Θα λέγαμε δηλαδή ότι ο προσανατολισμός του θεσμού της εκπαίδευσης είναι θετικιστικός, υπό την έννοια ότι προσανατολίζει τη γνώση και τη σκέψη προς ένα «*πρότυπο βεβαιότητας και ακρίβειας*», εξαρτώντας τες από και επιτρέποντάς τους να κινούνται με βάση, και να αντλούν νομιμοποίηση από, μια – ιδωμένη ως – αμετάβλητη και σταθερή «*εμπειρία*» κάποιων – εξίσου ιδωμένων ως – συγκεκριμένων «γεγονότων» και δεδομένων (βλ. Marcuse, 1971: 180· βλ. επίσης Μαρκούζε, 1999: 310). Ο θετικισμός λοιπόν «*έρχεται σε αντίθεση με κάθε μεταφυσική, με κάθε υπερβατισμό, με κάθε ιδεαλισμό*» αντιμετωπίζοντάς τα ως «*τρόπους σκοταδιστικής και οπισθοδρομικής σκέψης*» (Marcuse, 1971: 180):

στο βαθμό που η δοσμένη πραγματικότητα συλλαμβάνεται και μετασχηματίζεται από την επιστήμη, στο βαθμό που η κοινωνία γίνεται […] τεχνολογική, τότε, ο θετικισμός βρίσκει το μέσο όρο για την πραγματοποίηση (και την επιβεβαίωση) των εννοιών του […] Η φιλοσοφική σκέψη γίνεται […] μια σκέψη καταφατική· η φιλοσοφική κριτική ασκείται μέσα στο κοινωνικό σύστημα κι οι όροι που δεν είναι θετικοί θεωρούνται καθαρή «θεωρία», όνειρα και ιδέες αλλόκοτες (Marcuse, 1971: 180).

Σε παρόμοιο μήκος κύματος, οι Χορκχάιμερ & Αντόρνο, ασκώντας έντονη κριτική στον θετικισμό, θεωρούν ότι ο τελευταίος «*δεν άφησε απείραχτο […] το πλάσμα του εγκεφάλου υπό την πιο κυριολεκτική έννοια, την ίδια τη σκέψη*» (1996: 69), «*εξόρισε […] τη διδασκαλία των ιδεών*» (1996: 51) και αναλώθηκε «*στο κυνήγι της πληροφορίας*» (1996: 16). Ο θετικισμός είναι με άλλα λόγια η θεώρηση εκείνη που «*αναπτύσσεται γύρω από την ιδέα ότι υπάρχει μια αντικειμενική πραγματικότητα η οποία μπορεί να περιγραφεί, να αναλυθεί και να αποκαλυφθεί ή να αναπαρασταθεί όπως είναι, δηλαδή αντικειμενικά, μέσω της (επιστημονικής) γλώσσας*» (Πεχτελίδης, 2020: 47). Όπως εξηγεί ο Πεχτελίδης

(2020: 47), ο θετικισμός επιδιώκει «*να προβλέψει και συνεπώς να ελέγξει τα φυσικά και κοινωνικά φαινόμενα*» και να βασίσει την πρόσληψή τους πάνω σε μια ισχυρή πεποίθηση ότι κάτι τέτοιο είναι εφικτό «*αν οι κατάλληλες διαδικασίες και τεχνικές εφαρμοστούν σωστά*», απηχώντας έτσι τη σκέψη του Φουκώ (2008: 87) ότι «*η έκδοση διαταγμάτων προς κάθε επιστήμη είναι ίδιον του θετικισμού*».

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο όπως αυτό που σκιαγραφήθηκε παραπάνω, ο θετικιστικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης επιχειρεί να δημιουργήσει υποκείμενα χωρίς κριτική σκέψη και ικανότητα, αφού έχει ως κέντρο του την ακλόνητη «*πεποίθηση της αντικειμενικής αναπαράστασης και αποκάλυψης του κόσμου*», την «*έγκυρη και ουδέτερη γνώση*», την «*αντικειμενική Αλήθεια*» (Πεχτελίδης, 2020: 47). Έτσι, νεκρώνει τα άτομα, τα οποία δεν αντιλαμβάνονται τη διαδικασία που επιχειρείται εναντίον τους, δηλαδή την αλλοτρίωση του πνεύματός τους. Ο μαθητής αποξενώνεται από τον εαυτό και την ζωή του διότι εξαιτίας του θετικιστικού υποβάθρου του εκπαιδευτικού συστήματος, αντιλαμβάνεται τη γνώση ως κάτι εξωτερικό από τον ίδιο, από τον εαυτό και τη ζωή του. Χαρακτηριστικό είναι δε, το γεγονός ότι η γνώση με την οποία συναναστρέφεται και την οποία δέχεται ο μαθητής από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα δεν έχει να κάνει με την προσωπική του ζωή, με τα ενδιαφέροντά του, με την οικογένειά του κλπ. (Bernstein, 1991: 84). Η «*ουσιοκρατική αυτή στάση*» του εκπαιδευτικού συστήματος, με βάση τον Πεχτελίδη (2011: 28), «*έχει ως αποτέλεσμα την αντικειμενικοποίηση της ταυτότητας*» του/της μαθητή/τριας, επιχειρώντας να τον/την καταστήσει «*βασικό υποκείμενο*» (Πεχτελίδης, 2020: 47) του θετικισμού. Ένα υποκείμενο που υποτίθεται ότι χαρακτηρίζεται από τις οικουμενικές και καθολικές αξίες του ορθολογισμού, της αντικειμενικότητας, της αμεροληψίας, της αδέκαστης, ουδέτερης και ανεπηρέαστης σκέψης και κρίσης κλπ.

Η επίσημη λοιπόν «*εκπαιδευτική ρητορική*» θεμελιώνεται τόσο στις ιδέες του ‘οικουμενικού’ και του ‘ορθολογικού’ όσο και

«*γύρω από καθολικές κατηγορίες όπως […] η κοινή ανθρώπινη φύση, το καθολικό πρότυπο ορθολογικότητας, το έλλογο αυτόνομο άτομο*» κλπ. (Πεχτελίδης, 2011: 21). Το εκπαιδευτικό σύστημα δεν αντιλαμβάνεται τη γνώση και τη μάθηση ως κάτι που συμβαίνει «*στο πλαίσιο μιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας η οποία είναι ανοιχτή, συλλογική και κοινωνική*» (Πεχτελίδης, 2020: 128). Αντίθετα, την εκλαμβάνει και τη βασίζει σε ιδέες «*περί αληθινής και αντικειμενικής γνώσης*», η οποία υποτίθεται ότι «*αναπαριστά μια ανεξάρτητη και προϋπάρχουσα πραγματικότητα*» και, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, το σχολείο έρχεται να αναλάβει την «*ευθύνη της μεταβίβασης […] της αληθινής γνώσης*» στα παιδιά (Πεχτελίδης, 2020: 128-129˙ βλ. επίσης Πεχτελίδης, 2011: 14-15). Όπως σχολιάζει ο Χολτ (1995: 354), «*μας έχουν […] εκπαιδεύσει ώστε να πιστεύουμε ότι η γνώση, η επιδεξιότητα και η σοφία παρέχονται στο σχολείο*» και, επιπλέον, ότι «*οι άνθρωποι θα έπρεπε να βαθμολογούνται και να ταξινομούνται ανάλογα με τα χρόνια φοίτησής τους σ' αυτό*».

Η εκπαίδευση μετατρέπεται έτσι σε ένα καθαρά πολιτικό εργαλείο της κρατικής εξουσίας, το οποίο είναι επιφορτισμένο με το καθήκον να διαχωρίζει, να διαχειρίζεται και να μεταδίδει όχι την γνώση ως κοινωνικό προϊόν αλλά μια υποτιθεμένη αντικειμενική και «*έγκυρη γνώση*» στους μαθητές (βλ. επίσης Πεχτελίδης, 2020: 50). Αυτή η έγκυρη γνώση «*αντανακλά*», και παράγει, «*την κατανομή της εξουσίας και τις αρχές του κοινωνικού ελέγχου*» (Πεχτελίδης, 2020: 50). Και αυτό, σύμφωνα με τον Bernstein (1991: 63-64), συμβαίνει «*μέσα από τρία συστήματα*»: το «*αναλυτικό πρόγραμμα*», την «*παιδαγωγική*» και την «*αξιολόγηση*». Ειδικότερα, το αναλυτικό πρόγραμμα «*ορίζει αυτό που θεωρείται έγκυρη γνώση*», η παιδαγωγική «*αυτό που θεωρείται έγκυρη μετάδοση γνώσης*» και η αξιολόγηση «*αυτό που θεωρείται έγκυρη πραγμάτωση αυτής της γνώσης από την πλευρά του διδασκομένου*» (Bernstein, 1991: 64).

Αυτού του τύπου η «*κατασκευή της σχολικής γνώσης*», όπως εξηγεί ο Κυριάκης (2019), δεν είναι μια ουδέτερη και «*οικουμενική*» διαδικασία που υπερβαίνει τα εκάστοτε ιστορικά, πολιτισμικά

και κοινωνικο-πολιτικά πλαίσια, αλλά αντίθετα υπάγεται σε αυτά και συχνά τα ενισχύει. Συγκροτείται «*μέσα από πράξεις εξουσίας*» και στοιχειοθετείται ως η «*ιδιαίτερη, ιστορική*», πολιτισμική και κοινωνικο-πολιτική «*απάντηση στο ερώτημα τι αποτελεί […] γνώση*» (Κυριάκης, 2019). Για την ακρίβεια, η «*σύνταξη των αναλυτικών προγραμμάτων*», με βάση τον Κυριάκη (2019), αποτελεί «*τη στιγμή της σύγκλισης και συναίνεσης*» των ποικίλων «*ανταγωνιστικών λόγων*» (discourses) που επικρατούν σε μια συγκεκριμένη συνθήκη, μια σύγκλιση και συναίνεση που συμβαίνει κυρίως μέσα από – και παράγει – αποκλεισμούς (Κυριάκης, 2019).

Υπό την λειτουργία αυτού του σχήματος παρεμποδίζεται η ελεύθερη ανάπτυξη του υποκειμένου (Στίρνερ, 2000: 69) μέσα από την επιχείρηση της τυποποιημένης και ομογενοποιημένης σκέψης και δράσης, ενώ η όποια αξία της φαντασίας αδυνατεί να αναγνωριστεί, και εκτοπίζεται, ή στοιχειοθετείται ως εκτοπιστέα (βλ. Marcuse, 1971: 248). Γίνεται συστηματική προσπάθεια παγίωσης μίας αρνητικά ιδιότυπης εικόνας για την ανάπτυξη του υποκειμένου. Θα μπορούσαμε δηλαδή να κάνουμε λόγο για μια *μετ' εμποδίων ανάπτυξη* του υποκειμένου, προσανατολισμένη και καθοριζόμενη από έναν εξωτερικό, και από τα πάνω, κυρίαρχο λόγο, ο οποίος εν πολλοίς βασίζει και αντλεί τη νομιμοποίησή του μέσα από τη δημιουργία νορμών σκέψης.

3. **Η περίπτωση του μεταθεμελιωτισμού**

Στον αντίποδα της παραπάνω οπτικής (δηλαδή, του θετικισμού), υπάρχει ένας εναλλακτικός λόγος, ο λόγος του μεταθεμελιωτισμού, ο οποίος θέτοντας τις ποικίλες θεωρήσεις του αμφισβητεί τους κυρίαρχους τρόπους με τους οποίους η εκπαίδευση αντιμετωπίζει τη γνώση και τη μάθηση (βλ. Πεχτελίδης, 2020: 48). Ειδικότερα, ο μεταθεμελιωτισμός κυοφορεί μια άλλη πρόταση, μια εναλλακτική προσέγγιση για την πραγματικότητα, και κατ' επέκταση για την γνώση και τη μάθηση, έχοντας στο επίκεντρο την ποικιλομορφία και την

υποκειμενικότητα, θέτοντας το ζήτημα υπό τη οπτική μιας πιο ενεργητικής, συμμετοχικής και συνεργατικής «*ερμηνείας της κοινωνικής πραγματικότητας*» γενικότερα (βλ. Μαυρίδης, 2015: 199) και της μαθησιακής διαδικασίας ειδικότερα.

Ακολουθώντας τον Πεχτελίδη (2020: 48-51), ο μεταθεμελιωτισμός αποτελεί «*ένα σύστημα πεποιθήσεων που δίνει μεγάλη σημασία στις πολλαπλές προοπτικές, την ποικιλομορφία και τον πλουραλισμό, την υποκειμενικότητα, την ενδεχομενικότητα και την πολυπλοκότητα*» και συνδέεται με την θεωρία της κοινωνικής κατασκευής (βλ. Μπέργκερ & Λούκμαν, 2003). Εκκινεί δηλαδή από την άποψη ότι τόσο η πραγματικότητα όσο και η γνώση που έχουμε για αυτή «*κατασκευάζονται κοινωνικά*» από τα υποκείμενα τα οποία βρίσκονται σε μία συνεχή αλληλεπίδραση (Μπέργκερ & Λούκμαν, 2003). Χαρακτηριστική είναι και η περιγραφή του Φις (2019: 458) ότι «*οι απόψεις μας για την αλήθεια και την πραγματικότητα*» δεν είναι φυσικές, «*δεν μας επιβλήθηκαν*» δηλαδή «*από τον κόσμο […] αλλά προέρχονται από τις πρακτικές κοινοτήτων με ιδεολογικά κίνητρα*», απορρέουν από τη (και στη) διαμόρφωση προτύπων και κανόνων πεποιθήσεων.

Όπως εξηγεί ο Μαυρίδης (2015: 198), «*καμία κοινωνική, πολιτική, φυσική ή άλλη πραγματικότητα δεν είναι απλώς και αδιαμεσολάβητα πραγματική αλλά αναφέρεται σε κάτι το οποίο δομείται από επιμέρους (ατομικά ή συλλογικά) υποκείμενα*».[1]

—

4. **Ο μεταθεμελιωτισμός στην εκπαιδευτική διαδικασία: προς μία ριζωματική μάθηση/παιδαγωγική**

Με βάση όλα όσα έχουν ειπωθεί ως τώρα για τον μεταθεμελιωτισμό μπορεί να συναχθεί ως ένα πρώτο συμπέρασμα η ακόλουθη θέση: από τη στιγμή που η πραγματικότητα και η γνώση αποτελούν κοινωνικο-πολιτισμικές κατασκευές οι οποίες εργαλειοποιούνται (είτε θετικά είτε αρνητικά) από τις ποικίλες πολιτικές θεωρήσεις, τότε ο τρόπος ύπαρξής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από μία ελαστικότητα, μία

πλαστικότητα, τόσο ως προς τις ίδιες τις θεωρητικές έννοιες όσο και ως προς τις παιδαγωγικές πρακτικές με τις οποίες αυτές οι έννοιες, πρώτον, επιλέγονται και, δεύτερον, μεταδίδονται.

Η υιοθέτηση του μεταθεμελιωτισμού από μέρους της εκπαίδευσης θα σήμαινε έναν βαθύ μετασχηματισμό των κυρίαρχων λόγων που δεσπόζουν σχετικά με τη γνώση, τη μάθηση και τις εκπαιδευτικές/σχολικές πρακτικές. Έτσι, θα προέκυπτε μία διαδικασία γενικής «*μετατόπισης από μια στατική, παθητική και αναπαραστατική προσέγγιση της γνώσης προς μια πιο ενεργητική, συμμετοχική και ενδεχομενική*» πρόσληψή της (Πεχτελίδης, 2020: 128), έτσι που «*η γνώση*» να μη «*γίνεται αντιληπτή πλέον ως μια απόλυτα ακριβής και αντικειμενική αναπαράσταση μιας προϋπάρχουσας πραγματικότητας, αλλά αντίθετα*» να συλλαμβάνεται εντός των κοινωνιών διεργασιών από όπου και παράγεται (Πεχτελίδης, 2020: 128).

4.1 Η (μη σκόπιμη) συνεισφορά των Deleuze & Guattari

Στην προσπάθεια να προσεγγιστεί η κατανόηση και η οργάνωση μίας παιδαγωγικής η οποία θα βασίζεται στον μεταθεμελιωτισμό, μπορούν να αξιοποιηθούν οι έννοιες του «*ριζώματος*» (rhizome) (Deleuze & Guattari, 2017: 15-42) και των «*γραμμών φυγής*» (lines of flight) (Deleuze & Guattari, 2017) που εισήγαγαν οι Deleuze & Guattari (2017· βλ. Πεχτελίδης, 2020: 135).

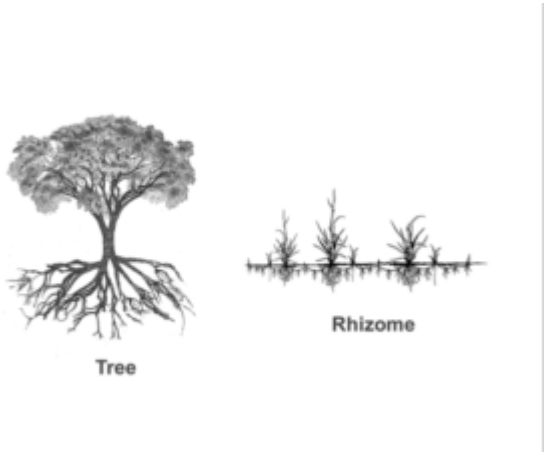
Επιχειρώντας να εξηγήσουν την έννοια του ριζώματος οι Deleuze & Guattari, 2017), την αντιπαραβάλλουν σχηματικά με την εικόνα του δέντρου (βλ. εικόνα 1) (βλ. επίσης Ιωάννου, 2017: 12-13· Newman, 2019: 248-254· Πεχτελίδης, 2020: 128-139· Ντελέζ & Παρνέ, 2022· Κίτσιου, 2024). Το δέντρο αυτό (που σχηματικά αντιπαρατίθεται στο ρίζωμα) αντιπροσωπεύει (για τις ανάγκες τις αντιπαραβολής) ένα ιεραρχικό σύστημα: έχει συγκεκριμένη και συμπαγή δομή και επίσης ένα κέντρο, έναν άξονα «*που ορίζεται από ένα σύνολο σημείων και θέσεων, από δυαδικές σχέσεις μεταξύ των ίδιων σημείων και από αμφιμονοσήμαντες*

σχέσεις μεταξύ των ίδιων θέσεων» (Deleuze & Guattari, 2017: 37). Αυτό το «*κεντροθετημένο σύστημα*» χαρακτηρίζεται από «*ιεραρχική επικοινωνία και προδιαμορφωμένους δεσμούς*» (Deleuze & Guattari, 2017: 37-38), δεσμούς που θεμελιώνονται «*σε μια ουσιοκρατική […] σκέψη*», σημαίνουν «*μια ουσιώδη αλήθεια, μια ενότητα ή έναν τόπο*» (Newman, 2019: 249). Σε ένα τέτοιο σχήμα, η «*σκέψη*» προσκολλάται σε έναν συγκεκριμένο «*τόπο, σε μια […] κεντρική ενότητα*» υπό τη μορφή «*αλήθειας*» ή «*ουσίας*», και αυτή η αλήθεια, και ουσία, είναι που καθορίζει την «*ανάπτυξη και την κατεύθυνση της σκέψης*» (Newman, 2019: 249). Αυτό το μοντέλο «*ακολουθεί τη διαλεκτική*» της δυαδικότητας, και μάλιστα της υπεραπλουστευμένης δυαδικότητας: «*η σκέψη οφείλει πάντοτε να ξεδιπλώνεται σύμφωνα με τους κανόνες της δυαδικής λογικής και ως εκ τούτου εγκλωβίζεται στις δυαδικές διαιρέσεις: αληθές/ψευδές, κανονικό/αντικανονικό, μαύρο/άσπρο, αρσενικό/θηλυκό, έλλογο/άλογο*» (Newman, 2019: 249).

Από την άλλη, σε αντίθεση με το δέντρο, «*το ρίζωμα είναι μια αντι-γενεαλογία*» (Deleuze & Guattari, 2017: 24), «*είναι κάτι που διαφέρει πολύ από το δέντρο ή τη ρίζα, που παγιώνουν ένα σημείο, μια τάξη*» (Deleuze & Guattari, 2017: 19). Πρόκειται για μία «*μη-εξουσιαστική*» προσέγγιση της γνώσης και της σκέψης (Newman, 2019: 248), η οποία βασίζεται στην ετερογένεια. Το ρίζωμα θεωρείται ότι είναι «*ένα σύστημα άκεντρο, μη ιεραρχικό, μη σημαίνον, χωρίς Στρατηγό, χωρίς οργανωτική μνήμη ή κεντρικό αυτόματο, αποκλειστικά προσδιορισμένο από μια κυκλοφορία καταστάσεων*» (Deleuze & Guattari, 2017: 38). Το ρίζωμα υπό αυτό το πρίσμα αμφισβητεί τη «*δενδροειδή κουλτούρα*» (Deleuze & Guattari, 2017: 29), η οποία είναι αυτή που δεσπόζει στην «*δυτική πραγματικότητα*», καθώς και σε «*ολόκληρο το δυτικό στοχασμό*» (Deleuze & Guattari, 2017: 33), και η οποία εκπέμπει «*μια θλιβερή εικόνα της σκέψης*» (Deleuze & Guattari, 2017: 30). Το ρίζωμα είναι ένα μοντέλο το οποίο «*παρακάμπτει την ουσία, τις ενότητες και τη δυαρχική λογική και αποδέχεται την πολλαπλότητα, την πολυπλοκότητα και το γίγνεσθαι […] κάτι που διαταράσσει αυτήν ακριβώς την ουσιοκρατία και τον ορθολογισμό*» (Newman, 2019: 250).

Εντός του συστήματος του ριζώματος «*υπάρχουν μόνο γραμμές*» (Deleuze & Guattari, 2017: 21-22) οι οποίες συνεχώς διαπλέκονται, διασταυρώνονται, ενώνονται, διαχωρίζονται, έτσι που στο τέλος επικρατεί μία καλώς εννοούμενη άναρχη κατάσταση (Newman, 2019: 250), μια συνεχής ανανέωση στη βάση της όποιας δεν υπάρχει προσκόλληση σε ήδη προαποφασισμένα, προδιαμορφωμένα, προκαθορισμένα και προοριοθετημένα πρότυπα, μοντέλα και σχήματα: «*μια ατέρμονη, τυχαία πολλαπλότητα συνδέσεων, η οποία, αντί να εξουσιάζεται από ένα μοναδικό κέντρο ή τόπο, είναι αποκεντροποιημένη και πληθυντική*» (Newman, 2019: 250). Δημιουργούνται νέες κατευθύνσεις και διασταυρώσεις, γραμμές φυγής οι οποίες δημιουργούν «*το πραγματικό*», τη «*ζωή*» και βρίσκουν νέα όπλα (Ντελέζ & Παρνέ, 2022: 51) και εμποδίζουν το αδιατάρακτο και ομογενοποιημένο κοινωνικό σώμα της κανονικότητας (Deleuze & Guattari, 2017: 253-254). «*Χωρίς συμμετρία […] δεν σταματούν να βγαίνουν από τα δέντρα […] δεν παύουν να διαφεύγουν, να επινοούν συνδέσεις που πηδούν από δέντρο σε δέντρο, συνδέσεις που ξεριζώνουν*» (Deleuze & Guattari, 2017: 624). Εντός του συστήματος του ριζώματος λοιπόν, δεν υπάρχουν «*αριθμήσιμα στοιχεία και εύτακτες σχέσεις*», αλλά μόνο «*σύνολα ρευστά*» (Deleuze & Guattari, 2017: 624), διαρκώς μεταβαλλόμενα και υπό συνεχή μετασχηματισμό:

το ρίζωμα συνδέει ένα οποιοδήποτε σημείο με ένα οποιοδήποτε άλλο […] το ρίζωμα δεν μπορεί να αναχθεί ούτε στο Ένα ούτε στο πολλαπλό. Δεν είναι Ένα που γίνεται δύο […] δεν είναι κάτι πολλαπλό που προκύπτει από το Ένα ούτε κάτι στο οποίο το Ένα θα προστίθετο (ν+1). Δεν είναι φτιαγμένο από μονάδες, αλλά από διαστάσεις, ή μάλλον από κινητές κατευθύνσεις. Δεν έχει ούτε αρχή ούτε τέλος, αλλά πάντα ένα μέσον, από το οποίο ωθεί και εκχειλίζει. Συνιστά γραμμικές πολλαπλότητες […] χωρίς υποκείμενο ούτε αντικείμενο, που μπορούν να απλωθούν σε ένα πλάνο σύστασης, και από τις οποίες το Ένα έχει πάντα αφαιρεθεί (ν-1). Μια τέτοια πολλαπλότητα δεν μεταβάλλει τις διαστάσεις της χωρίς να αλλάζει φύση η ίδια και χωρίς να μεταμορφωθεί (Deleuze & Guattari, 2017: 37).

Εικόνα 1: Δέντρο (αριστερά) και ρίζωμα (δεξιά) (Πηγή: https://kjemurray.com/rhizome-city/tlulxvdr2ahlv3o15j53vmafu8ega1)

Κάνοντας τους ανάλογους παραλληλισμούς, εύκολα μπορούμε να δούμε τον θετικισμό (βλ. ενότητα 2) ως 'δενδροειδή' και τον μεταθεμελιωτισμό (βλ. ενότητα 3) αντίστοιχα ως 'ριζωματικό'. Στην πρώτη περίπτωση έχουμε «αφηρημένες» και δογματικές «*γενικεύσεις, όπως η αλήθεια, η ορθολογικότητα και η ανθρώπινη ουσία*», οι οποίες «*αρνούνται την πολλαπλότητα, κόβουν και ράβουν τις διαφορές στα μέτρα τα ομοιότητας*» (Newman, 2019: 251):

σ' ένα δένδρο, υπάρχουν πολλά χαρακτηριστικά: Υπάρχει ένα σημείο προέλευσης, σπόρος ή κέντρο· είναι μηχανή δυαδική ή αρχή διχοτόμησης, με τα κλαδιά του διαρκώς να διαιρούνται και να αναπαράγονται σε διακλαδώσεις, και με τα σημεία δενδροποίησής του […] είναι δομή, σύστημα σημείων και θέσεων που σταθεροποιεί όλο το δυνατό μέσα σ' ένα δίκτυο, σ' ένα σύστημα ιεραρχικό […] έχει ένα μέλλον και ένα παρελθόν, ρίζες και κορυφή, μια ολόκληρη ιστορία, μια εξέλιξη, μια ανάπτυξη (Ντελέζ & Παρνέ, 2022: 30).

Στη δεύτερη περίπτωση παρατηρείται μία ρευστή λειτουργία η οποία επιτρέπει –και επιτελείται μέσα από – τη διαφορά, την πολλαπλότητα, την ενδεχομενικότητα (Newman, 2019: 251· Πεχτελίδης, 2020). Πιο συγκεκριμένα, το μοντέλο του ριζώματος:

συνιστά μια μορφή σκέψης που απορρίπτει τις δυαρχίες και τις

ιεραρχίες δεν επιφυλάσσει προνομιακή μεταχείριση εις βάρος ενός άλλου ούτε κυβερνάται από μία και μόνο εκτυλισσόμενη λογική. Ως εκ τούτου, θέτει εν αμφιβόλω τις αφηρημένες ιδέες που κυβερνούν τη σκέψη και που διαμορφώνουν τη βάση των διαφόρων λόγων περί γνώσης και ορθολογικότητας (Newman, 2019: 250).

4.2. Ριζωματική μάθηση/παιδαγωγική: επιστρέφοντας στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η θεωρία των Deleuze & Guattari που παρουσιάστηκε παραπάνω, έχει επηρεάσει σημαντικά το (δι)επιστημονικό πεδίο της εκπαίδευσης (βλ. Charney, 2017: 8), στον βαθμό μάλιστα να έχει επινοηθεί από διάφορους/ες ερευνητές/τριες, μελετητές/τριες και παιδαγωγούς ο όρος «*ριζωματική μάθηση*» (Cormier, 2011). Η ριζωματική μάθηση αναφέρεται σε πρακτικές μάθησης που ξεφεύγουν «*από τα παραδοσιακά, τυποποιημένα, θεσμικά συστήματα μάθησης που έχουμε βιώσει οι περισσότεροι από εμάς και που μας έχουν γειώσει στη σκέψη μας για το πώς και πότε πρέπει να συμβαίνει η μάθηση*» (Charney, 2017: 8). Η σύνδεση του εννοιολογικού πλαισίου του ριζώματος με την την εκπαιδευτική διαδικασία – και η εφαρμογή του σε αυτή – θα σήμαινε την αρχή της ρήξης με τις απολυτότητες και τις δογματικές αντιλήψεις του θετικισμού με αποτέλεσμα να αλλάξει ριζικά και συνολικά ο τρόπος με τον οποίο συλλαμβάνεται, γίνεται αντιληπτή και επιτελείται η όλη μαθησιακή διαδικασία. Αναλυτικότερα, το εν λόγω μοντέλο «*αναφέρεται σε μια δικτυο-κεντρική αντίληψη της μάθησης*» (Μπράιλας & Παπαχριστόπουλος, 2022: 93) και αντιλαμβάνεται την τελευταία «*ως ένα οικοσυστημικό φαινόμενο, ως τη συνέπεια της ενεργού συμμετοχής και συνέργειας σε ένα πολύπλοκο ζωντανό σύστημα μερών που αλληλοεπιδρούν, αλληλεξαρτώνται και συνεξελίσσονται*» (Μπράιλας & Παπαχριστόπουλος, 2022: 92):

η ριζωματική μάθηση μπορεί να οριστεί ως η διαδικασία επέκτασης, ανατροφής, καλλιέργειας και κατάλυσης της ανάπτυξης

ενός ζωντανού δικτύου, που αποτελείται από γνώστες, ανθρώπινους και τεχνητούς, και υλικά αντικείμενα/πόρους. Σε αυτό το πλαίσιο, η μάθηση μπορεί να πραγματοποιηθεί ως η δημιουργική ικανότητα τέτοιων ριζωμάτων να βασίζονται σε υπάρχοντες πόρους και να δημιουργούν νέες συνδέσεις, να αποκτούν νέους κόμβους και να επεκτείνονται ακόμη περισσότερο σε διαφορετικές κατευθύνσεις (Brailas, 2020: 3).

«*Στο ριζωματικό μοντέλο μάθησης*», η γνώση δεν είναι καθορισμένη και καθοδηγούμενη εκ των πρότερων, αλλά αντιθέτως «*κατασκευάζεται και διαπραγματεύεται σε πραγματικό χρόνο από τις συνεισφορές όσων εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία*» (Cormier, 2008· Πεχτελίδης, 2020: 138-139). Έτσι, η «*κοινότητα*» κατασκευάζει «*ένα μοντέλο εκπαίδευσης αρκετά ευέλικτο*» (Cormier, 2008). Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με τον Cormier (2008), «*το ριζωματικό μοντέλο απαλλάσσει από την ανάγκη για εξωτερική επικύρωση της γνώσης, είτε από έναν/μια ειδικό είτε από ένα κατασκευασμένο πρόγραμμα σπουδών*». Υπό το πλαίσιο λοιπόν της ριζωματικής παιδαγωγικής:

η μαθησιακή δραστηριότητα δεν αναπτύσσεται γραμμικά, προοδευτικά και προβλέψιμα από το ένα στάδιο στο άλλο. Αντίθετα, προχωράει με εφαρμογές, πειραματισμούς και δοκιμές, παρεκκλίσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν *γραμμές διαφυγής* που οδηγούν σε απρόβλεπτες κατευθύνσεις, όχι πάντα θετικές και ωφέλιμες, οι οποίες προκαλούνται μέσα από τις συναντήσεις με το διαφορετικό, καθώς δημιουργούνται νέες διασυνδέσεις και δοκιμάζονται νέες θεωρίες στην πράξη (Πεχτελίδης, 2020: 128) (έμφαση δική μου).

Έτσι, η γνώση δεν αποτελεί ένα στατικό, απόλυτο, απαράλλακτο και αμετάβλητο έκθεμα, μία ουσία που κρύβει εντός της αλήθεια του κόσμου και με τα κατάλληλα κλειδιά ο μαθητής θα καταστεί ικανός να την κατακτήσει και να κυριαρχήσει, αλλά αντίθετα θα μπορούσαμε να κάνουμε λόγο για μια *απομουσειοποίηση της γνώσης*. Αμφισβητούνται οι κυρίαρχοι, εξουσιαστικοί και ιεραρχικοί ρόλοι των υποκειμένων περί «*μεταδότη*» και «*δέκτη*» της γνώσης (Bernstein, 1991: 114-115· βλ. επίσης Χολτ, 1971,

1979· Φρέιρε, 1974), απορρίπτονται οι άκαμπτες παιδαγωγικές μέθοδοι, μετασχηματίζεται η μονομερής και μονοδιάστατη παραγωγή, διαχείριση και μετάδοση της γνώσης ως απαραίτητη και κοινώς λογική και ορθολογική παιδαγωγική συνθήκη και δημιουργείται μία νέα διάσταση, πιο κοινοτική, συνεργατική και συλλογική (Lenz Taguchi, 2010: 29· Πεχτελίδης, 2020). Με άλλα λόγια, η εκπαιδευτική διαδικασία αποκτά τα χαρακτηριστικά μιας παιδαγωγικής κοινότητας στην οποία όλοι/ες οι συμμετέχοντες/ουσες – μαθητές/τριες και εκπαιδευτικοί – εργάζονται ως ισότιμα μέλη μιας ομάδας και δρουν από κοινού τόσο στον σχεδιασμό και την οργάνωση όσο και στην επιτέλεση της εκπαιδευτικής διαδικασίας: «*η διδασκαλία και η μάθηση που βασίζονται σε ριζωματικές αρχές […] τοποθετούν τόσο τον/την εκπαιδευτικό όσο και τον/την μαθητή/τρια σε έναν χώρο περιέργειας και ανακάλυψης*», σε «*έναν χώρο που ανοίγει ένα δρόμο για νέα σκέψη*» (Charney, 2017: 8). Στην κατεύθυνση αυτή:

μαθητές και εκπαιδευτικοί αλλάζουν και συνεχώς εξελίσσονται, βρίσκονται σε μια διαδικασία γίγνεσθαι με άγνωστη δυναμική. Αυτή η λογική των συνεχώς νέων διασυνδέσεων προκαλεί γραμμές φυγής προς νέες κατευθύνσεις και οδηγεί τους εμπλεκόμενους μακριά από την κλειστή, ταξινομική και διπολική σκέψη προς μια ανοιχτή δίχως τέρμα σκέψη (Πεχτελίδης, 2020: 137).

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού:

σε μια τέτοια ριζωματική οικολογία είναι να εξουσιοδοτήσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να δημιουργήσουν εναλλακτικές συνδέσεις, νέα δίκτυα σκέψης και νέα πρότυπα σχέσης μεταξύ τους και με άλλους διαθέσιμους ανθρώπινους, ή μη, κόμβους και πόρους μάθησης. Αλλά δεν είναι ο/η παιδαγωγός που εκπαιδεύει πραγματικά τους/τις μαθητές/τριες. Το ρίζωμα στο σύνολό του γίνεται η συσκευή διδασκαλίας, ένας πολλαπλασιαστής προοπτικών και ένας ενισχυτής συνεργειών (Brailas, 2020: 3· βλ. επίσης Charney, 2017: 40· Πεχτελίδης, 2020: 114).

Κινούμενος σε παρόμοιο μήκος κύματος, ο Χολτ (1995: 283-284) εξηγεί ότι:

τα παιδιά […] ανοίγουν τα δικά τους μονοπάτια προς το άγνωστο, μονοπάτια που ποτέ δεν θα μπορούσαμε να διανοηθούμε να ανοίξουμε για λογαριασμό τους […] όταν ακολουθούν το δικό τους ένστικτο και μαθαίνουν ό,τι τους κινεί την περιέργεια, τα παιδιά προχωρούν πιο γρήγορα και μαθαίνουν περισσότερα πράγματα από όσα θα είχαμε διανοηθεί να επιχειρήσουμε να τους επισημάνουμε ή αν τους διδάξουμε […] η μάθησή τους δεν τα περιορίζει· τα οδηγεί στη ζωή, υπό πολλές έννοιες, και τους ανοίγει πολλούς ορίζοντες. Κάθε καινούργιο πράγμα που μαθαίνουν τα βοηθά να συνειδητοποιήσουν ότι υπάρχουν και άλλα πράγματα που πρέπει να μάθουν. Η περιέργεια τους μεγαλώνει με κάθε τι που την τροφοδοτεί. Το καθήκον μας είναι να την τροφοδοτούμε συνεχώς. Το να συντηρούμε την περιέργειά τους «τροφοδοτώντας στην σωστά» δεν σημαίνει ότι τα «ταΐζουμε» ή ότι τους λέμε πώς να θρέψουν τον εαυτό τους. Σημαίνει ότι τους παρέχουμε τη μεγαλύτερη δυνατή ποικιλία και ποσότητα καλής τροφής (Χολτ, 1995: 283-284).

Επομένως, οι όποιες παιδαγωγικές διαδικασίες λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο του σχολείου πρέπει να επιτελούνται εντός ενός πραγματικού και όχι τύποις δημοκρατικού ιδεώδους (Πεχτελίδης, 2011, 2020), να είναι ανοικτές, διαλογικές, συλλογικές, να λαμβάνουν πάντα υπόψη τις σκέψεις όλων των μαθητών/τριών (όχι όμως από θέση υπεροχής) και να υπερβαίνουν εν πολλοίς τα στερεοτυπικά πρότυπα σχετικά με τη γνώση, τη μάθηση και την παιδαγωγική που επιβάλλουν οι κυρίαρχοι εκπαιδευτικοί λόγοι στα υποκείμενα. Οι όποιες δηλαδή εκπαιδευτικές διαδικασίες, σε αυτό το πλαίσιο, καλούνται να ασχοληθούν, όχι με τον εγκλωβισμό και την ψευδοκυριαρχία της γνώσης και της μάθησης, αλλά με τη «*μεταφορά της γνώσης σε πραγματικότητα […] σε ανθρώπινες συνθήκες ύπαρξης*» (Μαρκούζε, 1971: 91) και αντίστροφα. Σκοπός λοιπόν μιας τέτοιας παιδαγωγικής θα ήταν, με τους όρους του Ferrer (2022: 90), η «*απελευθέρωση των*

ανθρώπων από δόγματα και συμβάσεις που διασφαλίζουν την αναπαραγωγή της παρούσας αδικίας στην κοινωνία» και επιπλέον, με τους όρους του Βανεγκέμ (1996: 17), να αφήσει το παιδί να «*προσεγγίσει τη ζωή*» και να «*μάθει να ξέρει τι θέλει*». Πρόκειται για έναν επαναπροσδιορισμό της γνώσης, της μάθησης και των εκπαιδευτικών/σχολικών πρακτικών ο οποίος «*θα σήμαινε την απελευθέρωση της σκέψης, της ερευνάς, της διδασκαλίας και της μάθησης από το υπάρχον σύστημα άξιών*» (βλ. Marcuse, 1984: 39).

5. **Συζήτηση**

Όπως ίσως έχει ήδη φανεί, το ριζωματικό μοντέλο για τη μάθηση θέτει εν αμφιβόλω όχι μόνο τον τρόπο με τον οποίο εμφανίζεται/παρουσιάζεται και επιτελείται η συμβατική και παραδοσιακή παιδαγωγική, αλλά και την προσίδια σε αυτή σύλληψη, παραγωγή, μετάδοση και λειτουργία της γνώσης. Αντλώντας από την ορολογία της Butler (2004, 2017), αυτό που υποστηρίζεται εδώ είναι ότι η ριζωματική μάθηση επιχειρεί την πλήρη αποδόμηση των θεμέλιων της κατεστημένης μαθησιακής διαδικασίας εντός της οποίας ο μαθητής, τελεί υπό όρους «*επισφάλειας*» (Αθανασίου, 2007). Στη βάση αυτή, ο μαθητής αποτελεί το αντικείμενο ενός παιδαγωγικού οργανογράμματος εντός του οποίου δεν επιτρέπεται να έχει αυτόνομη και ανεξάρτητη φωνή και δράση, αλλά αντίθετα επιτελεί μία πάγια, καθιερωμένη και αναμενόμενη στάση και συμπεριφορά. Η ριζωματική μάθηση αποδιοργανώνει αυτή την ιεραρχική και καταναγκαστική σχέση που παράγει μορφές κοινωνικής δράσης εντός προκαθορισμένων (από τα πάνω) ορίων, δεσμεύσεων και επιλογών και δημιουργεί μία «*βιώσιμη αλληλεξάρτηση*» (Butler, 2017: 88) μεταξύ όλων των μελών της σχολικής κοινότητας ανεξάρτητα από τις ποικίλες διαφορετικές προσεγγίσεις που σίγουρα υπάρχουν προχωρώντας σε «*μια συλλογική απόρριψη της επισφάλειας*» (βλ. Butler, 2017: 37) που κυριαρχεί και επικρατεί τόσο στο σχολικό κλίμα όσο και στις ψυχοκοινωνικές συνθήκες και καταστάσεις που αναπόφευκτα απορρέουν από αυτό.

Ως εκ τούτου, στη λειτουργία του ριζωματικού μοντέλου για τη μάθηση, απορρίπτεται η ατομικιστική οπτική «*προς όφελος μιας ηθικής της αλληλεγγύης*» (βλ. Butler, 2017: 34). Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, κανένα υποκείμενο (είτε μαθητής/τρια είτε εκπαιδευτικός), δεν μένει στην αφάνεια ή/και στα «*όρια της αναγνωρισιμότητας*» (Butler, 2017: 55). Αντίθετα, κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας απολαμβάνει την ίδια «*αναγνώριση*» (Butler, 2017) και αξία, συνάπτοντας έτσι σχέσεις δημοκρατίας, ισοτιμίας, σεβασμού, κατανόησης και αλληλεγγύης. Με αυτό τον τρόπο, αναδύεται η λειτουργία της σχολικής κοινότητας, στο «*πρότυπο*» των αξιών «*για τις οποίες αγωνίζονται*» τα μέλη της κοινότητας αυτής (βλ. Butler, 2017: 87), με τα τελευταία να «*ενσαρκώνουν μια άλλη αντίληψη για την ισότητα, την ελευθερία και τη δικαιοσύνη*» και με το «*εγώ*» να «*είναι συγχρόνως και εμείς*» (βλ. Butler, 2017: 68-69).

Παρατηρούμε συνεπώς, ότι «*η αλληλεξάρτηση, η αλληλεγγύη, η συλλογικότητα, η συμμετοχή, η αναγνώριση και η αποδοχή της διαφορετικότητας και της αυτονομίας, η κίνηση, ο πειραματισμός και η ενδεχομενικότητα*» (Πεχτελίδης, 2020: 154) αποτελούν τα βασικά συστατικά της ριζωματικής μάθησης, καθώς και το αναντίρρητο (κοινωνικό) γεγονός ότι «*η εξάρτηση του ενός από τον άλλο είναι αναπόφευκτη και αναγκαία επειδή όλοι θεωρούνται ευάλωτοι […] δεν μπορεί κανείς να επιβιώσει και να ευημερήσει χωρίς αλληλεξάρτηση και ένα υποστηρικτικό περιβάλλον*» (Πεχτελίδης, 2020: 153-154).

Στο σημείο αυτό, ενδεχομένως να θεωρηθεί ότι ανακύπτουν στον ευρύτερο χώρο της εκπαίδευσης ουτοπικές ελπίδες, ανάγκες και αναζητήσεις. Για το λόγο αυτό, θα επιχειρήσω ένα – διαλογικό – ξεκαθάρισμα. Πρώτον, η – θεωρητική και πρακτική – επιδίωξη της επίτευξης της αναγνώρισης και της αλληλεξάρτησης μεταξύ των ατόμων της σχολικής κοινότητας, δεν αποτελεί κατ’ ανάγκη μία εγγενώς ελπιδοφόρα, ανιδιοτελή και αγαθή σπουδή. Όπως σημειώνει σχετικά και η ίδια η Butler (2017: 182) αναφορικά με την ιδέα της αλληλεξάρτησης: «*θα συνιστούσα προσοχή ως προς το εξής: δεν μπορούμε να υποθέτουμε ότι η αλληλεξάρτηση είναι μια*

όμορφη κατάσταση συνύπαρξης […] δεν υπάρχει τρόπος να αποσυνδέσουμε, μια και καλή, την εξάρτηση από την επιθετικότητα». Βέβαια, το γεγονός ότι οι διαδικασίες αναγνώρισης και αλληλεξάρτησης δεν εμπίπτουν απαραίτητα και από μόνες τους σε ένα καλούπι αγάπης, φροντίδας και μοιράσματος, δεν σημαίνει ότι οι άνθρωποι δεν οφείλουν να επιμένουν στην τήρηση της «*παγκόσμιας υποχρέωσής*» (Butler, 2017: 148) τους να διεκδικούν και να στηρίζουν τη ζωή όλων των πλασμάτων «*με όρους ισοτιμίας*» (Butler, 2017: 145).

Δεύτερον, σίγουρα «*οι διάφορες μορφές εκπαίδευσης*» αποτελούν μηχανισμούς «*κανονικοποίησης που επιβάλλονται σε ένα άτομο*» με σκοπό «*να το κάνουν να μεταβάλλει*» το «*σημείο υποκειμενικοποίησης, πάντα ψηλότερα, πάντα ευγενεστέρα, πάντα περισσότερο προσαρμοσμένο σε ένα υποτιθέμενο ιδανικό*» (Deleuze & Guattari, 2017: 165). Όμως, αυτή η (ρεαλιστική) κατάσταση, δεν πρέπει να δημιουργεί αισθήματα αποστροφής και ματαίωσης, αλλά αντίθετα να κοπιάζει και να εργάζεται εντονότερα, διορατικότερα και σοφότερα στην προσπάθεια του συλλογικού (από τα κάτω) εκπαιδευτικού (αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού) μετασχηματισμού με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης, ισότητας, ειρήνης και αλληλεγγύης.

Τρίτον, κάθε παιδαγωγική σχέση χαρακτηρίζεται από μια απόσταση, από μια γνωστική αρρυθμία και κατά συνέπεια «*είναι ουσιαστικά, και εγγενώς, μια σχέση ασυμμετρική*» (Bernstein, 1991: 114· Ρανσιέρ, 2015: 9-33). Ωστόσο, αυτό δεν συνεπάγεται άρνηση και απόρριψη της πνευματικής δυναμικής και των γνωστικών εργαλείων των υπολοίπων, δηλαδή των μαθητών/τριών. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι το γεγονός ότι ο/η εκπαιδευτικός είναι το υποκείμενο εκείνο το οποίο χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ποικιλία γνωστικών σχημάτων (τόσο σε ό,τι αφορά τόσο τους προσληπτικούς μηχανισμούς όσο και τους μηχανισμούς ανταπόκρισης), κυρίως λόγω της αυξημένης ποσότητας εμπειριών που διαθέτει, αυτό δεν σημαίνει ότι του/της οφείλεται και του/της παραχωρείται η θέση του/της επιτηρητή/τριας. Όπως υποστηρίζει και ο Χολτ (1979: 45), τα παιδιά «*μπορεί να βρουν*

περισσότερο έξυπνα σχήματα από εκείνα που θα μπορούσαμε να σκεφτούμε εμείς». Δεν λειτουργούν δηλαδή παθητικά και απροϋπόθετα υπομονετικά, όπως λανθασμένα κυκλοφορεί στους κυρίαρχους λόγους του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά αντίθετα είναι ενεργά υποκείμενα που συνεχώς απορούν και αναστοχάζονται, δοκιμάζουν και πειραματίζονται, κρίνουν και συγκρίνουν, εξερευνούν και ανακαλύπτουν (Χολτ, 1995). :

το παιδί είναι […] ανοιχτό, δεκτικό και διορατικό. Δεν αποκλείει τον εαυτό του από τον παράξενο, συγκεχυμένο και περίπλοκο κόσμο που το περιβάλλει. […] Δεν παρατηρεί κυρίως τον κόσμο γύρω του, αλλά τον δοκιμάζει, τον αγγίζει, τον ζυγίζει, τον κάνει να υποταχθεί, τον διαλύει (Χολτ, 1995: 342-343).

Τέλος, καθίσταται απολύτως κατανοητό το γεγονός ότι μία παιδαγωγική προσανατολισμένη στη θεωρία του μεταθεμελιωτισμού και του ριζώματος ενδεχομένως εγείρει αμφιβολίες και επιφυλάξεις, καλόπιστες και μη. Θα κλείσω με την απάντηση που δίνει ο Χολτ (1995: 347) σε ανάλογες αντιρρήσεις:

Δεν υπάρχουν άραγε ορισμένα πράγματα που ο καθένας οφείλει να γνωρίζει και δεν είναι καθήκον μας […] να είμαστε σίγουροι ότι τα παιδιά τα γνωρίζουν; Αυτό το επιχείρημα μπορεί να καταρριφθεί ποικιλοτρόπως […] δεν είναι δυνατόν να αποδειχθεί ότι οποιοδήποτε τμήμα γνώσης είναι ουσιώδες για τον καθένα. Είναι ενδεχομένως χρήσιμο και πρόσφορο, όχι όμως και ουσιαστικό. Επιπλέον, οι άνθρωποι που πιστεύουν ότι μια ορισμένη γνώση είναι ουσιώδης δεν συμφωνούν μεταξύ τους ποια είναι αυτή η γνώση […] επιπλέον, η γνώση μεταβάλλεται.

—

Βιβλιογραφία

Αθανασίου, Α. (2007). Ζωή στο όριο: Δοκίμια για το σώμα, τι φύλο και τη βιοπολιτική. Αθήνα: Εκκρεμές.

Βανεγκέμ, Ρ. (1996). Το τέλος της εξάρτησης: Προειδοποίηση

προς τους μαθητές γυμνασίου και λυκείου (Μ. Λογοθέτη, Μτφρ., Α. Ζαγκούρογλου, Επιμ.). Αθήνα: Ελεύθερος Τύπος.

Bernstein, B. (1991). Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος (Ι. Σολωμών, Μτφρ.). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Brailas, A. (2020). Rhizomatic Learning in Action: A Virtual Exposition for Demonstrating Learning Rhizomes. Στο Eighth International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality (σσ. 309–314). DOI: https://doi.org/10.1145/3434780.3436565.

Butler, J. (2004). Precarious life. The Powers of Mourning and Violence. New York: Verso.

Butler, J. (2017). Σημειώσεις για μια επιτελεστική θεωρία της συνάθροισης (Μ. Λαλιώτης, Μτφρ., Ρ. Σινοπούλου, Επιμ.). Αθήνα: Angelus Novus.

Charney, R. (2017). Rhizomatic Learning and Adapting: A Case Study Exploring an Interprofessional Team's Lived Experiences. https://aura.antioch.edu/etds/382.

Cormier, D. (2008). Rhizomatic Education: Community as Curriculum. Innovate: Journal of Online Education, 4(5). Ανακτήθηκε 26 Αυγούστου, 2024, από: https://www.learntechlib.org/p/104239/.

Cormier, D. (2011). Rhizomatic learning – Why we teach [Blog post]. Ανακτήθηκε 26 Αυγούστου, 2024, από: http://davecormier.com/edblog/2011/11/05/rhizomatic-learning-why-learn/.

Deleuze, G. & Guattari, F. (2017). Καπιταλισμός και Σχιζοφρένεια 2. Χίλια Πλατώματα (Β. Πετσογιάννης, Μτφρ.). Αθήνα: Πλέθρον.

Ferrer, F. I. (2022). Το Μοντέρνο Σχολείο: Η καταγωγή και τα ιδανικά του (Φ. Τσαλούχου, Μτφρ., Χ. Ποζίδης, Επιμ.). Αθήνα: Στάσει Εκπίπτοντες.

Ιωάννου, Ε. (2017). Ο σχεδιασμός του χώρου στα πλαίσια της Νέας Ενιαίας Κουλτούρας: η δράση της Neue Slowenische Kunst (Διπλωματική Εργασία). Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Κίτσιου Ρ. (2024). Αξιοποιώντας το «ρίζωμα» στην κοινωνιογλωσσολογική και την εκπαιδευτική έρευνα. Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο, 13(1). DOI: https://doi.org/10.12681/revmata.37703

Κυριάκης, Κ. (2019). Τί αποτελεί σχολική γνώση: Τα αναλυτικά προγράμματα ως σχέση αληθολογίας και πράξη εξουσίας. Fractal. Ανακτήθηκε 26 Αυγούστου, 2024, από: https://www.fractalart.gr/ti-apotelei-scholiki-gnosi/.

Lenz Taguchi, H. (2010). Rethinking pedagogical practices in early childhood education: A multidimensional approach to learning and inclusion. Στο N. Yelland. (Επιμ.), Contemporary perspectives on early childhood education (σσ. 14-32). Maidenhead, Berkshire, England: Open University Press.

Μαρκούζε, Χ. (1971). Για την απελευθέρωση: δοκίμιο (Ν. Αιγινήτης, Μτφρ.). Αθήνα: Διογένης.

Marcuse, H. (1971). Ο μονοδιάστατος άνθρωπος (Μπ. Λυκούδης, Μτφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Marcuse, H. (1984). Παρατηρήσεις για έναν επαναπροσδιορισμό της κουλτούρας. Στο M. Marcuse, T. W. Adorno, M. Horkheimer & L. Lowenthal, (Επιμ.), Τέχνη και μαζική κουλτούρα (Ζ. Σαρίκας, Μτφρ.) (σσ. 27-47). Αθήνα: Ύψιλον.

Μαρκούζε, Χ. (1999). Λόγος και επανάσταση: Ο Χέγκελ και η γένεση της κοινωνικής θεωρίας (Γ. Λυκιαρδόπουλος, Μτφρ.). Αθήνα: Ύψιλον.

Μαυρίδης Η. (2015). Για την "κατασκευή" της κοινωνικής πραγματικότητας: μετα-φαινομενολογικες προοπτικές του κοινωνικού κονστρουξιονισμου. Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 15, 197–228. DOI:

https://doi.org/10.12681/sas.599

Μπέρκερ, Π. Λ., & Λούκμαν, Τ. (2003). Η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας (Κ. Αθανασίου, Μτφρ., Γ. Κουζέλης & Δ. Μακρυνιώτη, Επιμ.). Νήσος.

Μπράιλας, Α. & Παπαχριστόπουλος, Κ. (2022). Κοινότητες, ριζωματική μάθηση και μοντέλα αξιολόγησης: Μια κριτική οικοσυστημική προσέγγιση. Στο Πρακτικά 11ου Συνεδρίου για την Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Εμπειρίες, Προκλήσεις, Προοπτικές (Νοέμβριος 2021), (σσ. 90-103).

Ντελέζ, Ζ. & Παρνέ, Κ. (2022). Διάλογοι (Κ. Β. Μπούντας, Μτφρ., Δ. Τουλάτου, Επιμ.). Αθήνα: Εκκρεμές.

Newman, S. (2019). Από τον Μπακούνιν στον Λακάν: Ο αντιεξουσιασμός και η εξάρθρωση της εξουσίας (Α. Αγγελής, Μτφρ., Τ. Γκόνης & Δ. Παπαγιαννοπούλου, Επιμ.). Αθήνα: Κέλευθος.

Ξανθόπουλος, Χ. (2015). Συμβολές στην Κοινωνική Θεωρία της Γνώσης. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Πεχτελίδης, Γ. (2011). Κυριαρχία και αντίσταση. Μεταδομιστικές αναλύσεις. Της εκπαίδευσης. Αθήνα: Εκκρεμές.

Πεχτελίδης, Γ. (2020). Για μια εκπαίδευση των κοινών εντός και πέραν των «τειχών». Αθήνα: Gutenberg.

Ρανσιέρ, Ζ. (2015). Ο χειραφετημένος θεατής (Α. Κιουπκιολής). Αθήνα: Εκκρεμές.

Στίρνερ, Μ. (2000). Οι λανθασμένες αρχές της παιδείας μας (Α. Γαρμπή, Μτφρ.). Αθήνα: Ελεύθερος Τύπος.

Φις, Σ. (2019). Συνέπειες. Στο Κ. Μ. Newton (επιμ.), Η λογοτεχνική θεωρία του εικοστού αιώνα: Ανθολόγιο κειμένων (Α. Κατσικερός & Κ. Σπαθαράκης, Μτφρ.) (σσ. 451-460). Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.

Φουκώ, Μ. (2008). Το μάτι της εξουσίας. Αθήνα: Βάνιας.

Φρέιρε, Π. (1974). Η αγωγή του καταπιεζόμενου (Γ. Κρητικός, Μτφρ.). Αθήνα: Ράππα.

Χολτ, Τζ. (1971). Γιατί αποτυγχάνουν τα παιδιά: Το σχολείο αυτός ο εχθρός (Μπ. Γραμμένος, Μτφρ.). Αθήνα: Άγκυρα.

Χολτ, Τζ. (1979). Πέρα από το Σάμερχιλ: Η εναλλαγή της ελευθερίας (Β. Πανταζής & Γ. Νταλιάνης, Μτφρ., Λ. Θεοδωρακόπουλος, Επιμ.). Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Χολτ, Τζ. (1995). Πώς μαθαίνουν τα παιδιά (Δ. Τσαρμακλή, Μτφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Χορκχάιμερ, Μ. & Αντόρνο, Τ. Β. (1996). Διαλεκτική Του Διαφωτισμού: Φιλοσοφικά Αποσπάσματα (Λ. Αναγνώστου, Μτφρ., Γ. Κουζέλης, Επιμ.). Αθήνα: Νήσος.

[1] Η άποψη αυτή δεν αρνείται την υλική ύπαρξη της πραγματικότητας, αλλά δεν τη θεωρεί σταθερή, «δεδομένη και φυσική» (βλ. Μαυρίδης, 2015: 198· Φις, 2019: 455).

Η εναλλακτική εκπαίδευση στην Ελλάδα: η περίπτωση του αυτοοργανωμένου παιδαγωγικού εγχειρήματος ‘Μικρό Δέντρο’

Του Μιχάλη Κατσιγιάννη

Προπτυχιακός φοιτητής

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

Πανεπιστήμιο Πατρών

mixaliskatsimm@gmail.com

1. **Εισαγωγή**

Διαχρονικά, ο ελληνικός χώρος δεν φημίζεται για τις εναλλακτικές και ριζοσπαστικές του παιδαγωγικές προτιμήσεις, προτάσεις και πρακτικές. Τα ποικίλα καινοτόμα εκπαιδευτικά ιδρύματα, όπως το πιο γνωστό από αυτά σάμμερχιλ για παράδειγμα, δεν έχουν αφήσει το στίγμα τους, παρά τη μεγάλη αίγλη και δημοσιότητα που τα συνοδεύει ανά τα χρόνια. Ωστόσο, παρά το υπαρκτό έλλειμμα που εντοπίζεται, το παρόν άρθρο επιχειρεί να αναδείξει την προσπάθεια μίας ομάδας παιδαγωγών από τη θεσσαλονίκη, η οποία δημιούργησε ένα εναλλακτικό νηπιαγωγείο, το 'Μικρό Δέντρο', με βασικό σκοπό να συμβάλλει τόσο στην επίτευξη όσο και στην προώθηση της εναλλακτικής εκπαίδευσης.

2. **Οι βασικές αρχές του Μικρού Δέντρου**

Το Μικρό Δέντρο (στο εξής ΜΔ), είναι ένα εναλλακτικό νηπιαγωγείο που τέθηκε σε λειτουργία τον Ιανουάριο του 2014 και βρίσκεται στην περιοχή Κρυονερίου της θεσσαλονίκης. Το όραμα για την δημιουργία του ΜΔ «*ξεκίνησε από μία αυτοοργανωμένη ελευθεριακή κατασκήνωση στην περιοχή του Βερτίσκου, στη θεσσαλονίκη, όπου γονείς, μη γονείς και παιδιά θέλαμε να ζήσουμε μαζί σε ένα αυτοοργανωμένο περιβάλλον με κεντρικό θέμα τα παιδαγωγικά*» (Περιοδικό Βαβυλωνία, Οκτώβριος 2018, 00:03:27-00:03:44). Σύμφωνα με τους ανθρώπους που δημιούργησαν το ΜΔ, πρόκειται για «*ένα αυτοοργανωμένο παιδαγωγικό εγχείρημα που λειτουργεί με τις αξίες της*

ελευθεριακής εκπαίδευσης και της βιωματικής μάθησης» (Συνέλευση του Αλλιώτικου Σχολείο το Μικρό Δέντρο, χ.η.):

σκοπός του ΜΔ ήταν φυσικά να ξεκινήσει μία πρωινή καθημερινότητα, μία σχολική καθημερινότητα αλλά δεν ήταν μόνο αυτό. Όταν λέγαμε πως θέλουμε μία κοινωνία, την απάντηση την βρίσκαμε στην εκπαίδευση, στο πως θέλουμε την εκπαίδευση. Ούτως ή άλλως, η ελευθεριακή και αναρχική σκέψη έχει αναπόσπαστο κομμάτι την παιδαγωγική μέσα, όποιος την έχει μελετήσει βλέπει ότι η εκπαίδευση είναι βασικό στοιχείο της. Οπότε, για εμάς, στόχος του σχολείου ήταν να δημιουργηθούν και άλλα τέτοια συμμετοχικά, κοινοτικά σχολεία στην Ελλάδα (Περιοδικό Βαβυλωνία, Οκτώβριος 2018, 00:06:34-00:07:05).

Στο ΜΔ «*αφετηρία είναι οι ατομικές ανάγκες του κάθε παιδιού στο εδώ και τώρα*» (Πεχτελίδης & Πανταζίδης, 2018: 384), ενώ σύμφωνα με τον Πανταζίδη (2021: 514) «*οι έννοιες της ομοφωνίας και της συναίνεσης είναι βασικές στην καθημερινή ζωή του ΜΔ*». Το «*Μικρό Δέντρο που θα γίνει δάσος*» (Συνέλευση του Αλλιώτικου Σχολείο το Μικρό Δέντρο, χ.η.) έχει την ακόλουθη λογική, σύμφωνα με τους/τις ιδρυτές/ες του:

μια εκπαίδευση που σε πρώτο επίπεδο ξεκινάει από το σεβασμό στην ατομικότητα του κάθε παιδιού, στους προσωπικούς του ρυθμούς, στις ανάγκες και τις επιθυμίες του. Σε δεύτερο επίπεδο συνεχίζεται με το βίωμα της αμεσοδημοκρατικής κοινότητας, με εργαλεία τη συνεκπαίδευση, την αλληλοβοήθεια και τη συμμετοχή στη συλλογική ζωή. Θεωρούμε βασικό να συντροφεύουμε τα παιδιά με ενσυναίσθηση, ειλικρίνεια και αποδοχή στην ανακάλυψη της γνώσης και στην ολόπλευρη ανάπτυξη τους (Συνέλευση του Αλλιώτικου Σχολείο το Μικρό Δέντρο, χ.η.).

Το ιδεολογικό πλέγμα της «*ελευθεριακής μαθησιακής κοινότητας του Μικρού Δέντρου*» αποτελείται από «*τη συμμετοχική δημοκρατία, την ελευθεριακή αναρχία, την οικολογία και τον φεμινισμό*» (Πεχτελίδης, 2020: 98). Οι παιδαγωγοί του σχολείου αυτού το χαρακτηρίζουν ως «*αυτο-οργανωμένο*» και «*αλλιώτικο σχολειό*» το οποίο στοχεύει να υλοποιήσει στην πράξη «*την*

ισότιμη συμμετοχή στην οργάνωση» (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014). Όπως λένε χαρακτηριστικά και οι παιδαγωγοί, «*προσπαθούμε να επιλέγουμε διαδικασίες και εργαλεία που να υποστηρίζουν την αντί ιεραρχία, οριζόντιους τρόπους λήψης των αποφάσεων, την άμεση συμμετοχή αντί της ανάθεσης και όλα αυτά που μας επιτρέπουν να πάρουμε τις ζωές μας στα χέρια μας*» (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014). Σχολιάζοντας την περίπτωση του εγχειρήματος, οι Πεχτελίδης & Πανταζίδης (2018: 379) αναφέρουν ότι:

οι άνθρωποι που το απαρτίζουν είναι μια ομάδα παιδιών, γονέων και παιδαγωγών-συνοδών. Το σχολείο αυτό λειτουργεί μέσα από τις αποφάσεις των τριών αυτών ομάδων με γνώμονα μία ιδεολογία η οποία συνδέεται σε ένα σημαντικό βαθμό με τη δημοκρατία, την ελευθεριακή παιδεία και άλλα αυτο-οργανωμένα κινήματα οικολογίας, φεμινισμού και αλληλεγγύης.

Τέλος, το ΜΔ δέχθηκε ποικίλες επιδράσεις κατά την διαμόρφωσή του, π.χ. από το σάμερχιλ, την παιδαγωγική μοντεσσόρι, την παιδαγωγική φρενέ, τον Φερέρ, τον Κόρτσακ, τον Φρέιρε και την παιδαγωγική reggio emilia (Ο Ελευθεριακός, Μάιος 2022, 00:05:52-00:08:56). Βέβαια, όπως λένε και οι ίδιοι οι παιδαγωγοί του σχολείου «*ποτέ δεν είχαμε κάποια αναγκαιότητα να θέλουμε να επικεντρώσουμε σε κάποιο συγκεκριμένο, ας πούμε, ξέρω γω, θεωρητική επιρροή. Δηλαδή και αυτό, βλέπουμε ας πούμε στο παιδαγωγικό μας πλαίσιο, είναι μία σύνθεση αναρχικής, ελευθεριακής και δημοκρατικής εκπαίδευσης*» (Ο Ελευθεριακός, Μάιος 2022, 00:10:00-00:10:18).

3. **Εκπαιδευτικοί ή συνοδοί: κυριαρχία ή αλληλεγγύη;**

Στο ΜΔ δεν υπάρχει καμία ιεραρχική διάκριση και εξουσιαστική σχέση μεταξύ των παιδιών και των παιδαγωγών. Χαρακτηριστικό αυτού του γεγονότος είναι ότι «*οι εκπαιδευτικοί του Μικρού Δέντρου αυτοπροσδιορίζονται ως συνοδές και όχι ως δασκάλες, γιατί συνοδεύουν τα παιδιά στη μάθηση και την ψυχαγωγία των*

παιδιών με έναν ευέλικτο και μη εξαναγκαστικό τρόπο» (Πεχτελίδης, 2020: 114). Όπως σημειώνουν και οι ίδιες οι συνοδές, «*επιλέγουμε να χρησιμοποιούμε τη λέξη συνοδεία για να περιγράψουμε τον ρόλο των παιδαγωγών του Μικρού Δέντρου στη διαδικασία ανάπτυξης και μάθησης των παιδιών*» (από το επίμετρο στον Ferrer, 2022: 195):

σκοπός της συνοδού στο Μικρό Δέντρο είναι να συνοδεύσει το άτομο στην ειρηνική εξερεύνηση του εαυτού, του άλλου και του περιβάλλοντος. Με κύριες αξίες την αποδοχή, την ενεργητική ακρόαση και την ενσυναίσθηση, η συνοδός προσπαθεί να διευκολύνει το άτομο να εμβαθύνει στο προσωπικό του βίωμα, σύμφωνα με τις προσωπικές του συγκινήσεις. Εμπνεόμαστε από τις αξίες αυτές και πιστεύουμε πως οι σχέσεις επικοινωνίας μπορούν να βασιστούν πάνω σε αυτές, θυμίζοντάς μας ότι οι ανθρώπινοι δεσμοί συνιστούν έναν πραγματικό εμπλουτισμό, μετασχηματίζοντας τις σχέσεις αλλά και την κοινωνία (από το επίμετρο στον Ferrer, 2022: 194-195).

Ο Πανταζίδης (2021: 513), σχολιάζει σχετικά με το ζήτημα αυτό ότι «*εξέχουσας σημασίας είναι ο ρόλος των εκπαιδευτικών οι οποίες λειτουργούν υποστηρικτικά χωρίς να διατάζουν. Πολλές φορές θύμιζαν μεγάλα αδέρφια*»:

η συνοδή στοχεύοντας στην αυτοδιεύθυνση δίνει τον χώρο και τον χρόνο στα παιδιά να εκφραστούν ελεύθερα πάνω σε ένα συγκεκριμένο έργο (λ.χ. δραστηριότητα, εργασία) και απώτερος σκοπός του μαθητή και της μαθήτριας, και του/της παιδαγωγού-κριτικού/ής φίλου/ης είναι η επιτυχία στο έργο αυτό. Επίσης, δεν ταιριάζει στο κλίμα της δομής η τιμωρία αλλά προτείνονται τρόποι συλλογικής ευθύνης και συνδιαχείρισης (Πανταζίδης, 2021: 513).

4. **Σχολική διακυβέρνηση: ισοτιμία ή αυταρχισμός;**

Στο ΜΔ δεν υπάρχει ανώτερη διακυβέρνηση από κάποιον διευθυντή ή από μία κλειστή ομάδα ανθρώπων. Αντίθετα, η λήψη των

αποφάσεων γίνεται μέσω του εργαλείου της συνέλευσης:

στο Μικρό Δέντρο αξιοποιούνταν τρόποι αμεσοδημοκρατικής συνέλευσης με τη συμμετοχή όσων παιδιών ήθελαν να λάβουν μέρος. Τα υπόλοιπα μπορούσαν να απασχολούνται με κάτι άλλο στον χώρο. Μέσω της αμεσοδημοκρατικής οπτικής, ώστε όχι μόνο να ακούγονται όλες οι φωνές, αλλά και να εξετάζονται, με απώτερο σκοπό την από κοινού λήψη ενημερωμένων και δίκαιων αποφάσεων, που έχουν ως βάση τους το πνεύμα της ομοφωνίας (Πανταζίδης, 2021: 512).

Ο Πανταζίδης (2021: 506) αναφέρει σχετικά με την συνέλευση ως εκπαιδευτικό εργαλείο ότι:

η αξιοποίηση εργαλείων για την ενδυνάμωση της φωνής των παιδιών σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα συχνά ξεκινά από τους/τις εκπαιδευτικούς και όσους/ες ενδιαφέρονται να δουν στην πράξη μικρές αλλά σημαντικές αλλαγές στον καθημερινό σχολικό βίο. Πολλές φορές οι αλλαγές αυτές συνοδεύονται με μια γενικότερη κοσμοαντίληψη για τα παιδιά, τον/την εκπαιδευτικό, το σχολείο ως θεσμό, αλλά και την κοινωνία ολόκληρη.

Το παιδί δηλαδή δεν θωρείται ανίκανο να συμβάλλει σε διαδικασίες απόφασης και εύρεσης λύσεων, αλλά αποτελεί ενεργό μέλος της κοινότητας στην οποία μετέχει. «Οι *συνελεύσεις αποτελούν ένα πολύτιμο εργαλείο στην εκπαιδευτική πράξη το οποίο συνδέεται με πολλαπλές δεξιότητες, όπως είναι η συνεργασία, η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα, η επικοινωνία και η επίλυση προβλήματος*» (Πανταζίδης, 2021: 507). Στο ΜΔ «*τα παιδιά θεωρούνται άξια να παίρνουν αποφάσεις και να διαμορφώνουν την καθημερινότητά τους*» (Πανταζίδης, 2021: 512), κάτι που επιτελείται ακριβώς μέσα από το εργαλείο της συνέλευσης (Πανταζίδης, 2021: 507).

Ειδικότερα, στο ΜΔ, λειτουργούν δύο είδη συνελεύσεων. Το πρώτο η «*γενική συνέλευση στην οποία συμμετέχουν οι οικογένειες και οι παιδαγωγοί*» (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014):

η συνέλευση αυτή ασχολείται με όλα τα πρακτικά ή θεωρητικά

ζητήματα οργάνωσης , συντήρησης και ανάπτυξης του εγχειρήματος. Σε αυτή τη συνέλευση παρουσιάζουν τις προτάσεις , τις ιδέες προς υλοποίηση οι ομάδες εργασίας που αποτελούνται από τα ίδια τα μέλη της συνέλευσης και είναι επιφορτισμένες με ζητήματα όπως η νομική υπεράσπιση και δικτύωση, η οικονομική διαχείριση αλλά και ενίσχυση, το παιδαγωγικό πλαίσιο του σχολειού, την κατασκευή παιδαγωγικού υλικού, την υποδοχή νέων μελών στην κοινότητα, την οργάνωση των εξωτερικών δραστηριοτήτων του σχολειού κ.α. Επίσης στη γενική συνέλευση, μεταφέρονται από τις συνοδούς προτάσεις που βγαίνουν από την παιδική συνέλευση (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014).

Το δεύτερο είδος συνέλευσης είναι η «*παιδική συνέλευση*», στην οποία «*συμμετέχουν τα παιδιά και οι συνοδοί του σχολειού*» (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014):

η παιδική συνέλευση μπορεί να καλεστεί από οποιοδήποτε μέλος της σχολικής κοινότητας είτε παιδί είτε συνοδό, αλλά έχει και την προγραμματισμένη ώρα της στις 11:00 κάθε μέρα. Βέβαια η παιδική συνέλευση είναι κομμάτι ενός ευρύτερου παιδαγωγικού πλαισίου και έτσι όπως όλα στο σχολειό μας δεν είναι υποχρεωτική (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014).

Οι συνοδές, σχολιάζοντας το εργαλείο της συνέλευσης, εξηγούν ότι:

επιλέξαμε ένα εργαλείο που αρχικά λειτουργεί ως ένα πεδίο διασφάλισης του λόγου των παιδιών μέσα στην κοινότητα, καθώς θέματα που προκύπτουν μέσα στην παιδική συνέλευση μπορούν να μεταφέρονται στη συνέλευση των ενηλίκων (όπως π.χ. μια πρόταση για εκδρομή ή η ανάγκη για ανανέωση του παιδαγωγικού υλικού). Από την άλλη είναι ένα παιδαγωγικό εργαλείο (και για τους μεγάλους) καθώς μαθαίνεις να ακούς και να εκφράζεσαι, να συνδημιουργείς και να συνδιαμορφώνεις, να αναλαμβάνεις τις πράξεις και τις ευθύνες αυτών. Η παιδική συνέλευση στο σχολειό μας μπορεί να γίνεται κάθε μέρα, μπορεί και να μη γίνει για μια εβδομάδα. Τα παιδιά συζητούν για τις σχέσεις τους, για τα όρια και πειραματίζονται με τη συλλογική διαχείριση αυτών (Ένα

Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014).

5. **Παιδαγωγική και χειραφέτηση: αυτονομία και ανεξαρτησία**

Το ΜΔ ενδιαφέρεται για την παιδαγωγική διαδικασία, όχι ως μία μουσειακή πρακτική που μεταλαμπαδεύει την υπάρχουσα γνώση στις νεότερες γενιές, αλλά ως ένα κομμάτι του κόσμου που εμπλέκεται ενεργά στο κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό γίγνεσθαι. Στο πλαίσιο αυτό, το ΜΔ εργάζεται για την χειραφέτηση, την αυτονομία και την ανεξαρτησία των παιδιών που έρχεται σε επαφή, και όχι για την κρύφια μύησή τους σε κάποιο ιδεολογικό πρόταγμα και δόγμα. Σύμφωνα με τη Χρονάκη (2018: 221):

η μάθηση βασίζεται κυρίως στην άμεση εμπειρία, στην πρακτική εφαρμογή και τον πειραματισμό, με στόχο την άμεση σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, πάντα με βάση τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες του παιδιού και ανεξάρτητα από την ηλικία του. Η οργάνωση της σχολικής ζωής και του προγράμματος γίνεται σε ένα πλαίσιο αυτονομίας και αυτοδιαχείρισης, όπου όλα τα μέλη έχουν ισότιμο ρόλο. Ο στόχος είναι η αποϊδρυματοποίηση της μόρφωσης.

Στα θεμέλια του ΜΔ βρίσκει κανείς «*δομές που βασίζονται στην αλληλεγγύη, την αυτο-οργάνωση*» ώστε να δημιουργηθούν «*σχέσεις που συγκρούονται με τις ισχύουσες αξίες του συστήματος*» (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014):

επιθυμούμε να προσεγγίσουμε έναν τρόπο ζωής που να βασίζεται στην κοινότητα και την αλληλεγγύη, που να πηγάζει από την οικοδόμηση ισχυρών σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα μας και ταυτόχρονα να κτίσουμε ένα ευρύτερο παιδαγωγικό περιβάλλον με συνεχή επικοινωνία ανάμεσα στο σχολείο και το σπίτι και την εξερεύνηση κοινών κατευθύνσεων (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014).

Στο πλαίσιο αυτό, το ΜΔ λειτουργεί με γνώμονα την ανάπτυξη και την καλλιέργεια της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας του παιδιού. Οι συνοδές δεν απαιτούν, δεν διατάζουν και

γενικότερα, δεν προαποφασίζουν ένα συγκεκριμένο σχέδιο το οποίο αναμένεται να επιτελεστεί από τα παιδιά, αλλά «*αφήνουν τον χώρο ώστε να μην υπάρχει μόνο η αποδοχή μιας πρότασης αλλά να υπάρχει μια αρχική ιδέα, η οποία κτίζεται συλλογικά από όσους/ες έχουν αντιρρήσεις*» (Πανταζίδης, 2021: 514). Όπως λένε χαρακτηριστικά και οι ίδιες οι συνοδοί:

διατηρούμε μια πεποίθηση ότι η κάθε συλλογικότητα διαπραγματεύεται και ερμηνεύει την ελευθερία με τους όρους της δικής της ιδιότυπης και ξεχωριστής φύσης. Στο αλλιώτικο σχολειό προσπαθούμε να μεταφράσουμε τις επιθυμίες μας για ελευθερία, αυτονομία και σεβασμό, μέσα από ένα προσεκτικά οργανωμένο περιβάλλον, με πολλές και διαφορετικές ποιότητες ερεθισμάτων και υλικών. Στο σχολειό δεν υπάρχει πρόγραμμα μαθημάτων ή υποχρεωτική προσέλευση σε κάποια δραστηριότητα. Τα πλάσματα είναι ελεύθερα από της στιγμή που θα έρθουν να ετοιμάσουν το πρωινό τους στην κουζίνα, να παίξουν ατομικά ή σε παρέες, να ασχοληθούν με κάποιο υλικό ή να οργανώσουν μια δραστηριότητα. Είναι επίσης ελεύθερα να περιπλανηθούν σε οποιοδήποτε χώρο του σχολειού, να κινηθούν ή να ρεμβάσουν. Από την πλευρά μας οι ενήλικες προσπαθούμε να στεκόμαστε διακριτικά χωρίς να παρεμβάλουμε και να κατευθύνουμε το ρυθμό και τη σκέψη του παιδιού με περισσότερη εμπιστοσύνη στην περιέργεια και την έμφυτη ορμή για εξερεύνηση του ατόμου. Προσπαθούμε να είμαστε και να δείχνουμε (είμαστε και φαινόμαστε) διαθέσιμοι για οποιαδήποτε υποστήριξη η βοήθεια (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014).

Τέλος, η – εκ διαμέτρου αντίθετη με το παραδοσιακό και συμβατικό σχολικό μοντέλο – αντιμετώπιση που επιφυλάσσει το ΜΔ στα παιδιά διακρίνεται και μέσα από τη χρήση της γλώσσας. Αποφεύγεται το γλωσσικό ετικετάρισμα των σκέψεων, των κινήτρων, των διαθέσεων, των επιλογών και των πράξεων των παιδιών, με αποτέλεσμα – και σκοπό – να μη δημιουργούν άνωθεν και εξωτερικές, επιβαλλόμενες δηλαδή, προσδοκίες. Οι συνοδοί αναφέρουν χαρακτηριστικά:

η αποφυγή κάποιων γλωσσικών συμβόλων έχει να κάνει με την

απόρριψη των σκέψεων που εικονίζουν, της λογικής που εκπροσωπούν. Τα δίπολα, σωστό και λάθος, καλός και κακός, είναι λέξεις που συντηρούν τους διαχωρισμούς και υποκρύπτουν τις λεπτές ποιότητες και τις μεγάλες αντιφάσεις που ενυπάρχουν σε κάθε άτομο. Απέναντι στα παιδιά επιλέγουμε περισσότερο τη σιωπή κάνοντας λίγο χώρο και λίγο χρόνο να αναπτύξουν τη δική τους σκέψη ή να πειραματιστούν πάνω στη δική τους συμβολική αφήγηση χωρίς παρεμβολές από τους ενηλίκους συμβολισμούς ή την ενήλικη ηθική. Αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε τα δίπολα όπως και επιθετικούς προσδιορισμούς σαν όμορφη, έξυπνος. Λέξεις που ορίζουν για το άτομο έναν ρόλο που καλείται να εκπληρώσει αλλά δεν έχει επιλέξει (Ένα Αλλιώτικο Σχολείο, Οκτώβριος 2014).

6. **Συνεκπαίδευση των φύλων, σώμα και σεξουαλικότητα: αποφυγή της αναπαραγωγής των έμφυλων στερεοτύπων**

Τις συνοδές του ΜΔ, απασχολούν έντονα ζητήματα γύρω από φύλο, το σώμα και τη σεξουαλικότητα. Σύμφωνα με τις ίδιες μπορεί «*η συνεκπαίδευση των φύλων είναι θεσμικά κατοχυρωμένη εδώ και πολλά χρόνια*», ωστόσο, «*προσπαθούμε μέσω της στάσης και των παιδαγωγικών μας πρακτικών να την εφαρμόσουμε στην ουσία της*» (από το επίμετρο στον Ferrer, 2022: 196). Κάτι, που όπως λένε οι συνοδές «*ελάχιστα συμβαίνει στο παραδοσιακό σχολείο του σήμερα*» (από το επίμετρο στον Ferrer, 2022: 196):

κύριο μέλημά μας είναι να μη συνδέουμε συμπεριφορές, ποιότητες συναισθημάτων, χαρακτηριστικά προσωπικότητας, προτιμήσεις, ενδιαφέροντα και ικανότητες των παιδιών με το φύλο τους, επιβεβαιώνοντας τα κανονιστικά πρότυπα συμπεριφοράς […] δεν θέλουμε να προβάλλουμε έμφυλες προσδοκίες ή απαγορεύσεις στα παιδιά για το ποιους ρόλους πρέπει να επιτελούν ως αγόρια ή κορίτσια (από το επίμετρο στον Ferrer, 2022: 196).

Οι διάφορες παιδαγωγικές πρακτικές είναι σύμφωνα με τις συνοδές «*δραστηριότητες προσβάσιμες σε όλα τα* φύλα», με στόχο «*να μην προβάλλουμε στερεοτυπικές αναπαραστάσεις των φύλων στα*

βιβλία και στις ιστορίες και να χρησιμοποιούμε και τα δύο γένη στον προφορικό μας λόγο» (από το επίμετρο στον Ferrer, 2022: 196). Όπως μας πληροφορεί μία από τις συνοδές:

όλα αυτά κάπως τα κάνουμε με μια παραδοχή ότι τα παιδιά ακόμη και σε αυτή την ηλικία των δύο και τριών ετών που έρχονται στο σχολείο, ήδη έχουν έρθει σε επαφή με τα έμφυλα στερεότυπα, με τους διαχωρισμούς, γιατί πολλές φορές τείνουμε να λέμε ότι αυτά δεν είναι ζητήματα τα οποία τα παιδιά έρχονται σε επαφή ή έχουν να τα διαχειριστούν. Οπότε, βλέπουμε ότι φυσικά και τα διαχειρίζονται ήδη όταν έρχονται εδώ. Είναι μάλιστα και σε μία περίοδο συνήθως που υπάρχει αυτή η ρευστότητα ανάμεσα στα φύλα, δηλαδή δοκιμάζουν διάφορα πράγματα χωρίς να έχουν κάποια ενοχή εκτός και αν τους δημιουργήσουμε εμείς (Ο Ελευθεριακός, Μάιος 2022, 1:00:44-1:01:30).

Ειδικότερα, οι συνοδές τοποθετούμενες για το πώς χειρίζονται στο σχολείο ζητήματα γύρω από φύλο, το σώμα και τη σεξουαλικότητα, εξηγούν:

[Σχετικά με το σώμα] εμείς εδώ στο περιβάλλον μας αυτό που προσπαθούμε σε σχέση με το σώμα είναι να καλλιεργήσουμε μία κουλτούρα συναίνεσης. Για παράδειγμα, πάντα ζητάμε την άδεια των παιδιών για να τα αγγίξουμε: θέλεις μία αγκαλιά;, μπορώ να σε βοηθήσω να αλλάξεις ρούχα για παράδειγμα. Πάντα ζητάμε τη συναίνεσή τους πριν το κάνουμε αυτό και προτείνουμε στα παιδιά να κάνουν το ίδιο και μεταξύ τους και είναι ένα εργαλείο το οποίο λειτουργεί πάρα πολύ καλά και ειδικά σε αυτές τις πολύ μικρές ηλικίες που τα παιδιά έχουν συνηθίσει ότι οι άλλοι μπορούν να τα αγγίζουν, έτσι, χωρίς να τα ρωτάνε. Οπότε, βλέπεις ότι όταν ένα μικρό παιδί, δύο χρονών και τριών μαθαίνει ότι μπορώ να πω και όχι, το χρησιμοποιούν βέβαια πάρα πολύ στις μεταξύ τους σχέσεις (Ο Ελευθεριακός, Μάιος 2022, 58:29-59:15).

[Σχετικά με το φύλο] εμείς εδώ δεν έχουμε δουλειές, δραστηριότητες που προορίζονται είτε για αγόρια είτε για κορίτσια και προσπαθούμε πάντα να ενισχύσουμε ας πούμε το

κομμάτι το οποίο είναι πιο παραμελημένο σε κάθε φύλο. Για παράδειγμα, προτείνουμε, έχουμε πιο πολύ το νου μας ας πούμε προτίμηση τα αγόρια να αναλάβουν δραστηριότητες φροντίδας, καθαριότητας. Αντίστοιχα, να ενδυναμώσουμε άλλα κομμάτια στα κορίτσια που είναι πιο υποτιμημένα για το φύλο τους όπως για παράδειγμα, ότι μπορούν να κουβαλήσουν βάρη, ότι μπορούν να ασχοληθούν με το ξυλουργείο (Ο Ελευθεριακός, Μάιος 2022, 59:19- 50:54)

[Σχετικά με τη σεξουαλικότητα] δεν προϋποθέτουμε, δεν παίρνουμε σαν αυτονόητη τη μελλοντική τους ετεροφυλοφιλία για παράδειγμα. Απλά, όπως λέει και η Σάσα, στη φυσικοποίηση αυτής της ετεροφυλοφιλίας θα δημιουργήσαμε μία ρωγμή ας πούμε. Μπορώ να παντρευτώ ας πούμε ένα αγόρι;, Μπορώ να παντρευτώ ένα κορίτσι; Και ανοίγουμε τέτοιες κουβέντες με τα παιδιά δίνοντας πάντα και μία πληροφορία η οποία μας ζητούν τα παιδιά μέχρι εκεί που θέλουν, αντέχουν και τους ενδιαφέρει. (Ο Ελευθεριακός, Μάιος 2022, 01:02:35-01:03:03)

7. **Συμπεράσματα**

Το παρόν κείμενο επιχείρησε να αναδείξει την καινοτόμα πρωτοβουλία μίας ομάδας παιδαγωγών από την θεσσαλονίκη, η οποία δημιούργησε ένα εναλλακτικό εκπαιδευτικό εγχείρημα, που μαζί με λίγα ακόμη αποτελούν τις μοναδικές νησίδες εναλλακτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Είδαμε ότι στο ΜΔ η εκπαιδευτική διαδικασία και λειτουργία και η σχολική ζωή είναι εκ διαμέτρου αντίθετες με τις αντίστοιχες του παραδοσιακού και συμβατικού σχολείου. Το ΜΔ στηρίζεται στα ιδεώδη της ισοτιμίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ενσυναίσθησης, του απροϋπόθετου σεβασμού στην ατομικότητα και την ιδιωτικότητα, της ελευθεριακής παιδείας, της αυτοοργάνωσης, της αμεσοδημοκρατίας και της αλληλεγγύης. Παράλληλα, απορρίπτει τη σύναψη ιεραρχικών και εξουσιαστικών σχέσεων με τα παιδιά, ενώ βασικό μέλημά του είναι η προώθηση της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής χειραφέτησης των παιδιών. Τέλος, το ΜΔ, με

τον τρόπο που επιλέγει να οργανώνεται και να λειτουργεί, μας δείχνει ότι η ριζοσπαστική και εναλλακτική εκπαίδευση, όπως την ξέρουμε από άλλες χώρες, δεν αποτελεί ένα μη εφαρμόσιμο σενάριο, μία ουτοπία. Αντιθέτως, είναι τελείως εφικτή.

Βιβλιογραφία

Ένα Αλλιώτικο Σχολείο (8 Οκτωβρίου 2014). TVXS Ανεξάρτητη Ενημέρωση. Ανακτηθηκε, 10 Αυγούστου 2024, από: https://tvxs.gr/life-plus/paideia/ena-alliotiko-sxoleio/.

Ferrer, F. I. (2022). Το Μοντέρνο Σχολείο: Η καταγωγή και τα ιδανικά του (Φ. Τσαλούχου, Μτφρ., Χ. Ποζίδης, Επιμ.). Αθήνα: Στάσει Εκπίπτοντες.

Ο Ελευθεριακός (22 Μαΐου 2022). Μια Συζήτηση με το Μικρό Δέντρο. YouTube. Ανακτήθηκε, 10 Αυγούστου 2024, από: https://www.youtube.com/watch?v=R98NgkpVyfk&t=3784s.

Πανταζίδης, Σ. (2021). Παιδικές συνελεύσεις στην εκπαίδευση για μια διακυβέρνηση βασισμένη στα κοινά. Στο Χ. Ζάγκος & Θάνος (Επιμ.), Κοινωνία-Πολιτική και Εκπαίδευση. Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης και Εκπαιδευτική πολιτική, Ερευνητικές τομές (σσ.505-521). Αθήνα: Πεδίο.

Περιοδικό Βαβυλωνία (16 Οκτωβρίου 2018). Ελευθεριακό Νηπιαγωγείο «Το Μικρό Δέντρο» | B-Fest. YouTube. Ανακτήθηκε, 10 Αυγούστου 2024, από: https://www.youtube.com/watch?v=mOC6z80bQ7U&t=426s.

Πεχτελίδης, Γ. (2020). Για μια εκπαίδευση των κοινών εντός και πέραν των «τειχών». Αθήνα: Gutenberg.

Πεχτελίδης Γ. & Πανταζίδης Σ. (2018). Εκπαίδευση και Ετεροπολιτική: ένα "σχολείο των κοινών". Στο Λ. Συμεού, Θ. Θάνος και Μ. Βρυωνίδης (Επιμ.), Πρακτικά του 3ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης "Δημόσια και Ιδιωτική Εκπαίδευση" (Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου). σσ. 377-389.

Συνέλευση του Αλλιώτικου Σχολείου το Μικρό Δέντρο (χ.η.). Ενημερωτικός ιστότοπος της Συνέλευσης του Αλλιώτικου Σχολείου. Ανακτήθηκε, 10 Αυγούστου 2024, από: https://alliotikosxoleio.espivblogs.net/.

Χρονάκη, Μ. (2018). Τα διαφορετικά μοντέλα για την εκπαίδευση, η αποϊδρυματοποίηση της μόρφωσης και η σχέση τους με τον χώρο. Στο Κ. Τσουκαλά & Δ. Γερμανός (Επιμ.), Πρακτικά Συνεδρίου 19-21 Μαΐου 2017: Χώροι για το Παιδί ή Χώροι του Παιδιού; Όταν η συνθήκη αγωγής και εκπαίδευσης τέμνεται με την καθημερινότητα της πόλης (σσ. 216-229). DOI: https://doi.org/10.12681/%CF%87%CF%80.1397.

Η άνοδος της Ακροδεξιάς: Η εγκόλπωση του alt-right λόγου (Μέρος Α’)

Του Μηνά Μπλάνα

“Ούτε που κατάλαβες πως έγινες φασίστας” έλεγε ένα σύνθημα γραμμένο στον τοίχο, απευθυνόμενο πιθανότατα στους λεγόμενους “νοικοκυραίους”, με το γνωστό στυλάκι ξερολίασης και υπεροψίας.

Λίγα χρόνια μετά, θα λέγαμε πως αυτό το συνθηματάκι ίσως να μπορούσε να χωρέσει όχι μόνο νοικοκυραίους αλλά και τον γενικόλογα αναφερόμενο αρκετές φορές ως “προοδευτικό πολιτικό χώρο”. Λίγο κλεισούρα, λίγο “μπόλι και τσιπάκια”, λίγο η κανονικότητα του θανάτου και η κατάκλιση του TINA στα πάντα

και ποιος φταίει για όλα αυτά; Φυσικά γκέι, γυναίκες, τρανς, ίντερσεξ και γενικότερα οτιδήποτε έχει να κάνει με το έμφυλο και το ΛΟΑΤΚΙ+ ζήτημα.

Το παράδοξο είναι το πως αναδείχθηκε αυτό πάλι στον δημόσιο λόγο και χώρο για πολλοστή φορά μέσα σε αυτή τη χρονιά, ειδικά όταν αυτό έρχεται έπειτα από το "σοκαριστικό" (τα εισαγωγικά γιατί απ' ότι φαίνεται δεν ήταν τελικά το ίδιο για όλα τα άτομα) περιστατικό στον ελλαδικό χώρο. Την επίθεση πλήθους 150+ ατόμων σε 2 ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στην πλατεία Αριστοτέλους, στο κέντρο της θεσσαλονίκης, μέσα στην ίδια χρονιά.

Λίγο-πολύ ο ντόρος είναι γνωστός, αν και αφετηρία αποτελεί η τελετή έναρξης της διοργάνωσης. Προήλθε από την ακροδεξιά ατζέντα του Σαλβίνι και της Ιταλικής Ακροδεξιάς και διαδόθηκε χωρίς καμία εξακρίβωση από σχεδόν όλα τα ελληνικά "δημοσιογραφικά" και μη σάητ με τους ίδιους ακριβώς τίτλους και λέξεις, όπως γίνεται για τα πάντα σχεδόν πλέον. Αμέσως μυνήματα και σχόλια μίσους προς κάθε τι ΛΟΑΤΚΙ+ άρχισαν να ξετυλίγονται απ' άκρη σε άκρη, από τους θεμελιωτές του "δίκαιου" και του "φυσιολογικού". Δηλαδή να καθορίσουν ποιος πρέπει να ζήσει ή όχι, γύρω από την υπεράσπιση μάλιστα της Γυναίκας, ενώ σε όλες τις άλλες περιπτώσεις καταδίκης της πατριαρχίας θα καταφέρονταν ενάντια σε κάθε τι διεκδικητικό και με παρόμοια μηνύματα. Είναι η κανονικότητα που ταράζεται, δηλαδή, και τίποτα παραπάνω. Ούτε κάποια δήθεν υπόθεση "δίκαιου" ανταγωνισμού, ούτε κάποια γυναικεία υπεράσπιση από "κάποιον άντρα που βαράει γυναίκες".

Γενικότερα, θα μπορούσαμε να πούμε πολλά πάνω στον σαθρό και γεμάτο μίσος λόγο που αρθρώνεται. Όμως, ο λόγος που γράφεται το παρόν άρθρο δεν είναι για να εξετάσουμε την υπόθεση της συμμετοχής ίντερσεξ/τρανς ανθρώπων σε αθλητικά δρώμενα, πόσο μάλλον σε έναν επαγγελματικό κόσμο όπου εμπλέκονται συμφέροντα και χρήματα στην μέση όπως είναι ο σύγχρονος επαγγελματικός αθλητισμός. Το μόνο που αξίζει να σημειωθεί είναι πως στην Αλγερία το να είσαι ανοιχτά ομοφυλόφιλος, πόσο μάλλον τρανς, σημαίνει ποινή φυλάκισης και πως στην ίδια οργάνωση συμμετέχει

ένας καταδικασμένος αθλητής για παιδοβιασμό. Για να μην φτάσουμε στην ίδια την ουσία της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων με τα δισεκατομμύρια ευρώ που δαπανούνται και που οι ίδιοι οι Γάλλοι προσπάθησαν να μας υπενθυμίσουν με τις δράσεις-σαμποτάζ τους.

Η alt-right ατζέντα εξαπλώνεται παντού σε κάθε ευκαιρία, έτοιμη να στιγματίσει ζωές και να αντιδράσει σε κάθε τι έξω από τα πρότυπα που ορίζει. Όμως τι κάνει ακόμα και τον λεγόμενο προοδευτικό κόσμο να πέφτει σε αυτή την παγίδα μετατόπισης της θεματικής και του ίδιου του λόγου με βάση όσα ορίζει η εξουσία και η ακροδεξιά ατζέντα; Φυσικά, η πατριαρχία. Ο πιο καθοριστικός παράγοντας.

Και ασφαλώς στόχος σε όλη αυτή τη ρητορική δεν είναι το δήθεν σπάσιμο ενός κατεστημένου με έναν χαρακτήρα αντισυστημικότητας αλλά η ίδια η οντότητα του ανθρώπου που βάλλεται.

Σε συνδυασμό με την αποκαθήλωση των πολιτικών νοημάτων γύρω από το χτίσιμο μίας προοπτικής-εναλλακτικής και Αντίστασης, που ξεκίνησε με την έναρξη της πανδημίας Covid-19. Παράλληλα, άνθησε η συνωμοσιολογία και η αποτίναξη του συλλογικού, τα οποία μεταφέρθηκαν σε κάθε πολιτικό ζήτημα (από την οικολογία μέχρι το έμφυλο), φανερώνοντας ένα φοβερό πολιτικό χάσμα αναλυτικών εργαλείων που να αναπαράγουν και να γεννούν ριζοσπαστικά πολιτικά νοήματα και προοπτικές αγώνα προς μία χειραφετική και απελευθερωτική κατεύθυνση. Ουσιαστικά, έπειτα από την κρατική άλωση κατά τη διάρκεια της πανδημίας, φάνηκε πέρα απ’ όλα τα άλλα η καλλιέργεια μίας ηττοπάθειας, συνεχόμενης γκρίνιας για το οτιδήποτε κι εν τέλει την εγκαθίδρυση του TINA με την έλλειψη οράματος για το ξεπέρασμα των δεινών που μας περιβάλλουν. Η πλήρης νίκη του νεοφιλελευθερισμού.

Αυτή η έλλειψη οδήγησε τα όποια πολιτικά και συλλογικά νοήματα και δράσεις, μπορεί να υπήρχαν, στον γκρεμό. Με την θέση τους να παίρνουν η ακροδεξιά θαλπωρή της συνωμοσιολογίας που έχει την εύκολη και έτοιμη λύση και απάντηση για όλα (πράκτορες,

στημένο-σκοτεινό παιχνίδι της εξουσίας, απώτερος σκοπός για κάτι άλλο κλπ), καθιστώντας ως νόημα στον πυρήνα της το πόσο ανήμπορη είναι να δράσει η κοινωνία εν τέλει. Οδήγησε γρήγορα, σε συνδυασμό με την έλλειψη εναλλακτικού αφηγήματος, προοπτικής και πολιτικών εργαλείων στην εγκόλπωση μίας ήττας που μετατρέπει οτιδήποτε τοποθετείται υποτίθεται απέναντι σε κάποια Κυριαρχία σε ψευτοαφηγήματα με τον μανδύα αντίστασης και ελπίδας για τους από τα κάτω (βλέπε στήριξη κρατικών μπλοκ και αυταρχικών καθεστώτων έναντι των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ, στήριξη αντιεμβολιαστών κ.ο.κ.).

Άλλωστε, αυτό ακριβώς ξέρει να κάνει και η alt-right. Να πουλάει αντισυστημικότητα που στρέφεται μονάχα πάνω και ενάντια σε κοινωνικές ομάδες.

Όλα τα παραπάνω απότοκα της "καραντίνας" έχουν δημιουργήσει τρομερές αρνήσεις, ηττοπάθεια μα πάνω απ' όλα παραίτηση από κάθε τι πολιτικό και συλλογικό. Κι αυτό με την σειρά φέρνει την αποσπασματικότητα και την υιοθέτηση οτιδήποτε φαίνεται έστω και λίγο πιο αντιδραστικό.

Σε δεύτερο βαθμό, έχει ξεκινήσει αρκετά έντονα μία συζήτηση γύρω από την alt-right και τον "δικαιωματισμό". Δηλαδή πως η υποτιθέμενη προσκόλληση κομματιού του ευρύτερου Αριστερού και ακροαριστερού-αντιεξουσιαστικού χώρου στην πολιτική των ταυτοτήτων και στα ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα, δίνουν το έναυσμα για την αντίδραση και την άνοδο της Ακροδεξιάς. Υπό την έννοια, πως αποκόβει τον πολιτικό αυτό χώρο από τα "πραγματικά" προβλήματα της κοινωνίας, όπως η ακρίβεια, η εργασιακή εκμετάλλευση, η ζωή στην πόλη ή και ο πόλεμος.

Δηλαδή μπροστά στην επέλαση του ακροδεξιού εσμού, λόγου και νοημάτων φταίει η υπεράσπιση όλων αυτών των ανθρώπων και η διεκδίκηση, η ορατότητα γύρω από τα δικαιώματα τους και η ίδια η ύπαρξη.

Βάζουμε μία τελεία και το κρατάμε για πιο μετά αυτό στην συζήτηση (Β' Μέρος).

Σε κάθε περίπτωση η κοινωνική κίνηση και τα σοβαρά δείγματα μετατόπισης του λόγου σε ακροδεξιές αφηγήσεις άπλετου μίσους και μισαλλοδοξίας, μας δείχνουν πως το ζήτημα έχει να κάνει με την προστασία και υπεράσπιση πρώτα απ’ όλα των ανθρώπων που βάλλονται. Γιατί ο alt-right λόγος και οι πρακτικές του αυτό κάνουν. Δημιουργούν ένα περιτύλιγμα περί Κυριαρχίας και Τάξης Πραγμάτων είτε αφορά το ζήτημα ορατότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων είτε των μεταναστ(ρι)ών/προσφύγων είτε ευρύτερα την ομοτρανσφοβία, τον αντιρατσισμό, τον αντισεξισμό. Και με βάση αυτό τροφοδοτούν το μίσος αποκλειστικά προς αυτούς τους ανθρώπους που βρίσκονται στον στόχο.

Γι’ αυτό ότι και να αναλύεται, πόσο μάλλον από την ευκολία του πληκτρολογίου χωρίς καμία συλλογική αποτύπωση παρά μόνο με την γνωστή μορφή της προσωπικής αποψάρας των social media, η αποτύπωση αυτού του μίσους λαμβάνει μονάχα μία ισχύ:

Στα 150+ άτομα που κυνηγούσαν δύο ανθρώπους για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό και εμφάνιση στην πλατεία Αριστοτέλους λίγο πριν καιρό. Αυτά για να μην ξανασοκαριστούμε.

Σημείωση πως την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, τις τελευταίες ημέρες, έχουμε μεγάλες ακροδεξιές διαδηλώσεις με αρκετά επιθετικά χαρακτηριστικά-πογκρόμ σε όλη την Αγγλία και με στόχο μουσουλμάνους/ες μετανάστ(ρι)ες. Όλα αυτά από μία ψεύτικη είδηση.